

OPINNÄYTETYÖ

Sukupuolen ja väkivallan yhteys nuorten elämässä Työvälineitä sukupuolistuneen väkivallan tunnistamiseen

Juulia Saukkonen

Yhteisöpedagogi (YAMK)

(90 op)

5/2022

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi YAMK

Tekijä: Juulia Saukkonen

Opinnäytetyön nimi: Sukupuolen ja väkivallan yhteys nuorten elämässä – Työvälineitä sukupuolistuneen väkivallan tunnistamiseen

Sivumäärä: 66 ja 41 liitesivua

Työn ohjaaja(t): Kristiina Vesama

Työn tilaaja(t): Education and Raising Awareness in Schools to Prevent and Encounter Gender-Based Violence -hanke, Tampereen yliopisto

Opinnäytetyön kehittämisen kohteena on Erase GBV -hankkeen tuottaman verkkokoulutuksen tueksi tehty opas. Oppaan idea on kannustaa nuorten parissa toimivia ammattilaisia ja niiksi opiskelevia tarttumaan hankkeen tuottamaan sukupuolistuneen väkivallan kohtaaminen kouluissa -verkkokoulutukseen.

Työssä pohdittiin miten määritellä sukupuoli, mitä on väkivalta ja sukupuolistunut väkivalta, miten erilaiset normit ja moraalikäsitteet ohjaavat toimimaan, sekä minkälaisen kuvan media tuo tyttöjen ja poikien väkivallan käytöstä. Pohdinnat perustuvat tutkimuskirjallisuuteen ja medialähteisiin, sekä järjestöjen verkkosivuihin. Tämä osaltaan etsii vastausta yhteen tutkimuskysymyksistä; miksi on tärkeää että, nuorten parissa toimivat ammattilaiset ymmärtävät sukupuolen ja väkivallan ympärillä olevia kysymyksiä?

Oppaan rakentamista lähestyttiin palvelumuotoilun tekniikalla. Löydöksiä on tehty oppaan kohderyhmälle tehdyistä kyselytutkimuksista. Osana opinnäytetyötä on pidetty myös fokusryhmähaastattelut, joilla syvennetään hankkeen toimijoiden sekä kohderyhmäläisten toiveita ja tarpeita oppaan osalta. Löydökset on tiivistetty asiakasprofiileiksi, sekä visuaaliseksi ohjenuoraksi oppaan sisällöistä. Oppaasta löytyy koulutuksen kirjautumisen ohjeet, esittelyn koulutuksen teemoista sekä harjoitteita yhteisössä tehtäväksi.

Löydökset on viety ideointityöpajaan, joissa haetaan vastauksia miten opas ja verkkokoulutus päättyy kohderyhmän käsiin. Näiden tietojen pohjalta rakennettu verkkokoulutuksen opas on sekä tilaajan, tekijän ja käyttäjätestaukseen osallistuneiden mukaan, käytännöllinen, innostava ja ammattimaisesti toteutettu tuotos, joka ohjaa käyttäjänsä verkkokoulutuksen pariin.

Asiasanat: Sukupuoli, Väkivalta, Nuoruus, Palvelumuotoilu

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Master of Humanities

Author: Juulia Saukkonen

Title: Sex, Gender and Violence Among Youth – Tools to recognize gender-based violence

Number of Pages: 66 and 41 attachment pages

Supervisor(s): Senior Lecturer Kristiina Vesama

Commissioned by: Education and Raising Awareness in Schools to Prevent and Encounter Gender-Based Violence -project, University of Tampere

The focus of the development work of the thesis was to create a guide to support the online training produced by the Erase GBV project. The purpose of the guide is to encourage professionals working with youth and those who study youth-related issues to participate in the online training on Encountering gender-based violence in schools.

The thesis considers how to define sex, what is violence and gender-based violence, how different standards and moral perceptions guide us to act, and what kind of an image the media gives about the use of violence by girls and boys. The reflections are based, among others, on research, media articles and NGO websites and help open up the relevance of the online training to a participant. This contributes one of the research questions: why professionals working with youth needs support to recognize gender-based violence?

The guide was approached by using the technique of service design. The Erase GBV project offered data which had previously been collected through its surveys from the target group. In the thesis project, two focus group interviews were carried out, one to explore the needs of the project and another for the target group of the online guide. The findings were summarized into fictional profiles of the target group and into a visual guideline for the contents of the guide. The guide includes instructions on how to log in for training, a demonstration of the themes of the training, and exercises.

The findings were discussed in a workshop with two project employees and one project partner where the main question was the implementation of the guide and the online training. According to the commissioner, the author and test user participants, the guide is practical, inspiring and professional.

Keywords: Sex, Gender, Violence, Youth, Service Desing

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
	1.1 Nuoret ja seksuaaliväkivalta	6
	1.2 Erase GBV - opinnäytetyön tilaajan esittely	8
	1.3 Opinnäytetyön tavoitteet	10
2	SUKUPUOLI, VÄKIVALTA, SUKUPUOLISTUNUT VÄKIVALTA.....	13
	2.1 Mikä on sukupuoli?.....	13
	2.2 Mitä on väkivalta?	16
	2.3 Sukupuolistunut väkivalta	19
	2.4 Lähtöasetelmana hetero- ja sukupuolinormatiivisuus	20
	2.5 Nuorten väkivaltakäyttäytyminen mediassa	22
3	PALVELUMUOTOILULLA KOHTI MUUTOSTA	26
	3.1 Mitä on palvelu ja muotoilu?	26
	3.2 Mitä on palvelumuotoilu?	27
	3.3 Tuplatimanttimalli	31
	3.4 Palvelumuotoilun menetelmiä.....	35
4	LÖYDÄ JA KITEYTÄ.....	37
	4.1 Tiedonkeruumenetelmät	37
	4.2 Kyselytutkimuksen löydöksiä	39
	4.3 Fokusryhmähaastattelut	41
	4.4 Verkkokoulutuksen pilotoinnin palautteet.....	46

4.5 Aineistojen keskeiset löydökset	48
4.6 Asiakasprofiileihin kiteyttäminen.....	49
4.7 Työkirjan rakenne	54
5 KEHITÄ JA TOTEUTA	57
5.1 Ideointityöpaja.....	57
5.2 Oppaan rakentuminen	61
5.3 Oppaan lopputestaus.....	62
6 OPINNÄYTETYÖNTULOKSET.....	65
6.1 Ammatillaiset nuorten identiteetin rakentumisen tukena.....	65
6.2 Verkkokoulutuksen ja oppaan implementointi.....	68
7 POHDINTA.....	71
7.1 Palvelumuotoilu muutoksen mahdollistajana	71
7.2 Sukupuolistunut väkivalta on yhteinen nuorisokysymys.....	72
7.3 Feminiinisuuden ja maskuliinisuuden virtaukset ovat kaikille avoimia.....	74
8 LOPPUSANAT	76
LÄHTEET.....	77
LIITTEET.....	83
Liite 1 - Haastattelurunko	
Liite 2 - Asiakasprofiilit	
Liite 3 - Tiivistelmä oppaan sisällöistä tutkimusten mukaan	
Liite 4 - Käyttäjätestauksen kysymykset	
Liite 5 - Opas verkkokoulutukseen – sukupuolistuneen väkivallan kohtaaminen kouluissa	

1 JOHDANTO

1.1 Nuoret ja seksuaaliväkivalta

Vuoden 2021 Kouluterveyskysely toi erityisesti näkyväksi tyttöjen kokeman seksuaalisen väkivallan määrän. Esimerkiksi 8.–9. luokan tytöistä 42 % oli kokenut digitaalisilla alustoilla seksuaalista häirintää viimeisen vuoden aikana, kun vertailuryhmän pojista sitä oli kokenut 9 %. Myös julkiset tilat näyttäytyvät tulosten mukaan tyttöjen kokeman seksuaalisen häirinnän areenana. Saman ikäryhmän tytöistä 21 % oli kokenut vuoden aikana julkisissa tiloissa seksuaalista häirintää, kun vastaava luku pojilla oli 4 %. Seksuaaliväkivaltaa oli kokenut 8.–9. luokan tytöistä 13 %, ja puolet vastaajista olivat kokeneet häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana. Kaikilta osa-alueilta seksuaaliväkivallan määrä oli kasvanut niin tyttöjen kuin poikienkin osalta vertailuvuodesta 2019. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022a.) Tyttöjen seksuaalisten häirintäkokemusten yleisyyteen esitetään usein osatekijänä tyttöjen kykyä tunnistaa seksuaaliväkivalta. Seksuaalinen häirintä on seksuaaliväkivallan muoto, jolla tarkoitetaan sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri (Tasa-arvovaltuutettu 2022).

Poikiin ja miehiin kohdistuva seksuaaliväkivalta sisältää ongelmallisia myyttejä sekä häpeää ja syyllisyyttä. Erektiota pidetään halun merkinä, vaikka se voi tulla myös pelästymisen, jännittämisen tai kivun seurauksena. Seksuaaliväkivallan myöntäminen voi olla erityisen vaikeaa, jos tekijänä on nainen. (Rikosuhripäivystys 2022.) Häpeän ja uskomusten seurauksena, on mahdollista, että todellinen määrä miesten ja poikien kokemasta seksuaalisesta väkivallasta jää piiloon. Seksuaaliväkivallan osalta erityisen haavoittuvassa asemassa ovat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat nuoret (Rikosuhripäivystys 2022; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022c).

#Metoo – kampanja nosti seksuaalisen häirinnän globaalisti julkiseen keskusteluun vuonna 2017. Kampanjan vaikutukset ovat olleet laajat. Esimerkiksi Ruotsissa poliisille ilmoitettujen seksuaalirikosten määrän kasvuun esitettiin osatekijäksi lisääntyntä ymmärrystä siitä, mikä

on seksuaalirikos ja millainen toiminta ei ole hyväksyttävää Tähän yhdeksi merkittäväksi vaikuttajaksi nimettiin #Metoo – kampanja. (Yle 2022 a.)

Suomessa #Metoo ja sen rinnakkaiset kampanjat herättivät keskustelun ihmisten itsemääräämisoikeuksista. Tämä kokosi yhteen joukon yksityishenkilöitä, kansalais- ja nuorisjärjestöjä sekä puolueita Suostumus2018-kampanjan ympärillä, jonka tavoitteena oli muuttaa raiskauksen määritelmä jokaisen itsemääräämisoikeutta kunnioittavaksi. (Suostumus2018 2022.) Helmikuussa 2022 Suomen hallitus esitti eduskunnalle, että raiskauksen määritelmä muutettaisiin rikoslaisa suostumusperusteiseksi. Muutos astuu voimaan 1.1.2023. (Eduskunta 2022a.) Tampereen yliopiston Kiistelty suostumus – hankkeen mukaan yksi itsemääräämisoikeudesta käytävää keskustelua jäsentävä piirre on, että keskustelu kiertyy erityisesti nuorten ympärille (Tampereen yliopisto 2022a).

Nuoruus voidaan määritellä kalenteri-ian, biologisen kehitysvaiheen, psykologisen kehitysvaiheen, institutionaalisen sijainnin, juridisen aseman, yhteiskunnallisen tehtävän, sosiaalisen kanssakäymisen, toiminnan luonteen ja kulttuuristen tunnusmerkkien perusteella, tai sitten nuoruus ei välttämättä ole ikään liittyvää, vaan se voi olla huolettomaan elämäntyyliin liittyvä ajatus. Nuoruutta pidetään siirtymävaiheena lapsuudesta aikuisuuteen. (Nivala, Saastamoinen 2007, 10–12.) Nuoruus on kasvuvaihe, johon kuuluu olennaisesti erilaisten asioiden kokeileminen ja toimintatapojen testaaminen. Nuori tarvitsee turvaa ja huolenpitoa sekä hyväksyntää aikuisilta. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2022.) Kasvuvaiheelle ominaiset tekijät ja nuoruuden määrittelemisen tilannekohtaisesti asettavat nuoret haavoittuvaan asemaan suhteessa seksuaaliväkivaltaan ja itsemääräämisoikeuteen. Kiistelty suostumus – tutkimushankkeen johtaja Nuorisotutkimuksen professori Päivi Honkatukian mukaan oleellista on, että yhteiskunnassa kiinnitetään huomiota puhumisen tapoihin. Esimerkiksi hän toteaa, että 20 vuotta sitten tytöt suhtautuivat kohtaamaansa häirintään ja väkivaltaan lannistuneesti: tämmöistä tämä on, ei sille voi mitään. Tänä päivänä nuoret tunnistavat paremmin mikä on sopivaa ja mikä ei, ja tilanteeseen uskalletaan puuttua. #MeToo-kampanja on myös Suomessa yksi tekijä, joka on nostanut nuorten tietoisuutta häirinnästä. (Yle 2022b.)

Sukupuolella on merkitystä siinä, miten väkivalta näyttäytyy nuoren elämässä. Seksuaaliväkivalta on yksi väkivallan muodoista, ja se on erityisen sukupuolistunut väkivallan muoto. Tämä

opinnäytetyö tarkastelee sitä, miten eri tavoin sukupuoli voidaan käsittää, millaisia väkivallan muotoja on ja miten nämä asiat kytkeytyvät toisiinsa. Syvällisesti perehtymällä näiden käsitteiden ympärillä olevaan keskusteluun sekä kysymyksiin, olen etsinyt perusteluja sille miksi on tärkeää, että nuorten parissa toimivat ymmärtävät sukupuoleen ja väkivaltaan liittyvää käsitteistöä, sekä niiden yhteyttä nuorten elämässä. Yksi koulutuksen ja kasvatuksen tehtävistä on muuttaa yhteiskuntaa. Tämä opinnäytetyö pyrkii osaltaan tukemaan kasvatustyötä tekeviä taistelussa sukupuolistunutta väkivaltaa vastaan. Opinnäytetyön lopputuotoksena on opas, joka tukee yksin tai yhteisössä Sukupuolistunut väkivalta koulumaailmassa -verkkokoulutusta opiskelevaa.

1.2 Erase GBV - opinnäytetyön tilaajan esittely

Sukupuolistunut väkivalta on nuorten keskuudessa heikosti tunnettu ilmiö, vaikka sille altistuu merkittävä määrä lapsia ja nuoria. On havaittu, ettei ilmiö esiinny riittävästi julkisessa, poliittisessa tai lainsäädännöllisessä keskustelussa. Sukupuolistuneen väkivallan havaitseminen ja ennaltaehkäiseminen ei ole mahdollista ilman tietoa ilmiöstä ja ymmärrystä väkivaltailmiöstä. Opinnäytetyöni tilaaja Education and Raising Awareness in Schools to Prevent and Encounter Gender-Based Violence -hanke eli suomeksi Sukupuolistunut väkivalta, vastuullisuus ja eettisesti kestävä toimijuus kouluissa ja kasvatusalalla, on tutkinut sukupuolistuneen väkivallan ilmiötä (Myöhemmin Erase GBV). Se on myös tuottanut kouluammattilaisille suunnatun kysely- ja haastatteluaineiston sekä muuhun tutkimustietoon perustuvan verkkokoulutuksen Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkokouluun. Hanke lähtee ajatuksesta, että koulu ja siellä työskentelevät aikuiset ovat avainasemassa väkivallan tunnistamisessa ja siihen puuttumisessa. Kouluympäristö mahdollistaa myös asennemuutoksen vaikuttamalla lasten ja nuorten käyttäytymiseen sekä antaa nuorille mahdollisuuden vuorovaikutustaitojen opettelemiseen. (Tampereen yliopisto 2021a.)

Erase GBV on tutkimusperustainen kehittämishanke, jonka tavoitteena on ollut lisätä kouluammattilaisten valmiuksia väkivallan kohtaamiseen sekä kartuttaa tietoisuutta sukupuolistuneen väkivallan eri muodoista ja niihin puuttumisen mahdollisuuksista. Tutkimuksellisia näkökulmia ja kohteita ovat institutionaaliset ja affektiiviset käytännöt kuten tapaisuudet, tottumukset, toimintaohjeet ja puhettavat, väkivallan ja vahingoittamisen kohtaamisen kokemukset, tunteet

ja käsitykset, tietoisuus sukupuolistuneen väkivallan ja vallankäytön eri muodoista sekä väkivallan kohtaamisen, ehkäisemisen ja siihen puuttumisen esteet ja mahdollisuudet. (Tampereen yliopisto 2021a.)

Hankkeessa on ollut mukana kolme eurooppalaista yliopistoa: Tampereen yliopisto, University of Zagreb (Kroatia) ja University Ramon Llull (Espanja). Tämän lisäksi partnereina ovat sosiaalialan järjestöt Conexus ja Cesi Kroatiasta ja Espanjasta sekä Jyväskylän kaupungin sosiaali- ja terveystalouden yksikkö. Hankkeen koordinoivastuu on Tampereen yliopistolla ja johtajana toimi sosiaalipolitiikan apulaisprofessori Marita Husso. Tampereen yliopistolta puolelta hankkeessa työskenteli Maritan lisäksi yliopistotutkijoita ja hankkeen toimintaa avustavia työntekijöitä. Hankkeen toimintavuodet olivat 2019–2021. (Tampereen yliopisto 2021b.)

Kansainvälisessä yhteistyössä toteutettu hanke tuotti verkkokoulutuspaketin, joka on saatavilla Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen verkkokoulussa suomen-, ruotsin ja englannin kielillä. Koulutus tarjoaa tietoa sukupuolistuneesta väkivallasta, siihen liittyvästä lainsäädännöstä, sukupuolistereotyyppioista ja väkivallan dynamiikasta, antaa välineitä tunnistamiseen, puuttumiseen ja väkivallasta keskustelemiseen, tietoa väkivallan käsittelemisen käytännöistä sekä kuinka ennaltaehkäistä ilmiötä koulumaailmassa. (Tampereen yliopisto 2022b.)

Koulutus on suunnattu opetus- ja kasvatus- sekä sosiaali- ja terveystalouksille, ja sitä voivat hyödyntää sekä opiskelijat että työssä olevat ammattilaiset. Koulutus on tarkoitettu työvälineeksi erityisesti yläkouluun ja toiselle asteelle. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2022b.) Koulutuksen voi tuoda esimerkiksi omaan työyhteisöön yhdessä läpi käytäväksi.

Hankkeen yhteydessä on kouluhenkilöstöstä käytetty sanaa kouluammattilaiset. Kouluammattilainen tarkoittaa kasvatustyössä kouluissa olevia ammattilaisia. Näitä henkilöitä ovat esimerkiksi opettajat, kuraattorit, koulupsykologit, kouluterveydenhoitajat ja koulunuorisotyöntekijät.

Hanke vastaa koulualan ammattilaisten toiveisiin lisätä valmiuksia sukupuolen moninaisuuden ja erilaisten väkivallan muotojen kohtaamiseen. Esimerkiksi Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto (SOOL ry) on listannut vaikuttamistavoitteisiinsa, että opettajakoulutuksen on tarjottava valmiuksia opettaa yhteiskunnallisen toimijuuden sisältöjä, joita esimerkiksi yhdenvertaisuuden teemat ovat. SOOL on myös julkistanut tavoitteekseen opettajien turvallisuustaidot, jotka

sisältävät fyysisesti ja henkisesti turvallisemman oppimisympäristön turvaamisen kouluissa eli taitoja puuttua ja ennaltaehkäistä kiusaamista, häirintää ja syrjintää. (Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto 2021.)

Näillä keinoilla hanke on pyrkinyt osaltaan vaikuttamaan muutokseen asenteissa, käyttäytymisessä ja käytännöissä sekä suuntaa katseen kohti tasa-arvoisempia, demokraattisempia, oikeudenmukaisempia ja kannattelevampia yhteiskunnallisia suhteita käytäntöjä ja rakenteita (Tampereen yliopisto 2021a).

1.3 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyöni keskeinen tutkimuskysymys on miksi on tärkeää, että nuorten parissa toimivat ammattilaiset ymmärtävät sukupuolen ja väkivallan ympärillä olevia kysymyksiä? Hahmotan kysymystä tutkimalla ilmiöön liittyviä käsitteitä sekä nuorten kohtaaman sukupuolistuneen väkivallan ilmenemisen tapoihin. Olen perehtynyt syvällisesti keskeisiin käsitteisiin ja näiden ilmenemisen tapoihin. Keskeiset käsitteet ovat sukupuoli, väkivalta sekä sukupuolistunut väkivalta. Tarkastelen näitä kirjallisuuden, verkkokoulutuksen sisältöjen, tutkimusten sekä media-artikkeleiden kautta. Hyödynnän myös asiantuntijajärjestöjen kuten Seta ry:n asiantuntemusta aiheiden käsittelyssä. Tutkiessani käsitteitä, olen ymmärtänyt niihin liittyviä monimutkaisia rakenteita ja näin päässyt lähemmäksi verkkokoulutuksen käyttäjän asemaa.

Erase GBV -hanke oli minulle ennestään tuttu aikaisemman työelämäyhteyden kautta Jyväskylän yliopistolla. 2019–2020 työskennellessäni Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnalla sosiaalipoliittisena asiantuntijana, avustin saamaan Yksittäistapaus -lyhytelokuvasarjan ja kampanjamateriaalin osaksi Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunnan opintoja. Lyhytelokuvat saatiin sisällytettyä opetussuunnitelmaan ja sen avulla syvennetään opiskelijoiden ymmärrystä sukupuolistuneesta vallankäytöstä. Yhteistyön julkistamistilaisuus kiinnostasi laajasti opiskelijoita sekä muuta yliopistoväkeä. Myös Erase GBV -hankkeen johtaja oli julkistamistilaisuudessa puhumassa, ja tilaisuus oli erinomainen avaus tuoreelle hankkeelle. (Jyväskylän yliopiston sidosryhmälehti 2020.) Yksittäistapaus -lyhytelokuva on yksi hankkeen yhteistyökumppaneista, ja lyhytelokuvia hyödynnetään myös verkkokoulutuksessa.

Opinnäytetyön sopimusta hahmotellessa toukokuussa 2021, aloitin myös työskentelemään hankkeen loppuvaiheen viestinnällisissä tehtävissä. Tehtävänimikkeeni oli viestintäkoordinaattori ja tutkimusavustaja. Tehtäviin kuului syksyllä 2021 julkaistun verkkokoulutuksen implementointiin ja hankkeen päätösseminaarin järjestelyihin liittyvät tehtävät. Pääosin tehtävissäni tein yhteistyötä hankkeen johtaja Marita Husson sekä tutkija Satu Lidmanin kanssa. Sekä Husso että Lidman ovat tehneet tutkimusta sukupuolen ja väkivallan teemojen ympärillä. Heidän lisäksi työskentelin hankkeen yhteistyökumppaneiden edustajien kanssa. Olen hyödyntänyt opinnäytetyössäni myös työssä kartutettua tietoa ja osaamista. Jo sopimusta hahmotellessa yhteisenä ajatuksena oli lähteä rakentamaan jonkinlaista ohjenuoraa verkkokoulutuksen opiskeluun. Alkuvaiheessa tarve opinnäytetyölle tuli hankkeen EU-rahoitusta varten olevasta sopimuskohdasta, jossa vaatimuksena oli tuottaa kirjallinen suunnitelma tiedon levittämisestä.

Verkkokoulutuksen julkistamisen jälkeen tarkentui koulutuksen kohderyhmän tarve ohjeistuksen rakentamiselle. Erityisesti korkeakoulujen opetushenkilökunnalta tuli hankkeelle kysymyksiä siitä, kuinka verkkokoulutusta voidaan käyttää osana opetusta. Tässä kohtaa opinnäytetyön tuotoksen suunta alkoi muuttua muotoaan käyttäjälähtöisemmäksi työkirjaksi. Sana työkirja on muovautunut tuotoksen englannin kielisestä sanasta *toolkit* (työkalupakki).

Tämän opinnäytetyön tuotos on opas, jonka tarkoitus on toimia koulutuksen kävijöiden innostajana ja ohjenuorana. Opas on olennainen osa verkkokoulutusta ja sen tavoite on madaltaa kynnystä koulutukseen tarttumiseen. Oppaasta saa kuvan verkkokoulutuksen sisällöistä ja käytännönohjeita siitä, miten avata omassa yhteisössä keskustelua sukupuolistuneen väkivallan ilmiöstä. Toiseksi tutkimuskysymykseksi nousi ratkaistavaksi kysymys, millaista tietoa ammatillaiset tarvitsevat ilmiötä käsittelevään oppaaseen?

Hanketoiminnalle on usein tyypillistä, että hankkeen loppuvaiheessa tuotosten implementointiin, eli tuotosten saamiseksi osaksi rakenteita, jää liian vähän aikaa. Tämä opinnäytetyö tukee hankkeen tuottaman verkkokoulutuksen implementointia osaksi rakenteita. Yhteisöpedagogin (YAMK) koulutuksessa keskeisiin sisältöihin kuuluvat muun muassa, palveluiden tuottaminen ja tuotteistaminen, pedagoginen osaaminen sekä viestintä ja vuorovaikutukset. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2022a.) Tässä opinnäytetyössä painottuvat erityisesti nämä osa-alueet ja

opinnäytetyön tekijänä se on vahvistanut minun ammatillista osaamistani hanketyön maailmassa. Ja kolmantena tutkimuskysymykseksi muotoutui, miten saadaan sukupuolistuneen väkivallan -ilmiötä käsittelevä koulutus osaksi rakenteita?

Lähestymistavaksi olen valinnut palvelumuotoilun. Palvelumuotoilulle on tyypillistä koota yhteen tietoa, joka etsii asiakaslähtöisesti toimivaa ratkaisua unohtamatta tilaajan tavoitteita ja tarpeita. Olen pyrkinyt vastaamaan verkkokoulutuksen käyttäjien tarpeisiin fokusryhmähaastatteluiden avulla, sekä hankkeen keräämän tiedon pohjalta. Yhteisöpedagogin näkökulmasta, pidän palvelumuotoilua varsin hyvänä yhteisöllisen tekemisen muotona. Olen tyytyväinen siihen, että opinnäytetyöni koskettaa nuorten maailmaa ja tähtää sosiaaliseen muutokseen kasvatuksen ja koulutuksen myötä. Olen halunnut pyrkiä myös rakentamaan siltaa nuorisotyön ja koulumaailman välille.

2 SUKUPUOLI, VÄKIVALTA, SUKUPUOLISTUNUT VÄKIVALTA

2.1 Mikä on sukupuoli?

Arkipuheessa sukupuolta ajatellaan herkästi pelkästään biologisena tekijänä. Tieteellisessä keskustelussa, sukupuoli kuitenkin ymmärretään myös yhteiskunnallisesti, historiallisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentuneena (Juvonen 2016, 33; Lehtonen 2010, 63;). Suomen kielessä sana sukupuoli on haastava. Sana sukupuoli sisältää suomen kielessä sen biologisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Englannin kielessä sukupuolta voi ilmaista sanoilla sex ja gender. Sex viittaa biologiseen sukupuoleen, kun taas gender-sanaa käytetään sosiaalisesta sukupuolesta puhuttaessa. Sosiaalinen sukupuoli rakentuu kulttuurin ja yhteiskuntaan soivaistumisen myötä. (Mäkelä, Puustinen, Ruoho 2006, 17–18.) Sanana sukupuoli myös antaa mielikuvan ikään kuin olisi yksi kokonainen ja kaksi puolikasta, jotka sopivat yhteen täydellisesti. Tämä vahvistaa binääristä eli kaksinapaista ajattelua sukupuolesta. Evoluutiobiologian kautta tarkasteltuna kaksinapaiselle uros–naarasakselille voidaan löytää perusteita. Avaan ajatusta tarkemmin seuraavassa kappaleessa.

Evoluutiobiologia määrittelee sukupuolen sukusolujen koon mukaan. Naaras on lajin se edustaja, jolla on suuremmat sukusolut ja uros omaa pienemmät sukusolut. Maapallolla olevista lajeista suuri osa kehittyy kahden erikokoisen sukusolun yhdistymisen avulla. Sukusolujen koko vaikuttaa myös esimerkiksi lajin sukupuolen edustajien hoivakäyttäytymisen. Yleensä suuremmat sukusolut omaava yksilö panostaa enemmän jälkeläistensä hoivaan. (Rotkirch 2016, 15.) Ihminen on luonnonolento ja toteuttaa tietynlaista lajityypillistä käyttäytymistä. Ihminen on imetystä, suojaa ja ravintoa tarvitseva olento, ja lisääntymisen edellytys on yhdyntä, jossa erikokoiset sukusolut kohtaavat. (Husso & Heiskala 2016, 55–56.) Sukupuoleen liitetyt käyttäytymiset, kuten hoiva, ovat myös osaltaan vaikuttaneet siihen, miten ihmisen sukupuoli käsitetään. Kuitenkin, vaikka esimerkiksi hoivakäyttäytyminen on yleisempää naarailla, se ei tarkoita, ettei eroja yksilöiden, ryhmien ja lajien välillä olisi. (Rotkirch 2016, 15.) Evoluutiobiologialla on ollut hallitseva rooli sukupuolen määrittelyssä. Tämä tyypistää ymmärrystä sukupuolen sosiaalisista ja kulttuurisista tekijöistä. Myös juridinen sukupuoli määräytyy syntymässä

ulkoisten sukuelinten mukaan tytöksi tai pojaksi. Anna Rotkirch muistuttaa artikkelissaan Sukupuolet evoluutioteoriassa, että sukupuolen määritelmä sukusolujen kautta ei kuitenkaan sulje pois sukupuolta ja seksuaalisuutta koskevaa vaihtelua ja poikkeuksia (Rotkirch 2016, 16).

Sukupuolen käsitteen ymmärtämistä varten tutustuin myös feministisen teorian nykyklassikkoon Hankala sukupuoli (Butler 1990.) Judith Butler pyrkii teoksessaan näkemään biologisen ja sosiaalisen sukupuolen ulkopuolelle. Hän tarkastelee kriittisesti naisen kategoriaa ja käsitystä siitä, miten subjekti edustaa ja esittää naiseutta. Butler on kriittinen ääni feministisen teorian sisällä ja kiinnittää huomiota siihen, millainen ”nainen” on feministisen teorian subjekti. Hän pohtii, miten kategoria ”nainen” on tuotettu ja kuinka sitä rajoittavat vallan rakenteet. Feministinen liike on pyrkinyt vapauttamaan naisen asemaa, mutta minkälaisen naisen asemaan silloin on kiinnitetty huomiota? Samaan aikaan, kun naisille on tehty tilaa vallan rakenteissa, on myös supistettu naiseutta.

Feministisessä tutkimuksessa suhtaudutaan myös kriittisesti sukupuolen jakamiseen biologiseen ja sosiaaliseen. Feministitutkijoidenkin joukossa sosiaalinen sukupuoli ajatellaan usein kulttuurisesti rakentuneeksi. Butler kuitenkin kyseenalaistaa tämän. Hän katsoo sosiaalisen sukupuolen rakentumisen taakse. Eli millaiset rakenteet tukevat tai estävät sosiaalisen sukupuolen rakentumisen? (Butler 1990, 56–57.) Marita Husso kirjoittaa Sukupuoli ruumiillisena tapaisuutena ja elettyinä suhteena -artikkelissaan sukupuolitapaisuudesta. Sukupuolitapaisuudella hän tarkoittaa sellaisia asioita, joita naisilla tai miehillä on ollut tapana tehdä, eli niin sanotut ”nais- ja miesten työt” (Husso 2016, 76). Tällaiset tapaisuudet asettavat nais- ja miesruumiille odotuksia, mutta toisaalta kategorisoivat myös sosiaalisen ulottuvuuden. Feminiiniseltä mieheltä ehkä odotetaan feminiiniselle sukupuolelle odotettua hoivaa. Lopulta biologinen sukupuoli on myös sosiaalisesti sukupuolitettu kategoria. Eli esimerkiksi ruumiista on havaittavissa maskuliinisia ominaisuuksia, mutta sosiaalisesti henkilö on feminiininen. Piirteet ovat lähtökohtaisesti asetettu kaksinapaiselle jakolinjalle. (Butler 1990, 54–55.)

Filosofi ja elokuvatutkija Teresa de Lauretis kirjoitti 1980-luvun lopulla, että sukupuoli on representaatio. Eeva Luhtakallio on pohtinut väitettä artikkelissaan Visuaalinen julkisuus ja sukupuolen representaatio. Luhtakallio kirjoittaa, että sukupuolen merkitysten rakentuminen repre-

sentaatiossa on jatkuvasti liikkeessä. (Luhtakallio 2016, 92.) Representaatiolla tarkoitetaan ihmistieteissä kohdettaan epäsuorasti edustavana ja ilmentävänä havaittavana asiana (Tieteen termipankki 2022). Artikkelissaan Luhtakallio on perehtynyt suomalaisten naisten ja miesten kansikuvajulkisuuteen vuosina 1955, 1975, 1995 ja 2010. Hän löytää aineistostaan sukupuoleen liitettyjä toistoja. Naisten representaatiossa toistuvina elementteinä ovat nuoruus, viehättävä ulkonäkö, hoikkuus ja asettuminen kameran eteen katsojaa houkuttavalla tavalla joko avoimen seksualisoidusti tai ”viattomasti”. Miehen representaatiossa toistuvat taas kypsä ikä, tumma puku ja asiallisuus. Vaikka tarkastelun ajankohdista on havaittavissa eroavaisuuksia sukupuolitetuissa kuvastoissa, eräät teemat vaikuttaisivat olevan pysyviä ja vain toiselle sukupuolelle ominaisia. Miehisyyden representaatioon liittyy kaikkina ajanjaksoina jonkinasteinen valta tai oikeus valtaan, ja naiseuden representaatiosta on poimittavissa ulkonäköön liittyvät ihanteet. Jos sukupuolta käsitteellistää toistoon perustuvina esityksinä, korostuu sukupuolen tuotettu luonne. Tämä tarkoittaa myös sitä, että sukupuolesta tuotetut esitykset eivät ole lukkoon lyötyjä. Luhtakallio kuitenkin myös muistuttaa, ettei se tarkoita vapaata liikkumista sukupuolen sisällä. On huomioitava valta-asetelmat ja rakenteet, jotka estävät vapaan leikkittelyn sukupuolen sisällä. (Luhtakallio 2016, 117–119.) Luhtakallion tarkastelujakso paljastaa myös, kuinka kansikuvajulkisuus tyypistää suomalaisen naisen kategorian valkoiseksi, täysin toimintakykyiseksi ja heterosuhteiseksi henkilöksi.

Tuija Huukin lasten leikkien valtarakenteita tutkivassa artikkelissa hän käyttää apuvälineenään toiston dynamiikkaa. Huuki hyödyntää Gilles Deleuzen ja Félix Guattarin kertosaeanalyysia. Kertosae tarkoittaa toistoa, joka luo erilaisia territorioita (vangitsevia voimavirtoja) tavoilla, jotka suojelevat kaaokselta. Huuki on käyttänyt käsitettä tehdäkseen näkyväksi leikin kierroksilla tapahtuvan re-territalisoivia (eli uusiutuva) ja de-territalisoivia (eli toisin tekemisen tapa) voimavirtoja. (Huuki 2016.)

Sukupuoleen liitetyt odotukset ja oletukset ovat toistoja. Jotkut toiston muodot ovat ehkä universaalimpia, kun taas toiset ovat vahvasti pienempään kulttuuriseen toistamisen tapaan sidoksissa. Onko sukupuoli siis historiallisesti rakentuneiden toistojen representaatio? Mitä tapahtuisi käsitykselle sukupuolesta, jos toisin tekemisen tapa saisi aidosti tilaa? Voisivatko de-territalisoida sukupuolirepresentaatiot murentaa olemassa olevia sukupuolistuneita valta-asetelmia ja rakenteita?

Tässä opinnäytetyössä käsitellään sukupuolen kategoriaa ymmärtäen, että suomalaisessa yhteiskunnassa on läsnä käsitys kaksinapaisesta sukupuolesta, joka näyttäytyy yhteiskunnan rakenteissa, vallankäytön tavoissa ja kasvatuksessa. Nais- ja mieskategorioihin liitetään odotuksia, ominaisuuksia ja oletuksia, jotka ohjaavat nuoria toimimaan valmiiksi annetun kategorian mukaisesti. Suhtaudun kriittisesti näihin valmiisiin muotteihin, jotka asettavat osan nuorista vaikeaan tilanteeseen heidän kokiessaan ristiriitaisuutta sukupuoleen liitetystä odotuksista ja oletuksista. Kokemus sukupuolesta ja sen merkityksistä vaihtelevat yksilöllisesti. Opinnäytetyössäni käsittelen sukupuolistuneen väkivallan käytänteitä, ja puollan sitä, ettei väkivaltaa kokeneiden tai tehneiden sukupuolta häivytetä. Sukupuolella on yhteyksiä nuorten väkivaltakokemuksiin.

2.2 Mitä on väkivalta?

Maailman terveysjärjestö määrittelee, että väkivalta on vallan, kontrollin tai fyysisen voiman tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista. Tämä voi johtaa fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen, perustarpeiden tyydyttämättä jättämiseen tai kuolemaan. (World Health Organization 2002a, 4.) Väkivaltaa voidaan ilmiönä tarkastella monelta tasolta. On huomioitava yksilö, ihmissuhdeverkostot, yhteisöt ja yhteiskunta. Väkivalta voi ilmetä näillä kaikilla tasoilla, ja kaikilla näillä tasoilla on ominaisuuksia, jotka vaikuttavat väkivallan kokemisen tai tekemisen muotoihin ja tapoihin. (World Health Organization 2022b.) Väkivalta voi olla yksittäisten ihmisten tekemää, mutta myös rakenteellista. Rakenteellinen väkivalta tarkoittaa sellaista yhteiskunnan toimintaa tai osaa sen toiminnasta, joka rajoittaa lapsen kasvumahdollisuuksia. (Ellonen, Kivivuori, Kääriäinen 2007, 15–16.)

Väkivallalle välttämättömiä ovat tekijä ja kokija. Joskus nämä voivat olla sama henkilö, mikäli väkivalta kohdistuu tekijään itseensä. Toimijoista voidaan käyttää myös muita sanoja riippuen kontekstista ja millaisesta painotuksesta on kyse. Juristi saattaa käyttää sanoja asianomainen, kantaja tai uhri, joista viimeisintä sosiaali- ja ihmisoikeusalalla pidetään leimaavana tai passiivivana. Jos teolla on oikeudellisia merkityksiä, on kuitenkin välttämätöntä nimetä uhri ja tekijä. Uhri ei tässä kontekstissa kuitenkaan ole passiivinen tai avuton vaan teon kohde. Kuka tahansa voi päätyä väkivallan tekijäksi tai kokijaksi. (Lidman 2015, 14–15.) Väkivallan osapuoli voi olla myös sivustaseuraaja.

Kuvio 1: Lähisuhdeväkivallan moninaisuus Lidmanin (2015, kuvio 1) pohjalta.

<p>Henkinen väkivalta</p> <p>Mitätöinti, vähättely, kontrollipuhe, nöyryyttäminen, sosiaalisen elämän vahtiminen, ulkonäkökommentit, nimittely, salakuuntelu ja -katselu, laiton uhkaus, vainoaminen, pelottelu, lähestymiskiellon rikkominen, kiristäminen, koti- ja viestintärauhan rikkominen jne.</p>	<p>Ruumiillinen väkivalta</p> <p>Pahoinpitely, esineiden tai kodin rikkominen, tukistaminen, läpsiminen, lyöminen, potkiminen, huumaaminen, eristäminen, terä- tai ampuma-aseen käyttö, kuristaminen, surmaaminen jne.</p>
<p>Taloudellinen väkivalta</p> <p>Rahankäytön valvominen ja rajoittaminen, yhteisten varojen salaaminen, kavallukset, toisen omaisuuden tuhlaaminen tai takavarikointi, omaisuudella kiristäminen jne.</p>	<p>Seksuaalinen väkivalta</p> <p>Ahdistelu, häirintä, koskettelu, seksuaaliset vihjaukset, raiskaus, seksuaalisiin tekoihin pakottaminen, seksuaalisten kuvien levittäminen, seksuaalisilla teoilla kiristäminen jne.</p>

Lapsiin kohdistuvan väkivallan muotoja ovat fyysinen, psyykinen, kemiallinen, taloudellinen ja seksuaalinen. Näistä on erotettavissa aktiivinen ja passiivinen puoli. Fyysinen pahoinpitely voi aktiivisesti näyttäytyä ruumiillisena pahoinpitelynä ja passiivisena ilmetessään on hoidon laiminlyöntiä. Aktiivinen kemiallinen väkivalta on esimerkiksi lääkkeiden ja päihteiden käyttöä, kun taas passiivisena laiminlyödään lääkehoitoa tai ruokavaliota. (Ellonen, Kivivuori, Kääriäinen 2007).

Väkivaltaan puuttuminen ei ole aina helppoa. Sukupuolistuneen väkivallan kohtaaminen kouluissa – verkkokoulutuksessa puuttumisen liittyviä yleisiksi ongelmiksi ja esteiksi, on tunnistettu seuraavia asioita.

- Väkivallan normalisointi, tai sen läsnäolon kieltäminen.
- Väkivallan määrän ja vakavuuden vähätteleminen.
- Väkivallan, ja sen seurausten dokumentoimisen laiminlyönti.

- Väkivallan osapuolille suunnattujen palveluiden, käytäntöjen ja toimintamallien kehittämättä ja juurruttamatta jättäminen.
- Väkivallan sivuuttaminen sekä arjen vuorovaikutuksessa, että ammatillisissa ja tieteellisissä keskusteluissa.

(Sukupuolistuneen väkivallan kohtaaminen kouluissa -verkkokoulutus 2022a).

2.3 Sukupuolistunut väkivalta

Sukupuolistunut väkivalta on ilmiö, joka näyttäytyy ihmisten arjessa, kasvatuksessa ja kulttuurissa, mutta käsitettä voi olla silti vaikea hahmottaa ja sille löytyy useita määritelmiä. Molempien sanojen perusmuodot sukupuoli ja väkivalta ovat itsessään monitulkintaisia, kuten edellä huomattiin. Yksinkertaistetut käsitykset sanojen ympärillä voivat olla vahvoja; väkivalta tarkoittaa fyysistä päälle käymistä, kuten toisen tahallista satuttamista lyömällä tai potkimalla, ja sana sukupuoli viittaa naiseen/tyttöön ja mieheen/poikaan. Näille sukupuolille on asetettu tiettyjä odotuksia sopivasta käytöksestä.

Erase GBV -hanke on tutkinut sukupuolistuneen väkivallan ilmiötä koulumaailmassa. Hankkeen tutkija Helena Päivinen kiteyttää käsitteen Psykologi-lehden artikkelissaan näin:

“Sukupuolistuneella väkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa, joka kohdistuu henkilöön hänen sukupuolensa takia, tai vaikuttaa tietyn sukupuolen edustajiin epäsuhtaisesti. Se on sukupuoleen ja seksuaalioikeuksiin kytkeytyvää vallankäyttöä, vahingoittamista ja syrjintää; esimerkiksi naisiin ja tyttöihin kohdistuvaa väkivaltaa heidän sukupuolensa takia, seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuoli-identiteetin pilkkäämistä tai ei-maskuliinisena pidettyjen piirteiden vuoksi sytjymistä poikien keskuudessa.” (Päivinen 2021.)

Sukupuolistunut väkivalta voi esiintyä kaikissa edellä mainituissa väkivallan muodoissa. Osa teoista voi täyttää myös rikosoikeuden tunnusmerkistöjä, kuten pahoinpitely tai raiskaus. Sukupuolistunutta väkivaltaa ovat myös sukupuolen ja seksuaalisuuden ilmaisua kaventavat haitalliset stereotyyptit. Sukupuolistunut väkivalta myös loukkaa oikeutta koskemattomuuteen, itsemääräämisoikeuteen ja oikeutta kokea sekä määritellä oma sukupuoli. (Sukupuolistuneen väkivallan kohtaaminen kouluissa -verkkokoulutus 2022b.)

Sukupuolistuneen väkivallan lähikäsitteenä käytetään sukupuolittunutta väkivaltaa. Väkivalta-teen sukupuolittuneisuus on tärkeä huomioida tekijän sukupuolesta riippumatta. Sukupuolittuneisuus tarkoittaa sukupuolelle ja siihen liittyville tekijöille suotua erityishuomiota. Eli tietyn-tyyppisellä väkivallalla on yhteys tekijän sukupuoleen. (Lidman 2015, 59–66.) Monet tahot, kuten Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, suosii kuitenkin sukupuolistuneen väkivallan käsitteen käyttöä. Sukupuolistunut väkivalta ottaa paremmin huomioon myös uhrin sukupuolen. Esimerkiksi naiset kohtaavat väkivaltaa erityisesti parisuhteissa, perheissä ja työpaikoilla. Miehet kohtaavat väkivaltaa useammin julkisilla paikoilla, ja tekijänä on useimmiten mies. Sukupuolivähemmistöihin kuuluminen lisää valitettavasti väkivallan riskiä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022c.)

Sukupuolen lisäksi monenlaiset risteävät tekijät voivat altistaa väkivallalle. Risteävyys eli intersektionaalisuus tarkoittaa usean eri seikan yhteisvaikutusta yhteiskunnassa. Eri tekijöitä voivat olla esimerkiksi sukupuoli, ikä, yhteiskunnallinen ja sosiaalinen asema, elämäkokemus, seksuaalinen suuntautuminen, etninen tausta sekä koulutus. Näiden risteävyyksien yhteisvaikutukset, on tärkeää tunnistaa, kun puhumme haavoittuvuudesta ja väkivallasta. (Lidman 2015, 21.)

2.4 Lähtöasetelmana hetero- ja sukupuolinormatiivisuus

Ihminen syntyy jonkinlaiseen kehoon, jossa on ulkoisesti tunnistettavia sukupuolipiirteitä, jotka yleisesti liitetään nais- tai miestyypillisiin kehoihin. Piirteet voidaan tunnistaa nais- tai miestyypillisiin kehoihin sopiviksi, tai kehossa voi löytyä molempia piirteitä. (Seta 2021a.) Ulkoiset piirteet tai ominaisuudet eivät välttämättä kuitenkaan täsmää henkilön sukupuoli-identiteetin tai hänen sukusolujensa koon kanssa. Henkilöä, jonka sukupuoli-identiteetti vastaa syntymässä määritettyä sukupuolta, kutsutaan cissukupuoliseksi. Tämä tarkoittaa miehiä ja naisia, ja he muodostavat sukupuolienemmistöt. Mies- ja naissukupuolia voidaan kutsua myös sukupuolinnormeiksi. Käsitteellä viitataan ajatukseen kahdesta vastakkaisesta ja muuttumattomasta sukupuolesta, ja se kattaa eri sukupuoliin liittyvien biologisten tekijöiden lisäksi arvoja ja odotuksia. (Seta 2021a.)

Henkilöä, jonka sukupuoli-identiteetti ei vastaa hänelle syntymässä määritettyä identiteettiä, kutsutaan transsukupuoliseksi. Yleensä he ovat joko naisia tai miehiä. Intersukupuolisen henkilön keho taas ei yksiselitteisesti istu sukupuolitettuihin kehonpiirteisiin, vaan vaihtelua löytyy sukuelimien, hormonitoiminnan, kromosomien ja muiden piirteiden välillä. Näiden lisäksi henkilö voi määritellä itsensä esimerkiksi muunsukupuoliseksi tai olla määrittelemättä sukupuoltaan. Muut kuin cissukupuoliset kuuluvat sukupuolivähemmistöihin. (Seta 2021a.) Näiden määriteltyjen sukupuoli-identiteettien lisäksi on myös muita tapoja ilmentää sukupuolta. Uusia identiteettejä rakentuu myös sitä mukaa, kun kieli kehittyy ja moninaisuutta tunnustetaan.

Seksuaalisuuteen sisältyy seksuaalinen kehitys ja suuntautuminen, biologinen ja sosiaalinen sukupuoli, sukupuoli-identiteetti sekä lisääntyminen (Terveyskylä 2021). Seksuaalisuuteen kuuluu myös erotiikka, mielihyvä, intiimisuhteet, lisääntyminen ja sukupuoliroolit. Seksuaalisuuden kokemuksia ja ilmenemisenmuotoja ovat ajatukset, fantasiat, halut, uskomukset, asenteet, käyttäytyminen, seksuaalisuuden harjoittaminen, roolit ja suhteet. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022d.)

Seksuaalinen suuntautuminen voi ilmetä eroottisena ja/tai emotionaalisena vetona samaan (homo ja lesbo) tai eri sukupuolta (hetero) olevaan henkilöön. Vetoa voi tuntea myös useampaa sukupuolta kohtaan (bi- tai panseksuaalisuus). Seksuaalinen suuntautuminen voi ilmetä myös siten, ettei koe eroottista vetovoimaa lainkaan tai kokee sitä hyvin vähän (aseksuaali). Toiset ihmiset eivät halua myöskään määrittää omaa seksuaalista suuntautumistaan (queer). Henkilö, joka ei itse kuulu sukupuolibinääriin, voi määrittää itsensä esimerkiksi andro-, gyno- tai femmeseksuaaliksi. Sanat kertovat siitä, tunteeko henkilö vetoa maskuliinisuuteen ja/tai feminiinisuuteen. (Seta 2021b.)

Heteronormatiivisuus on sitä, että oletetaan sukupuolia olevan kaksi ja seksuaalisuuden ilmenemisen muoto näiden kahden vastakkaiseksi nimetyn sukupuolen väliseksi. Tällä ajattelulla ihmiskeho voidaan luokitella ulkoisten feminiinisten tai maskuliinisten ominaisuuksien perusteella joko mieheksi tai naiseksi. (Lehtonen 2005, 65.) Ihmisten oletetaan tällöin toteuttavan seksuaalisia tarpeitaan vastakkaisen sukupuolen edustajan kanssa eli heteroseksuaalisesti. Tutkija Satu Lidman nimeää heteronormatiivisuuden oletukseksi miesten ja naisten “luonnollista” rooleista (2015, 19).

Heterous ja sukupuoli ovat Suomessa pitkälti institutionalisoituja. Esimerkkinä heterouden institutionalisoinnista on avioliitto. Suomessa tarvittiin kansalaisaloite, Tahdon 2013, joka keräsi 166 851 kannatusilmoitusta, jotta saatiin kumottua Suomen lainsäädännöstä kohta, joka mahdollisti vain heteroparien avioliitot. Avioliitto vapautui myös muille kuin heteropareille Suomessa 1.3.2017. (Eduskunta 2021.) Myös sukupuoli on Suomessa vahvasti institutionalisoitu. Väestötietojärjestelmä Suomessa antaa jokaiselle kansalaiselle syntymässä henkilötunnuksen, joka koostuu syntymäajasta, yksilönumerosta ja tarkistusmerkistä. Yksilönumeroon sisällytetään tieto sukupuolesta. (Finlex 2022.) Suomessa on käytössä vain kaksi juridista sukupuolta, nainen ja mies. Juridinen sukupuoli määrittellään syntymässä ilmenevien kehollisten piirteiden mukaan. Transsukupuolinen voi korjata henkilötunnuksensa sukupuolimerkintää tietyin ehdoin (Trasek 2021). Tällä hetkellä Suomessa on kuitenkin meneillään lakimuutos, jossa suomalainen henkilötunnus on muuttumassa sukupuolineutraaliksi (Seta 2022).

Seksuaalisuuden ilmaisuun ja seksuaaliseen kanssakäymiseen liittyy moraalisääntöjä, joissa yhteisön seksuaali- tai siveysnormien rikkominen nähdään sosiaalisesti tuomittavana. Sukupuolimoraalilla on erilaisia tasoja perheyhteisöissä, kouluyhteisöissä ja muualla yhteiskunnassa. Eri yhteisöjen sukupuolimoraalit ovat kytköksissä toisiinsa. (Sukupuolistuneen väkivallan kohtaaminen kouluissa – verkkokoulutus 2022c.) Normatiivisuus ja moraalisäännöt ovat tiukasti ihmisyyhteisöjen sosiaalisissa ja kulttuurisissa ympäristöissä sekä instituutioissa. Normien rikkominen on vaatinut usein yksilöiden rohkeutta tarttua epäkohtiin. Kansalaisaloite Tahdon 2013 on hyvä esimerkki siitä, miten normatiivisen käsitysten ja käytäntöjen rikkomiseen tarvitaan kansalaisten aktiivisuutta, sillä instituutiot eivät oma-aloitteisesti lähde purkamaan rakenteista löytyviä epäeettisiä normeja.

2.5 Nuorten väkivaltakäyttäytyminen mediassa

Havainnollistaakseni sitä, miten sukupuolistunutta väkivaltaa nuorten kohdalla saatetaan käsitellä yhteiskunnassa, tutustuin Ylen Nuoret ja väkivalta -teemaiseen uutisarkistoon (Yle 2021a). Peilaan tarkastelemani aineistoa tutkija Satu Lidmanin Väkivaltakulttuurin perintö -teokseen.

Artikkelissa *Nuorisoväkivalta on vähentynyt Yhdysvalloissa* (julkaistu 7.8.1999) tuore tutkimus osoitti, että nuorisoväkivalta oli hieman vähentynyt; nuoret kantoivat aseita hieman harvemmin

kuin ennen ja myös tappelut olivat vähentyneet (Yle 2021b.) Noin 20 vuoden aikana väkivalta-aiheisia artikkeleita on viety arkistoon yli 80 kappaletta. Otsikoinnin perusteella voi päätellä, että nuorten väkivalta ei ole vähentynyt 2000-luvun aikana. Useissa otsikoinneissa käytetään ilmaisuja, jotka luovat kuvaa, että nuorten väkivalta on raaistunut.

Vuonna 2008 julkaistu Ylen artikkeli *Nuorten väkivaltilanne aiotaan selvittää*, kertoo, että poliisin ylijohdon tehtäväksi on annettu selvittää, onko terä- tai muiden aseiden hallussapito ja niillä uhkailu lisääntynyt nuorten keskuudessa (Yle 2021c). Noihin aikoihin Suomea järkyttivät Jokelan (2007) ja Kauhajoen (2008) kouluammukset. Koulusurmissa kuoli yhteensä 20 ihmistä tekijät mukaan lukien. Molempien koulusurmien tekijät olivat poikia. Raa'at fyysisen väkivallan teot näyttäytyvät tämän arkiston perusteella olevan pääasiassa poikien tekemiä. Samansuuntaisia löydöksiä nousee Päivi Honkatukian *Nuoret ja Väkivalta* artikkelista (Honkatukia 2017, 329).

Väkivallan muodot ovat vahvasti sukupuolittuneita, esittää Satu Lidman teoksessaan *Väkivaltakulttuurin perintö*. Voidaan puhua nais- ja miestyypillisestä väkivallasta. Väkivallan historiaa on hyvä ymmärtää, että voi käsittää vielä tänäkin päivänä läsnä olevien poikien väkivaltakäyttäytymistä hyväksyvien fraasien, kuten “pojat on poikia”, olemassaolon. Tällä usein siedetään poikien välistä nujakointia tai tehdään siitä vähemmän huolestuttavaa kuin jos mukana olisi tyttöjä. Lidman sanoo, että tällaisella puheella kuitenkin ruokitaan tiedostamatta menneisyydestä kumpuavaa väkivaltakulttuuria. (Lidman 2015, 99.)

Tyttöjen osuus fyysisen väkivallan tekijöinä on toisenlainen. Tyttöjen kohdalla väkivaltaista käyttäytymistä pidetään epätyypillisenä. Väkivaltakulttuurin historiaa käsittelevässä teoksessa Lidman kirjoittaa, että naisen ihanteellinen sukupuolirooli on ollut sidoksissa naistyypilliseen kunniaan. Naissukupuolta on kontrolloitu kunnian varjolla monilla tavoilla. Kunnia rakentui siveyden, vaatimattomuuden ja tottelevaisuuden hyveiden varaan. Nainen, joka ei käyttäytynyt näiden sukupuolittuneiden hyveiden mukaisesti, häpäisi perheen ja suvun sekä leimautui helposti epäilyttäväksi, vaaralliseksi ja yleensä myös huoraksi. Ihanteellisen naisen roolit myös olivat uuden ajan alun Euroopassa hyvin sukupuolittuneita ja seksuaalistuneita. Naimattomalta naiselta odotettiin pidättäytymistä miessuhteista ja avovaimolta omistautumista omalle miehelleen ja äidiksi tulemistä. (Lidman 2015, 34.)

Nämä sukupuoliset järjestykset näyttäytyvät jossain määrin nykypäivässäkkin. Sukupuoliroolit tuovat stressiä sekä tytöille että pojille. Pojille se voi olla äärimmäisiä yrityksiä todistaa oma miehekkyyys esimerkiksi uhittelemalla, toisten avusta kieltäytymisenä sekä todellisten tunteiden kieltämisenä. He saattavat verrata itseään historian sankareihin sekä kotona opittuihin järjestyksiin. Tytöt sen sijaan vähättelevät omia kykyjään eivätkä rohkene puolustaa itseään esimerkiksi häirinnältä. Vaikka tästä on tutkimustietoa, lapsia edelleen kasvatetaan maskuliinisten ja feminiinisten roolien mukaan. (Lidman 2015, 174.)

Sukupuoliin liitetyt normit ovat rakentuneet vahvasti kulttuuriimme. Sen näkee arkisissa tilanteissa, ihmisten tavassa puhua, suomen kielessä sekä esimerkiksi jo johdannossa esiteltyjen Ylen nuorten väkivaltaa käsittelevien artikkeleiden otsikoinneissa. Nuorten yksilöiden tekemistä teoista tyttöjen väkivaltatekoja kuvaavat otsikot *Tyttö hakkasi myyjää kengällä* (Yle 2021d) ja *15-vuotias tyttö hakkasi koulukodin ohjaajia – tuomittiin ehdolliseen vankeuteen* (Yle 2021e) ovat sävyiltään syyllistävämpiä ja leimaavat käyttäytymisen häpeälliseksi. Yksittäisten väkivaltaa tehneiden poikien tekoja koskettavissa otsikoinneissa haetaan ymmärrystä *"Matti" oli hukassa, alkoi käyttää huumeita ja päätyi väkivaltarikoksen vuoksi pakkohoitoon vain 21-vuotiaana – sekakäyttö usein nuorten väkivallan taustalla* (Yle 2021f). Tulkitsen tyttöjen väkivaltakäyttäytymistä kuvaavia otsikoita siten, että niissä väkivaltaa käyttäneet tytöt eivät ole yhteiskunnallisiin sukupuolinormeihin sopivia tyttöjä. Heidän käyttäytymisensä on häpeällistä, ja tämän vuoksi heidän tyttöyttään korostetaan väkivaltateon yhteydessä. Otsikoinnit näyttäytyvät esimerkkinä siitä, että yksittäisen tytön väkivaltakäyttäytymistä ei tarvitse lähteä taustoittamaan muilla tekijöillä, vaan käyttäytyminen on yksiselitteisesti paheksuttavaa. Yksittäisen pojan väkivaltaista käyttäytymistä taas tunnutaan pehmentävän sanalla "hukassa" ja tuodaan huumeidenkäytön kautta ymmärrettävämmäksi. Otsikointi luo myös mielikuvaa traagisesta tarinasta, josta kuitenkin on selvitty vaikeuksien kautta voittoon.

Kaikista otsikoinneista kolme käsitteli yksittäisen tytön tekemiä väkivaltarikoksia ja vain yksi pojan. Tilastokeskuksen rikos- ja pakkokeinotilastoista saadaan tietoa väkivaltarikoksista, ja 2019 väkivaltarikoksiin syyllistyneistä 81 % oli miehiä. Seksuaalirikoksiin syyllisiksi epäillyistä 95 % oli miehiä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022e). Vaikka väkivaltailmiö on selkeästi tekijöiden osalta sukupuolittunut, häivytetään poikasukupuoli otsikoinneissa, kun taas tyttöjen rooli väkivallan tekijöinä nostetaan näkyviin.

Päivi Honkatukia toteaa nuorten väkivaltaa käsittelevässä artikkelissa, että vaikka tutkimuksellista näyttöä väkivallan lisääntymisestä tai raaistumisesta ei ole, siitä puhutaan ikään kuin faktana (Honkatukia 2017, 333). Pidän huolestuttavana tällaisen väärän faktan levittämistä. Honkatukia kirjoittaa, että tällaiset yksinkertaistetut selitykset, piilottavat väkivallan moniulotteisia taustaa (mt., 333).

Väkivaltaa korostavat otsikot tuntuvat tyttöjen osalta piilottavan tätä moniulotteista taustaa. Vuonna 2013 ilmaantuneessa uutisessa pohditaan tyttöjen käytöshäiriöiden tunnistamattomuutta. Jutussa haastatellaan tyttöjen käytöshäiriöistä ja sen huonosta tunnistettavuudesta väitellyttä Essi Ilomäkeä. Jutusta selviää, että tyttöjen omia riskitekijöitä ei ole riittävästi tunnistettu, sillä oirekuvaukset ja hoitosuositukset pohjaavat poika-aineistoihin. Tästä seuraa tyttöjen käytöshäiriöiden tunnistamattomuus. Ennaltaehkäiseminen on Ilomäen mukaan avainasemassa käytöshäiriöihin puuttumisessa. (Yle 2021g.)

3 PALVELUMUOTOILULLA KOHTI MUUTOSTA

Opinnäytetyöni lähestymistapa on palvelumuotoilu. Palvelumuotoilun prosessin mukaisesti tuotan oppaan, jonka tavoitteena on vaikuttaa kouluammattilaisten käyttäytymiseen ja sitä voidaan ajatella sosiaalisena markkinoinnin välineenä. Sosiaalisen markkinoinnin tavoitteena on ”myydä” käyttäytymismuutoksia, jonka hyöty on yksilöille ja yhteiskunnalle. (Sosiaalisen markkinoinnin ABC 2022.) Sosiaalisen markkinoinnin ja palvelumuotoilun prosessit ovat hyvin samankaltaisia. Vaikka opinnäytetyölläni ei ole palvelumuotoilulle tyypillisiä taloudellisia tavoitteita, koen palvelumuotoilun prosessin soveltuvan erinomaisesti opinnäytetyöhöni.

Opinnäytetyöni ja sen tilaajan tähtäimessä on käyttäytymisen muutos koulumaailmassa ja sitä kautta laajemmin yhteiskunnassa. Käyttäytymisen muutoksessa avaintekijöinä ovat kasvatustyötä tekevät kouluammattilaiset, joiden osalta toivotaan muutosta ymmärtää sukupuolistuneen väkivallan ilmiötä ja saada kouluammattilaiset puuttumaan kestävällä tavalla sukupuolistuneen väkivallan ilmenemiseen. Kasvatuksen parissa työskentelevien kyky puuttua ja muu osaaminen mahdollistavat, että nuoret oppivat tunnistamaan sukupuolistuneen väkivallan eri muotoja sekä oppivat reflektoimaan omaa käyttäytymistään. Osaamistarpeen ymmärtämiseksi, olen tarkastellut tutkimuksessani sukupuolistuneen väkivallan ilmiötä eri toimijoiden näkökulmista.

3.1 Mitä on palvelu ja muotoilu?

Palvelumuotoilu muodostuu sanoista palvelu ja muotoilu, joten on tärkeää tarkentaa mitä sanoilla palvelu ja muotoilu myös erikseen tarkoitetaan. Humanistisen ammattikorkeakoulun lehtorin Gyan Dookien palvelun käsitettä avaavalla Youtube -videolla hän määrittelee palvelua seuraavasti. Palvelu on aineeton ajassa etenevä eri vaiheita sisältävä iteratiivinen eli toistuva prosessi. Palveluprosessi sisältää asiakkaan ja tuottajan välistä vuorovaikutusta, ja tämä vuorovaikutus on myös prosessissa ydinarvona. Palvelu voidaan tuottaa enemmän tai vähemmän yksilöllisesti asiakkaalle. Molemmissa tapauksissa asiakkaan subjektiivinen kokemus on keskiössä ja kokemus tuo arvoa asiakkaalle. Moniulotteisen palveluprosessin aikana omistajuus ei kuitenkaan vaihdu eikä palvelua voida varastoida, vaan se tuotetaan ja kulutetaan samanaikaisesti. Se on toimintaa, joka auttaa ratkaisemaan asiakkaan ongelman. (Dookie 2022a.) Myös

Juha Tuulaniemi (2011) teoksessaan *Palvelumuotoilu* löytää nämä keskeiset määritelmät. Muotoilu tarkoittaa perinteisesti esineen muodon ja käytettävyyden suunnittelua, mutta muotoilun ajattelu koskee myös aineettomia asioita, kuten palveluita, toimintoja ja digitaalisia järjestelmiä. (Kehittämiskeskus Opinkirjo ry 2017.) Tuulaniemi etsii pesäeroa myös muotoilun ja palvelumuotoilun prosesseille. Muotoilun prosessin lopputulos on hänen mukaansa muotoilua ja palvelumuotoilijan lopputuotoksena syntyy palvelu. (Tuulaniemi 2011, 64.)

Ei ole yhtä tapaa määritellä palvelumuotoilua (Dookie 2022a; Stickdorn 2011a, 29). Se on keino luoda asiakaslähtöisiä ja innovatiivisia tuotteita, palveluita, metodeja, liiketoimintamalleja ja konsepteja. Se on kokonaisvaltainen, konkreettinen (Dookie 2022a) sekä monialainen ja -tieteinen (Dookie 2022a; Stickdorn 2011a, 29) lähestymistapa. Näitä aloja ovat esimerkiksi muotoilu, käytettävyyssuunnittelu, markkinatutkimus, psykologia, etnografia, liiketoiminta, johtaminen ja insinööritieteet (Dookie 2022a). Palvelumuotoilulla on käytössään runsaasti työvälineitä ja metodeja, joita hyödynnetään kehittyvän prosessin aikana. Sitä, ettei palvelumuotoilulla ole yhtä määritelmää, voidaan pitää myös sen vahvuutena (Stickdorn 2011a, 28–29.)

3.2 Mitä on palvelumuotoilu?

Palveluiden merkitys kehittyneiden maiden tuotanto- ja työllisyysrakenteissa on korostunut 1970-luvulta alkaen. Palvelut toimialana ovat syrjäyttäneet maatalouden ja teollisen tavaratuotannon osuuksia. Sosiologi Daniel Bell havaitsi 1970-luvulla, että palveluiden merkitysten kasvu voidaan nähdä yhteiskunnallisena muutoksena. Hänen mukaansa yhteiskuntien vaurastumisen ja taloudellisen edistyneisyyden seurauksena on siirrytty jälkiteolliseen yhteiskuntaan. Tilalle on tullut palvelutalous, joka näyttäytyy perinteisen palvelusektorin laajentumisena sekä palveluliiketoiminnan lisääntymisenä. (Manneri ja Koivisto 2019, 17.)

Muutos on vaikuttanut yritysten ajattelutapaan, ja perinteisen tuotelähtöisen ajattelun on syrjäyttänyt palvelulähtöinen ajattelu. Palvelulähtöisessä ajattelussa huomio keskittyy asiakkaan eli käyttäjän ja palveluntarjoajan väliseen vuorovaikutukseen. Tämän rinnalla on korostettu myös asiakaskeskeistä ajattelua. Tätä toteutetaan hakemalla ymmärrystä asiakkaasta ja suunnittelemalla toiminnot asiakkaan palvelemiseksi. Asiakaskeskeisessä ajattelussa keskitytään

siihen, millaisia tavoitteita asiakkaat haluavat palveluilla saavuttaa. (Manneri ja Koivisto 2019, 18–19.)

“Kun kaksi vierekkäistä kahvilaa myy samaa kahvia samaan hintaan, palvelumuotoilu määrää, kumpaan kahvilaan menet kahville.” (Stickdorn 2011a)

Yllä oleva lainaus kirjasta *This is service thinking* on yksi tapa kuvata palvelumuotoilua. Palvelumuotoilussa ennakoitaan asiakkaan tarpeita ja tarjotaan asiakkaalle palveluratkaisuja. Tämän lisäksi palvelumuotoilu huomioi asiakaskokemuksen. Asiakaskokemukseen liittyy vaikkapa asiakaspalvelutilanne ja palvelun helppokäyttöisyys sekä sujuvuus. Myös asiakkaan yksilöllistäminen on tärkeä osa palvelemista, sillä ihmiset eivät halua tulla kohdatuksi numeroina. (Manneri ja Koivisto 2019, 23–24.) Asiakasryhmän huomioiminen, heidän tarpeensa kartoittaminen ja niihin vastaaminen on palvelumuotoilun onnistumisen ytimessä. Tavoitteena palvelullistamisessa on tuottaa pelkkää tuotetta laajempi ratkaisu monipuolistaen myös tuotteen arvoa. Tämä tapahtuu kartoittaen asiakkaiden tarpeiden laajaa ymmärrystä. (Manneri ja Koivisto 2019, 18.) Aiemmin mainitussa lainauksessa valittu kahvila on miettinyt kohderyhmänsä ja heidän tarpeensa sekä pyrkinyt löytämään asiakaslähtöisiä ratkaisuja esimerkiksi logistisilla järjestelyillä, sisustuksella ja panostamalla viihtyvyyteen sekä asiakaspalvelutilanteen onnistumiseen.

“Palvelumuotoilua hyödyntämällä on mahdollista menestyä yritysten muutoksessa olevalla pelikentällä.” (Koivisto 2019, 30.)

Palvelumuotoilun arvona ovat kaikkien osapuolten saamat edut (Manneri ja Koivisto 2019, 19). Asiakkaan tyytyväisyyden lisäksi tavoitteena on saavuttaa kilpailuetua markkinoilla sekä parantaa yrityksen kilpailukykyä. (Manneri ja Koivisto 2019, 17.) Koiviston *Palvelumuotoilun kehittämisote ratkaisuna* -kappale käsittelee yritysmaailman näkökulmasta palvelumuotoilun syntyä ja mahdollisuuksia kasvattaa yrityksen markkina-arvoa yritysten kilpailumaailmassa. Vaikka palvelumuotoilun käsite syntyi jo 1980-luvulla palvelujen markkinoinnin ja johtamisen kirjallisuudessa, syntyi maailman ensimmäinen palvelumuotoilutoimisto Livework vasta 2001. (Koivisto 2019, 30–32.)

Palvelumuotoilun tekniikkaa voidaan hyvin käyttää bisnesmaailman ulkopuolellakin. Matka palvelumuotoiluun -opas tarjoaa opettajalle työkaluja muotoilukasvatukseen. Muotoilukasvatuksen tavoitteena on antaa oppilaille välineitä kohdata muuttuvaa maailmaa ja tulevaisuuden työelämää. Muotoilukasvatukselle tyypillisiä toimintatapoja ovat osallistaminen, kriittinen ajattelu, yhdessä tekeminen ja luova ongelmanratkaisu. Muotoiluajattelua ja -menetelmiä voi hyödyntää aina kohdatessaan ongelman ja matkalla tehdä parempaa. (Kehittämiskeskus Opinkirjo 2019, 6.)

Suomessa palvelumuotoilu on palvellut erityisesti suurempien yritysten ja julkisen sektorin organisaatioita. Palvelumuotoilu sopii hyvin suomalaiseen arvomaailmaan, jossa on vahva luotto demokratiaan ja vaikuttamisen mahdollisuuksiin. Koivisto pohtii tämän johtuvan pitkästä talokulttuurista, tämä perinne on helppo käyttää hyödyksi yritysten palvelumuotoilun tarpeisiin. Suomalaiset lähtevät helposti tarvittaviin työpajoihin ja kehittämiseen suhteellisen pienillä palkkioilla. (Koivisto 2019, 34.)

Vaikka palvelumuotoilusta usein puhutaan yritysten kilpailukyvyn parantamisen yhteydessä, voidaan palvelumuotoilua käyttää hyödyksi myös yhteiskunnallisen muutoksen aikaansäämiseksi. Palvelumuotoilulla voidaan löytää ratkaisuja ihmisten moninaiisiin tarpeisiin asioiden tuotteistamisessa. Esimerkiksi ihmisten moninaisuuden huomioiminen on asia, jota palvelumuotoilu helpottaa. Kun valitaan palvelumuotoilun tutkittavien joukoksi, eli potentiaalisiksi asiakasryhmäksi, monimuotoinen joukko mahdollisia käyttäjiä, voidaan huomioida paremmin esimerkiksi palvelun saavutettavuuteen liittyvät seikat. Toisaalta palvelumuotoilun tekniikka tuo esiin myös käyttäjäkunnan arvomaailmaa. Tällöin voidaan puhua myös palvelumuotoilun lähikäsitteestä muotoiluajattelusta. Marc Stickdornin mukaan palvelumuotoilun ja muotoiluajattelun välisten erojen etsiminen ei ole merkityksellistä. Hänen 2012 julkaisemansa teos *This is Service Design Thinking* on noussut keskeiseksi palvelumuotoilun käsikirjaksi. (Dookie 2022b.)

Gyan Dookie (2022b) on palvelumuotoilua käsittelevällä videollaan esitellyt palvelumuotoilun periaatteet, jotka olisivat hänen mukaansa jokaisen palvelumuotoilijan hyvä muistaa. Nämä periaatteet ovat asiakaslähtöisyys, kokeilukulttuuri ja virheiden salliminen, joustavuus ja iteratii-

visuus, visualisointi ja konkretisointi, monialaiset tiimit ja yhteiskehittely sekä yhteisen palvelun kehittelyn mahdollistavat tilat ja työkalut. Palvelumuotoilun huoneentaulun kohtia on hyvä muistaa seurata säännöllisesti palvelumuotoilun prosessin edetessä. Näitä periaatteita on hyvä muistuttaa myös palvelumuotoilijan tiimille. Näiden periaatteiden muistaminen helpottaa prosessin vaiheiden etenemisessä. Asiakkaan asemaan eläytyminen auttaa palvelumuotoilijaa hahmottamaan asiakkaan todellisuutta. Rohkeasta kokeilemisesta kumpuava toimintakulttuuri mahdollistaa uusien innovaatioiden syntymisen. Palvelumuotoilu on askeleittain etenevä prosessi, joka ei kuitenkaan pakota prosessia tiettyihin rakenteisiin. Ideoiden hahmotteleminen visualisoimalla ja konkretisoimalla sekä testauttamalla asiakkailla auttaa palvelun rakentumisessa oikeaan suuntaan. Palvelumuotoilun tiimissä on tärkeää monialaisuus, jotta näköala kehitettävään asiaan on mahdollisimman laaja. Myös tilojen ja työkalujen monipuolisuus ja niiden hyödyntäminen vievät prosessia eteenpäin. On kuitenkin tärkeää, että näitä tiloja ja työkaluja osataan käyttää tiimissä. (Dookie 2022b.)

Palvelumuotoilussa monialaisuus on olennaista. Tiimiin on hyvä kuulua potentiaalisia käyttäjiä, asiakasrajapinnassa toimivia henkilöitä, palvelun teknisestä toteutuksesta vastaavia henkilöitä sekä liiketoiminnasta vastaavia henkilöitä. (Dookie 2022b; Stickdorn 2011b, 34–39.) Monialainen tiimi mahdollistaa palveluun liittyvien toimijoiden näkökulmien sekä tarpeiden kuuluksi ja nähdyksi tulemisen. Palvelumuotoilijan tehtävä on sovittaa yhteen erilaisia intressejä osapuolia tyydyttävällä tavalla.

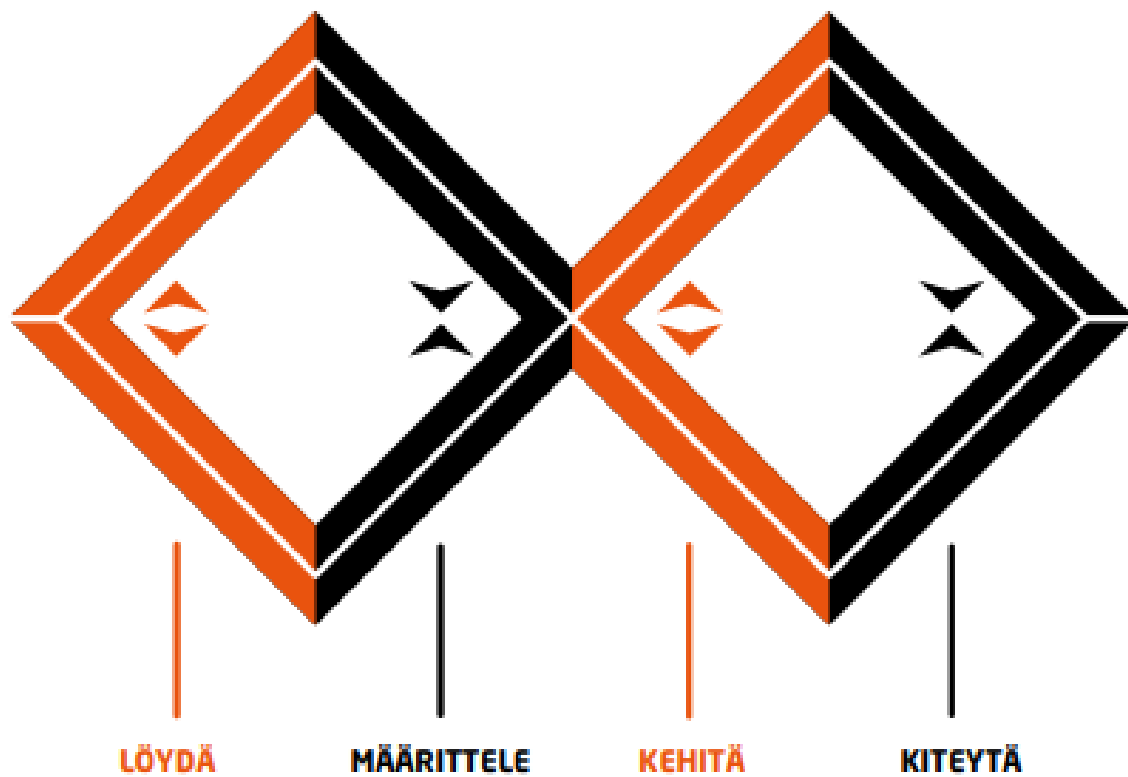
Perinteisestä kehittämistoiminnasta palvelumuotoilu eroaa suuresti. Näitä voidaan ajatella jopa vastakohtina. Koivisto (2019) kuvaa palvelumuotoilun bisneskirjassa eroa osuvasti. Siinä missä perinteisessä kehittämistoiminnassa lähdetään liikkeelle olettamuksista, eli arvauksiin tai määrälliseen tietoon perustuvalla tiedolla oletetaan asiakkaiden ja käyttäjien ongelmia, käytetään palvelumuotoilussa laadullisia tutkimusmenetelmiä, joilla haetaan syvällistä ja empaattista ymmärrystä asiakkaan näkökulmasta. Toinen erottava tekijä on kehittämistoiminnalle ominainen lineaarinen ennalta määritelty suoraviivainen prosessi. Tämä perustuu analyttiseen päättelyyn, ja asiantuntijaa hyödyntäen löydetään oikea ratkaisu vaihtoehtojen keskeltä. Palvelumuotoilu taas on iteratiivinen prosessi, jossa hyödynnetään käyttäjien ja sidosryhmien osallistamista ratkaisun löytymiseen. Ideoita myös testataan erilaisten prototyyppien avulla. Johdattavana aja-

tuksena on, että kyseessä on oppimisprosessi, joka mahdollistaa suunnan muuttamisen prosessin edetessä. Kolmas olennaisesti prosesseja erottava tekijä on ratkaisun löytämisen tapa. Perinteisessä kehittämisessä ratkaisua tarjotaan valmiina. Tämä ratkaisu ei välttämättä ratkaise käyttäjien tarpeita tai todellista ongelmaa eikä ole siinä mielessä yritykselle kannattava. Palvelumuotoilussa ratkaisu on yhdistelmä käyttäjien tarpeita, teknistä toteutettavuutta sekä yrityksen liiketoiminnallisia tarpeita. Nämä elementit tuottavat kaikille osapuolille tyydyttävän ratkaisun. (Koivisto 2019, 29–51.)

3.3 Tuplatimanttimalli

Palvelumuotoilu on iteratiivinen prosessi, eli samoja työstövaiheita toistetaan, jotta haluttu päämäärä voidaan saavuttaa. Prosessia voidaan kuvata Design Councilin vuonna 2005 lanseeraaman tuplatimanttimallin avulla. Malli kuvaa muotoiluprosessin kokonaisuutta eri vaiheineen ja lähestymistapoineen. Malli jaetaan neljään vaiheeseen: Löydä – Määrittele – Kehitä – Kiiteytä. (Dookie 2022a; Koivisto 2019, 42–43.) Nämä vaiheet vuoroittain antavat mahdollisuuden työn luovalle laajentamiselle (divergenssi) ja supistamiselle (konvergenssi). Tätä supistamista ja laajentamista kuvaa tuplatimanttikuvio. (Stickdorn 2011c, 124–127.)

Kuvio 2: Tuplatimanttimalli. Kehittämiskeskus Opinkirjo ry 2017.

Divergenssissä eli laajenevassa vaiheessa tuotetaan ideoita. Divergenssi – vaiheessa saa käyttää vapaasti mielikuvitusta ja yhdistellä asioita. Näitä ideoita analysoidaan ja karsitaan konvergenssissa, vaiheen tuotokset perustuvat tietoon ja analyyttiseen päättelyyn. Palvelumuotoilun prosessia hyödyntävälle on tärkeää, etteivät nämä lähestymistavat sekoitu toisiinsa, ja että ne tapahtuvat peräkkäin. (Tuulaniemi 2011, 113.) Tuplatimanttimalli kuvastaa vaiheiden supistumista ja laajenemista, sekä erottaa vaiheet toisistaan.

Löydä on tutkimusvaihe, jossa etsitään tietoa paitsi palveluntarjoajan omista tavoitteista ja reunaehdoista myös palvelunkäyttäjän tarpeista. Asiakkaiden käyttäytymisen, motiivien ja unelmien tutkiminen sekä toiminnan sosiaalinen ja kulttuurinen konteksti huomioidaan. Tiedonkeruu toteutetaan laadullisilla tutkimusmenetelmillä. Tutkimusmenetelminä voidaan käyttää haastatteluita, ryhmäkeskusteluita, havainnointia ja erilaisia “make tools” -työkaluja, joilla opi-

taan tulkitsemalla ihmisten luomuksia ja tuotoksia. Vaiheen motto on “Ratkaise oikea ongelma”. Tätä mottoa tavoitellaan kysymyksillä mitä/miten/mistä ihminen: sanoo/ajattelee, toimii/käyttää, luo/tuntee/unelmoi? (Koivisto 2019, 43–45.)

Marc Stickdorn jakaa löydä-osion kolmeen vaiheeseen, jotka auttavat pääsemään riittävään ymmärrykseen palveluprosessin ensimmäisessä osassa. Stickdornin mukaan palvelumuotoilijan on ensin saatava kiinni palvelua tuottavan yrityksen kulttuurista ja tavoitteista. Onko yritys valmis palvelumuotoilun prosessiin? Palvelumuotoilu vaatii yhteistyötä, ja prosessin onnistumiseksi palvelumuotoilijalla täytyy olla valtaa luomisprosessin edistämiseen. Palvelumuotoilulla haetaan ratkaisua ongelmaan, ja tässä alkuvaiheessa on tärkeää ymmärtää, että palvelumuotoilija hakee organisaation ongelmaan ilmaisua asiakasnäkökulmasta. (Stickdorn 2011c, 128.)

Kun on löydetty ymmärrys palvelumuotoilijan tehtävään ja rooliin, lähdetään tunnistamaan todellista ongelmaa. Ratkaisevassa asemassa palvelun onnistumisen kannalta on selkeän käsityksen saaminen palvelun nykyisten ja potentiaalisten asiakkaiden näkökulmasta. On tärkeää nähdä mahdollisimman kauas asiakkaan motivaation taakse. Tätä varten palvelumuotoilijalla on empiirisen datan lisäksi työvälineinä iso valikoima metodeja ja työkaluja laajentaakseen ja ymmärtääkseen ihmisten käytöstä ja ajattelua. Yksinkertaisesti voidaan sanoa, ettei kyse ole ratkaisun löytämisestä heti, vaan ongelman löytämisestä ensin. (Stickdorn 2011c, 128–129.)

Stickdornin mukaan kolmannessa vaiheessa lähdetään visualisoimaan löydöksiä ja takana olevaa rakennetta. Tämä helpottaa prosessissa mukana olevia ymmärtämään prosessia ja siihen liittyviä tekijöitä. (Stickdorn 2011c, 128–129.) Löydä-vaiheessa siis laajennetaan ymmärrystä tutkittavasta asiasta. Tämä sisältää myös vapaata ajattelua ja ideointia. Keskeistä on asiakkaan lähtökohtien, toiveiden ja tarpeiden tutkiminen. (Dookie 2022c.)

Määrittele-vaiheessa edeltävässä vaiheessa saatu tieto analysoidaan, ja sen pohjalta tieto muutetaan ymmärrykseksi. Tässä vaiheessa tuotetaan syvälinen ymmärrys esimerkiksi asiakkaiden tarpeista ja käyttäytymismalleista tai millaisia vaatimuksia kehitettävälle ratkaisulle on. Vaiheen motto on “Ratkaise ongelma oikein”. (Koivisto 2019, 43–46.) Syvälinen ymmärrys pyritään kiteyttämään helposti jaettavaan muotoon. Tämä tehdään usein visualisoimalla data. Visualisointia voidaan toteuttaa kuvien, kaavioiden, taulukoiden animaatioiden ja videoiden avulla.

Sen hyöty on palvelun konkretisoinnissa ja ongelman havainnollistamisessa. Tämä nopeuttaa kehitysprosessia. (Dookie 2022d). Visualisointiin ja konkretisointiin on useita erilaisia lähestymistapoja ja menetelmiä, joista palvelumuotoilija valitsee kyseiseen kehittämistyöhön sopivimman. Yhdistävänä tekijänä menetelmille on rakentaa kokonaiskuva hankitusta tiedosta. Erilisiin lähestymistapoihin ja menetelmiin kannattaa tutustua hyvin etukäteen esimerkiksi hyödyntämällä Marc Stickdornin *This is service thinking* -teosta, joka toimii ohjenuorana palvelumuotoilijalle ja tarjoaa selkeästi kuvattuja menetelmiä. (Van Dijk, Raijmakers, Kelly 2011, 146–149.) Määrittely-vaiheessa kiteytetään edeltävässä vaiheessa tehtyjä löydöksiä. Tähän kuuluu myös ideoiden karsiminen. (Dookie 2022c)

Kehitä-vaiheessa keskitytään aikaisempien kohtien tuottaman tiedon jälkeiseen ideointiin. Kehitä-vaiheessa visualisoidaan, rakennetaan prototyyppisiä ja simuloitaan kokemuksia ajattelun ja luovuuden edistämiseksi. Ratkaisuja löydetään yhteisen kehittelyn kautta. (Koivisto 2019, 46.) Gyan Dookien palvelumuotoilun kehitä-vaihetta käsittelevä video jakaa ideointiprosessin viiteen vaiheeseen. Vaiheet ovat: ideoinnin valmistelu, osallistujien orientointi ja ideointi, ideoiden tuottamisvaihe, ideoiden arviointi ja paremmuusjärjestykseen laittaminen sekä lopuksi lupaavimpien ideoiden valinta. Valmistelussa on olennaista selvittää vaiheen tavoitteet, jotka pohjautuvat aikaisempien vaiheiden tuottamiin kysymyksiin. Tämän jälkeen suunnitellaan yhteistyöpaja, millaisia menetelmiä työpajassa hyödynnetään sekä millaisilla askeleilla edetään. Lisäksi valitaan, ketkä osallistuvat työskentelyyn. Työpaja suunnitellaan ja valmistellaan etukäteen varmistaen, että tilat ja työkalut ovat tarkoituksenmukaiset ja osallistujat osaavat käyttää näitä. (Dookie 2022d.)

Työpajan ohjaajana palvelumuotoilijan vastuulla on luoda turvallinen ilmapiiri osallistujille. Tarkoituksena on, että osallistujat uskaltavat heittäytyä ideointiin eivätkä lähde tuomitsemaan toistensa ideoita. Alussa on tärkeää, että epäonnistuminen mahdollistetaan ja radikaaleillekin ideoille on tilaa. Työskentelyyn orientoidutaan tutustumalla määrittä-vaiheen tuotoksiin. Työpajan vetäjällä on oltava selkeä käsitys, mihin ongelmiin tai kysymyksiin ideoinnilla haetaan ratkaisuja. Ideointityöpajassa voidaan palata molempien aikaisempien vaiheiden avulla kerättyyn tietoon. Työpajan vetäjä pitää huolen, että nämä kulkevat osana ideointia. Erilaisia työpajan muotoja ovat esimerkiksi aivoriihi-, kuusi hattua- ja viisi kertaa miksi -menetelmät. (Dookie 2022d.)

Ideoinnin jälkeen ideat laitetaan paremmuusjärjestykseen. Tätä varten on etukäteen määriteltävä, millä tavalla arviointi ja karsiminen suoritetaan. Arviointikriteerejä voivat olla esimerkiksi palvelun helppokäyttöisyys, hinta ja tehokkuus. Hyödyntäen valittua arviointimenetelmää valitaan parhaat ideat, joita voidaan mahdollisuuksien mukaan testata jo tässä vaiheessa. Vaiheen tavoite on saada hyviä erilaisia, vaihtoehtoisia ratkaisuja esitettyyn ongelmaan. (Dookie 2022d.)

Toteuta-vaiheessa karsitaan ideoita ja etsitään toimivimpia ratkaisuja. Edeltävien vaiheiden löydöksiä kiteytetään potentiaalisiksi ratkaisuksi. (Dookie 2022c.) Toteuta-vaiheesta voidaan kuitenkin joustavan ja iteratiivisen prosessin vuoksi myös palata edeltäviin vaiheisiin.

3.4 Palvelumuotoilun menetelmiä

Fokusryhmähaastattelu on palvelumuotoilun työkalu, jota hyödynnetään erityisesti tuplatimanttimallin ensimmäisessä löydä-vaiheessa. Fokusryhmähaastattelulla kerätään yhdellä kertaa valitulta ryhmältä mielipiteitä, palautetta, näkemyksiä ja ideoita. Tarkoitus on, että kaikki keskusteluun osallistuvat henkilöt ehtivät olla äänessä ja tuoda näkemyksensä pöydällä oleviin kysymyksiin. Haastattelut tulee suunnitella huolellisesti etukäteen, keskustelurunko on rajattava ja keskustelulle on varattava riittävästi aikaa. Haastattelija ohjaa keskustelua ja varmistaa kaikkien osapuolten tasapuolisen kuulemisen. (Rauhala & Turku 2021.)

Hyvä haastattelu rakentuu etukäteen suunnitellusta haastattelurungosta, johon on listattu haastattelussa kysyttävät asiat. Haastattelija voi hyödyntää myös puolistrukturoitua haastattelurunkoa, joka sisältää lisäkysymyksiä, mikäli varsinaiseen tutkimuskysymykseen ei saada vastausta. Haastateltavien suostumus tulee myös varmistaa etukäteen ja heille tulee kertoa, mihin tarkoitukseen haastattelua käytetään, kuinka aineistoa säilytetään ja millä tavoin vastaukset anonymisoidaan. Hyvä haastattelutilanne itsessään etenee seuraavasti: haastattelijan ja haastattelun tarkoituksen esittely, haastateltavien suostumuksen varmistaminen, lämmittelykysymykset, varsinainen haastattelu, haastattelun yhteenveto ja lopulta haastateltavien kiittäminen. Sekä yksilö- että ryhmähaastattelut voidaan esimerkiksi ääni tallentaa, tai haastattelusta voidaan kirjoittaa muistiinpanot. Ääni- ja videotallenteet tulee litteroida haastattelun jälkeen eli kirjoittaa

kirjalliseen muotoon. (Dookie 2022c.) Litterointi tulee tehdä tavoitteen kannalta riittävällä tarkkuudella (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2022b).

Asiakasprofilointia käytetään kiteyttämään asiakastutkimuksissa saatua tietoa. Asiakasprofiili voi olla kuvaus tietystä asiakastyypistä tai suuremmasta asiakasryhmästä. Asiakasprofiilien tekeminen auttaa palvelumuotoilijaa ymmärtämään käyttäytymistä ja niiden taustalla olevien arvostuksia, tavoitteita sekä merkityksiä. Tämän tiedon pohjalta voidaan luoda asiakaskokemus, joka puhuttelee asiakasta, synnyttää lojaliteettia ja vastaa asiakkaan piileviin tarpeisiin. Lisäksi se muuttaa käyttäytymistä suuntaan, joka on palveluntarjoajan tavoitteiden mukaista kannalta positiivista. Asiakasprofiilia voi ajatella tiivistelmänä datasta, joka kuvastaa asiakkaan käyttäytymismallia, motiiveja, arvoja, pelkoja ja esteitä. Asiakasprofiilit auttavat palveluntarjoajaa suunnittelussa, ideoinnissa, päätöksenteossa sekä palvelukonseptoinnissa. (Tuulaniemi 2011, 155–156.)

4 LÖYDÄ JA KITEYTÄ

Tässä luvussa keskitytään tuplatimantti-mallin kahteen ensimmäiseen osioon. Näissä osioissa olen tunnistanut oppaaseen ja verkkokoulutukseen liittyviä ongelmia asiakkaan näkökulmasta ja kiteyttänyt löydöksiä paremmin havaittavaan muotoon.

Löydä on palvelumuotoilua kuvaavan tuplatimanttimallin ensimmäinen osio. Osiossa palvelumuotoilun prosessin mukaisesti pyrin pääsemään syvälliseen asiakasymmärrykseen. Asiakasymmärrys tässä opinnäytetyössä rakentuu Erase GBV -hankkeen keräämään dataan, tekemiini fokusryhmähaastatteluihin sekä hankkeen verkkokoulutuksen pilotointivaiheen palautteisiin. Näiden aineistojen pohjalta tavoite on ollut ymmärtää ammattilaisten tarvetta koulutukselle, päästä lähemmäs ilmiöön puuttumiseen liittyvistä kysymyksistä sekä tarpeista liittyen opinnäytetyön tuotoksena tuotettavan verkkokoulutuksen oppaan osalta. Oppaasta puhun tässä osiossa työnimellä ”työkirja”.

Aineiston käsittelyn jälkeen, olen kiteyttänyt löydökseni Palvelumuotoilun määrittele-vaiheen mukaisesti. Olen kiteyttänyt ja visualisoinut löydösteni pohjalta asiakasprofiilit sekä oppaan sisällöt. Nämä toimivat pohjana prosessin seuraaville vaiheille, jotka esittelen luvussa viisi.

4.1 Tiedonkeruumenetelmät

Erase GBV -hanke tuotti kyselytutkimuksen vuoden 2020 aikana hankemaiden kouluammattilaisille. Kyselyn tavoitteena oli kerätä tietoa kohderyhmän valmiuksista sukupuolistuneen väkivallan ilmiön käsittelemiseen koulumaailmassa. Kyselyn tuloksia on hyödynnetty sittemmin tieteellisissä artikkeleissa, tutkimusraporteissa, konferenssiesitelmissä sekä muissa tutkimukseen liittyvissä yhteyksissä. Kohdemaista (Suomi, Kroatia ja Espanja) vastaajia kertyi yhteensä 597. Suomen osuus oli 184 vastaajaa. (Education and Raising Awareness in Schools to Prevent and Encounter Gender-Based Violence 2022a.) Kysely Suomessa toteutettiin kahden viikon jaksoissa touko–kesäkuun 2020 vaihteessa, ja marraskuun 2020 aikana. Kysely oli avoimesti saatavilla hankkeen verkkosivuilla, ja vastaajien löytämiseksi hanke hyödynsi olemassa olevia yhteistyökumppanuuksia sekä verkostoja. Erityisenä kohderyhmänä olivat opettajiksi ja muiksi kouluammattilaisiksi opiskelevat, opettajat ja muu kouluhenkilöstö sekä yliopistojen opetushenkilökunta kyseiseltä alalta.

Keskityin Suomessa toteutettujen kyselyjaksojen tuloksiin. Opinnäytetyön tekijänä en ole osallistunut tutkimuksen toteutukseen, mutta olen saanut hankkeelta luvan hyödyntää tutkimuksen tuloksia osana hankkeelle tehtyä opinnäytetyötä. Käytin tässä hankkeen tuottamaa raporttia kyselyn tuloksista. Kirjoitin tiivistetysti tutkijan löydökset, joita hyödynsin tilannekuvan selvittämisessä. Löydökset auttoivat ymmärtämään ammattilaisten tarpeita ilmiön kohtaamiseen.

Toisena tiedonkeruumenetelmänä käytin fokusryhmähaastatteluita. Tavoitteenani oli saada kolme fokusryhmää, jotka edustaisivat hankkeen omia työntekijöitä ja toimijoita sekä verkkokoulutuksen pilotointiin osallistuneita ryhmiä; korkeakouluopiskelijat ja kouluammattilaiset. Näistä suunnitelluista haastatteluista toteutui kaksi haastattelua. Haastattelut toteutettiin syys- ja lokakuussa 2021.

Hankkeen omien toimijoiden mukaan saaminen haastatteluun ei tuottanut ongelmia. Kolmen hengen ryhmä sovittiin yhteisessä palaverissa. Kahden muun ryhmän kokoaminen tuotti enemmän haasteita. Opiskelijoita ja kouluammattilaisia lähestyin sähköpostilla, osoitteet sain hankkeen toimijoilta. Ensin lähestyin opiskelijoita, jotka olivat opettajan opetuksessa suorittaneet verkkokoulutuksen. Tästä ryhmästä ei kuitenkaan löytynyt yhtään halukasta haastatteluun osallistuvaa. Seuraavaksi lähdin tavoittelemaan opiskelijoita, joihin hankkeen johdolla oli suurempi kontakti, ja he olivat myös aikaisemmin osallistuneet aktiivisesti hankkeen toimintaan. Tästä porukasta onnistuin lopulta tavoittamaan kaksi henkilöä, jotka suostuivat ryhmähaastatteluun. Aktiivisuus opiskelijoiden kohdalla todennäköisesti liittyi haastavaan ajankohtaan, syys-lokakuu on usein opintojen näkökulmasta kiireistä aikaa.

Pilotointiin osallistuneisiin kouluammattilaisiin olin yhteydessä myös sähköpostitse. Valitettavasti sähköpostini ei tavoittanut ketään ryhmähaastatteluun halukasta, joten päätin luopua tästä aineistosta. Tältä osin aineisto jäi hieman vajaaksi, mutta kahdessa muussa haastattelussa sivuttiin myös työkirjan käyttöä työssä olevan kouluammattilaisen näkökulmasta.

Kolmas tiedonkeruumenetelmä oli hankkeen tekemän verkkokoulutuksen pilotointiin liittyvä palaute. Palautetta oli kerätty kahdella tapaa. Ensinnäkin Jyväskylän yliopisto-opetuksessa eräs opettajakoulutettavien ryhmä osallistui ryhmäopetuksena pilotointiin, ja he arvioivat verkkokoulutuksen sisältöjä koulutehtävänään. Toisena verkkokoulutuksen pilotointiin itsenäisesti osallistuneilta kerättiin palautetta ennen ja jälkeen verkkokoulutuksen suorittamisen. Tutustuin

kyseisiin materiaaleihin ja poimin niistä opinnäytetyöni ja työkirjan tekemisen näkökulmasta kiinnostavia nostoja. Palautteiden antajat eivät ole olleet vastausvaiheessa tietoisia tulevasta työkirjasta, ja antoivat palautetta nimenomaan pilotointivaiheessa verkkokoulutuksen sisältöihin, tarpeellisuuteen ja käytännön toteutukseen liittyen.

4.2 Kyselytutkimuksen löydöksiä

Poimin opinnäytetyöni kannalta oleelliset löydökset hankkeen tekemän kyselytutkimuksen raportista. Kyselyyn osallistui 184 henkilöä. Heistä 87 oli yliopisto-opiskelijoita kasvatuksen ja kehityksen aloilta, 82 ammatissa olevia opettajia ja muuta kouluhenkilöstöä ja 11 yliopiston opetushenkilökuntaa. Tutkimuksessa eriteltiin opiskelijoita opintoaloittain ja kouluhenkilöstöä ammattikunnittain, mutta tämän opinnäytetyön tuotosten kannalta nämä eivät olleet merkityksellisiä jaotteluita. Vastaajista selkeästi suurimmalla osalla ei ollut aikaisempaa koulutusta sukupuolistuneen väkivallan kohtaamiseen. (Education and Raising Awareness in Schools to Prevent and Encounter Gender-Based Violence 2022a.)

Opiskelijavastaajat jakaantuivat opintovuosien 1. ja 5. välille. Jokaisesta ryhmästä oli melko tasaisesti vastaajia, mutta 4. ja 5. vuoden opiskelijat näyttäytyivät kuitenkin aktiivisimpana vastaajaryhmänä. Molemmista ryhmistä oli 25 vastaajaa. Vastaajilla oli vaihtelevasti työkokemusta omalta alalta. Vastaajista 30 ei ollut lainkaan työkokemusta alalta ja 28 alle kolme kuukautta. Enintään kuusi kuukautta alan kokemusta oli 15 henkilöllä ja enintään yksi vuosi tai enemmän vain 14 vastaajista. Opiskelijavastaajista 31 korkein tutkinto löytyi toiselta asteelta ja alemmista korkeakoulututkinnoista 48. Korkeammat tutkinnot saivat yksittäisiä vastaajia. (Education and Raising Awareness in Schools to Prevent and Encounter Gender-Based Violence 2022a.)

Opiskelijat arvioivat olevansa kohtalaisen valmiita tunnistamaan sukupuolistuneen väkivallan tilanteita. Tulosten mukaan he uskoivat vahvasti, että tällaisten tapausten ehkäiseminen ja puuttuminen tulee olemaan tärkeä osa tulevaa työstä. Opiskelijat ilmoittivat olevansa kiinnostuneita osallistumaan sukupuolistuneen väkivallan koulutukseen. Erityisesti heitä kiinnosti oppia lisää seuraavista asioista:

- ennaltaehkäisyä ja puuttumista koskevaa ohjeistusta kouluissa
- sukupuolistuneen väkivallan määritelmät ja muodot
- osapuolten tunnistaminen ja osoittaminen
- verkkoväkivalta
- sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvät stereotyyppit

Opiskelijat odottavat kohtaavansa tulevassa työssään tilanteita, joissa sukupuolistunut väkivalta näyttäytyy seuraavilla tavoilla:

- suullisena ja ei-fyysisenä sisältäen verkkoväkivallan (esim. homottelu/huorittelu)
- henkisenä väkivaltana sisältäen syrjinnän ja sosiaalisen eristämisen
- fyysisenä väkivaltana sisältäen seksuaalisen häirinnän

Suurimpana haasteena tilanteiden käsittelyssä ja puuttumisessa opiskelijat näkivät tunnistamisen ja käsittelyn taitojen puutteen sekä ympäröivän kulttuurin, rakenteiden ja asenteiden merkityksen. (Education and Raising Awareness in Schools to Prevent and Encounter Gender-Based Violence 2022a.)

Ammatissa olevien vastaukset myötäilivät opiskelijoiden vastauksia ja kokemuksia. Kouluissa jo työskentelevien osuus vastaajista oli 82 kappaletta. Heistä suurin osa kuului opetushenkilökuntaan, mutta kyselyyn vastasi myös esimerkiksi kuraattoreita, psykologeja ja terveydenhoitajia. Kyselyä ei markkinoitu koulunuorisotyöntekijöille, eikä yksikään vastaajista ollut nuorisotyön puolelta. (Education and Raising Awareness in Schools to Prevent and Encounter Gender-Based Violence 2022a.)

Kouluammattilaiset arvioivat olevansa kohtalaisen valmiita tunnistamaan ja käsittelemään sukupuolistuneen väkivallan tapauksia. He myös kokivat tällaisten tapausten käsittelyn tärkeäksi osaksi työtään. Keskiarvo osoitti myös, että kouluammattilaiset olivat kiinnostuneita osallistumaan jatkokoulutukseen aiheesta, joskin innostus oli hieman pienempi kuin opiskelijaryhmällä. Eniten kouluammattilaiset olivat kiinnostuneita oppimaan seuraavista asioista:

- ennaltaehkäisyä ja puuttumista koskeva ohjeistus kouluissa

- sukupuolistuneen väkivallan määritelmät ja muodot
- osapuolten tunnistaminen
- verkossa tapahtuva sukupuolistunut väkivalta
- sukupuoliin ja seksuaalisuuteen liittyvät stereotyyppit
- sukupuolistuneen väkivallan osalta merkityksellinen lainsäädäntö

Kyselystä selvisi, että kouluammattilaiset näkivät sanallisen/ei-fyysisen, fyysisen ja henkisen sukupuolistuneen väkivallan tapaukset sellaisina, joita he kohtaavat työssään. Tärkeimpänä sukupuolistuneen väkivallan puuttumisen haasteena he kertoivat taitojen ja resurssien puutteen, ilmiön näkymättömyyden sekä tunnistamisen haasteet. Suuri osa, 69,5 % kouluammattilaisista, ilmoitti myös, etteivät he tiedä ilmiön tunnistamiseen tarkoitetuista työkaluista ja protokollista. 23,4 % kertoi tietävänsä niistä mutta eivät käyttäneet niitä ja vain 6,1 % ilmoitti käyttävänsä tällaisia työkaluja ja protokollia. (Education and Raising Awareness in Schools to Prevent and Encounter Gender-Based Violence 2022a.)

4.3 Fokusryhmähaastattelut

Haastattelurunko rakentui löyhästi muutamien teemojen ympärille. Nämä teemat olivat työkirjan kohderyhmä ja niihin liittyvät kysymykset, työkirjan uhkat ja mahdollisuudet, työkirjan tekniset ominaisuudet, sisältöön liittyvät kysymykset sekä haastateltavien omat kokemukset vastaavista työkirjoista. Haastattelurunko löytyy opinnäytetyön liitteenä (Liite 1). Haastattelut etenivät keskustelunomaisesti. Haastattelun analyysi ja tarkempi tarkastelu eivät kuitenkaan noudata täysin teemahaastattelun runkoa. Jaoin kerronnan osiin, jotka käsittelivät työkirjan sijaintia ja saavutettavuutta, ulkoasua ja asettelua, materiaalin käyttäjien näkökulmia, sisällön tuotantoa, nimeä, muita esiin nousseita ajatuksia sekä vielä avoinna olevia kysymyksiä. Esittelin osiot edellä mainitussa järjestyksessä.

Sijainti ja saavutettavuus

Haastatteluiden mukaan, saavutettavuus on olennainen osa työkirjan käytettävyyttä. Saavutettavuudella haastatteluissa tarkoitettiin materiaalin helppoa löytämistä, käyttöä erilaisilla laitteilla ja saavutettavia visuaalisia ratkaisuja. Työkirjan sijainniksi ehdotettiin sekä verkkokoulua

että hankkeen verkkosivuja. Näihin sijainteihin työkirja toivottiin ladattavan pdf-tiedostona. Pdf-tiedoston lukeminen on mahdollista myös erilaisten lukulaitteiden avulla.

Toisessa haastattelussa erityisen tärkeänä koettiin, että työkirja olisi mahdollista saada myös fyysisenä. Tässä haastattelussa toivottiin jopa painettuja versiota korkeakoulujen kirjastoihin saataville. Perusteluina huomioitiin, että työkirjan käyttäjät ovat monenlaisia oppijoita, osalle fyysinen työkirja tukee oppimista paremmin kuin verkkoversio. Fyysisen version osalta asia ratkaistiin siten, että käyttäjä voi tulostaa itse materiaalin esimerkiksi hankkeen verkkosivuilta.

Visuaalinen toteutus ja asettelu

Visuaalisesti työkirjasta toivottiin monipuolista ja näyttävää teosta, saavutettavuuskriteerit huomioiden. Visuaalisuuden tuottamista helpotti verkkokoulutukselle jo aiemmin taiteilija Apila Pepitan tekemät kuvitukset. Työssä auttoi myös hankkeelle jo valmiiksi tuotettu graafinen ohjeistus. Kuvitukset ja selkeä graafisen ohjeistuksen mukainen visuaalinen ilme, selkeyttää lukemista ja tukee esimerkiksi kuvamuistia hyödyntävien henkilöiden oppimista. Opinnäytetyöntekijänä visuaalisen toteutuksen osalta tehtäväkseni jäi asetteluiden suunnittelu.

”Koska me kaikki muistetaan ja opitaan eri tavalla, niin on hyvä käyttää niitä erilaisia keinoja. Et joku voi muistaa siitä et hei se löyty sieltä, siinä oli sellainen punainen leppäkerttu, missä puhuttiin tästä, ni sit se voi palata mieleen.” H1

Työkirjaan toivottiin helppokäyttöistä sisällysluetteloa, josta pääsee suoraan klikkaamalla haluttuun tietoon käsiksi. Sisältöjä toivottiin myös värikoodattuina, mikä helpottaa jäsentämään työkirjan sisältöjä. Työkirjasta tehtiin myös riittävän ilmava ja liiallista leipätekstin kirjoittamista, on vältetty. Haastateltavien toiveiden mukaan työkirjassa on hyödynnetty puhekuplia, listoja, laatikoita ja muiden visuaalisia keinoja. Esimerkiksi kysymykset ja tehtävät on tehty työkirjaan omiin laatikoihin.

Kohderyhmät

Työkirjan kohderyhmänä ovat verkkokoulutuksen kävijöiden lisäksi myös, verkkokoulutuksen opettajat, eli esimerkiksi korkeakoulujen opetushenkilökunta. Isoksi kysymykseksi nousi, onko mahdollista luoda sellaista työkirjaa, joka palvelisi kaikkia kohderyhmiä, vai tarvitaanko kohderyhmille erillisiä materiaaleja?

“Työkirjan näkökulmasta on hyvä pitää kans mielessä se, että verkkokoulutusta on tarkoitus voida opiskella sekä yksin, että itsemuodostetussa ryhmässä esim. työporukan kesken, tai sitten ohjatussa ryhmässä esim. yliopistokurssin opiskelijana” H2.

Korkeakoulun opetushenkilökunnalle työkirjan hyödynnettävyys tarkoittaa esimerkiksi, ohjetta, jonka avulla opettaja pystyy laatimaan oppitunnin rungon. Opetushenkilökunnalla ei välttämättä ole aikaa perehtyä syvällisesti koulutuksen sisältöihin ennen opetusta, joten ohjeistuksella voisi olla paljon arvoa, ja se madaltaisi kynnyistä opetuksen tarjoamiseen. Vaikka haastatteluissa tämä nähtiin jokseenkin tarpeellisena, totesi haastatteluun osallistunut korkeakouluopettaja, että hänen kokemuksensa mukaan verkkokoulutus on itsessään selkeä kokonaisuus, eikä siksi kokenut tarpeellisena tämän kaltaista lisämateriaalia.

Haastatteluissa koettiin, että korkeakoulun opetushenkilökunnan olisi tärkeää saada ohjeistusta siitä, kuinka verkkokoulutuksella voi kerryttää korkeakoulun opintopisteitä ja kuinka paljon aikaa verkkokoulutus vie. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen verkkokoulusta löytyvässä verkkokoulutuksessa on kirjattu suuntaa antavat minuuttimäärät koulutuksen keston. Näihin minuuttimääriin ei ole kuitenkaan laskettu koulutuksen tehtävien ja lisämateriaalien läpikäymiseen menevää aikaa. Tämä ohjeistus haluttiin lisätä työkirjaan. Opetuksessaan verkkokoulutusta hyödyntäneen henkilön kokemus oli, että työkirja ei ole tarpeen korkeakouluopetuksessa opiskelijoille. Opiskelijahaastattelussa kuitenkin nähtiin, että opiskelijat voivat hyödyntää työkirjaa lähdemateriaalina tai risteävästi muiden kurssien opetuksessa. Haastatteluiden perusteella suurin tarve työkirjalle löytyisi työssä olevien kouluammattilaisten parista. Ensimmäisen haastattelun mukaan työkirjalla voisi olla mahdollisuus auttaa kouluammattilaista sitomaan verkkokoulutusten teemoja oman työn kontekstiin. Haastattelussa keskusteltiin myös, että työkirjassa on huomioitava, että jo pelkästään opettajien kenttä on laaja: luokanopettajan näkökulma on erilainen kuin käsityöopettajan.

Sisällöntuotanto

Työkirja on alisteinen verkkokoulutukselle, eikä saa sisällöltään olla liian kattava. Työkirjaa haluttiin ajatella enemmän ohjaavana ja orientoivana, verkkokoulutuksen kanssa keskusteltavana materiaalina. Haastatteluissa painotettiin, että kouluammattilaiset ovat kohtaamisen ammattilaisia eivätkä väkivaltatyön ammattilaisia. Kouluammattilaisen tehtävä on puuttua ja oh-

jata nuori oikeanlaisen tuen piiriin. Kohtaamista pidettiin yläkäsitenä ennaltaehkäisylle, varhaiselle puuttumiselle ja tunnistamiselle, minkä pitäisi säilyä kirkkaana myös työkirjassa. Tätä toivottiin painotettavan työkirjan sisällöissä.

Työkirjan tavoitteeksi ajateltiin, että se kutsuu koulutusta käyvän oivaltamaan ja ymmärtämään ilmiötä ja siihen liittyviä tekijöitä. Tärkeänä koettiin, että työkirja vastaa kysymykseen miksi on hienoa, että henkilö tarttuu koulutukseen. Lisäksi se auttaa ymmärtämään mihin koulutuksen kävijä on ryhtymässä sekä miten koulutus linkittyy yhteiskunnalliseen muutokseen. Työkirjan ei haluttu olevan pelkkä sisällysluettelo koulutuksen teemoista, mutta sen haluttiin sisältävän kuvauksen verkkokoulutuksen sisällöistä ja käytännön ohjeista sekä tietoa minkälaisista elementeistä verkkokoulutus koostuu.

Haastatteluissa toivottiin lempeää ja supportiivista asennetta läpi työkirjan. Koulutusta haluttiin ajatella kouluammattilaisten täydennyskoulutuksena. Ideaalitulanteessa aktiivinen työyhteisön jäsen voisi lähteä vetämään koko työyhteisölle verkkokoulutuksen sisältöjä. Ja hän voisi hyödyntää vinkit siitä, miten vetää opiskelutilannetta. Työkirjan haluttiin tarjoavan yhdessä oppimisen tilanteisiin työkaluja, ohjausta ja harjoitteita teemojen yhteiseen läpikäymiseen.

Työkirjan toivottiin sisältävän tärppejä ja tietoisuuksia, joita teeman pariin päässyt kouluammattilainen voi jakaa esimerkiksi työyhteisön yhteisissä hetkissä. Toisessa haastattelussa ideoitiin myös työkirjasta pelimäistä toteutusta, jossa työyhteisö voisi haastaa itseään vaikkapa kehittämispäivillä koulutuksen teemoista. Koulutuksen aihe todettiin olevan potentiaalisesti raskas, jota pelimäinen toteutus voisi keventää. Joitakin osa-alueita sovellettiin työkirjaan pelimäisen toteutuksen ajatuksella.

Työkirjan nimi

Ryhmässä yksi keskusteltiin paljon siitä, millä käsitteellä työkirjaa tullaan kutsumaan. Työstövaiheessa verkkokoulutuksen lisämateriaali kulki nimellä työkirja, mutta tämä sana tuntui haastatteluiden perusteella olevan tylsä ja työlään kuuloinen. Tarkoituksena ei ole ollut luoda oheismateriaalilla lisätyötä, ja sana työkirja mahdollisesti sisältää sellaisen kaiun.

Nimiehdotus	Kommentti
Ohjekirja	Opas käyttöön
Työkalupakki	Onko liian konkreettinen?
Työkirja	Kuulostaa lisätekemiseltä, vaikka tarkoitus olla koulutusta tukeva
Koulutusapuri	Leikillinen opettajamaailmaan sopiva Onko hieman naiivi?
Käsikirja	
Tutor/tuutori	
Oheismateriaali	Tärkeä osa kurssia, ei vastaa tarkoitukseen

Haastatteluissa pyörivät useat sanat liittyen työkirjan nimeen. Yhtä mieltä oltiin siitä, että työnimi ”työkirja” ei kuvasta riittävän hyvin materiaalin tarkoitusta. Ensimmäisen haastattelun päätteeksi jäin haastattelijana yhden haastateltavan kanssa pallottelemaan nimivaihtoehtoja, ja lyhyen ideoinnin lopputulemana jäimme makustelemaan sanaa ”koulutusapuri”. Koulutusapuria voisi kuvastaa verkkokoulutuksen kuvituksessa esiintyvä oranssihiuksinen nuori, joka on kulkemassa kohti koulun pihaa. Koulutusapuri voisi johdattaa koulutuksen kävijää pitkin matkaa pyytäen mukaan, sitoen koulutuksen käynnin nuorten maailmaan ja puhutellen koulutuksen kävijää. Testasin toisessa haastattelussa sanaa koulutusapuri opiskelijahaastateltavien kanssa. He ottivat nimen varovaisen positiivisesti vastaan huomioiden kuitenkin, että tästä voi tulla

hieman liian lapsellinen olo. Toinen haastateltavista kuitenkin muistutti, että nimenomaan kohderyhmä opettajat voisivat pitää tällaisesta tyylistä.

Muut huomiot

Laadukas ja hyvä työkirja nähtiin myös tärkeänä verkkokoulutuksen markkinoinnin välineenä. Työkirja nähtiin toimivan käyntikorttina verkkokoulutukseen. Koulutuksen kävijä siis ensin tavoittaisi työkirjan, jonka jälkeen voisi innostua tarttumaan verkkokoulutukseen. Verkkokoulutuksen käymisen jälkeen työkirja jäisi kuitenkin vielä muistin tueksi myöhempisiin hetkiin. Toisaalta työkirja voi myös innostaa koulujen rehtoreita tavoittelemaan koulu yhteisössä osaamista sukupuolistuneen väkivallan ilmiöstä. Työkirjalla on siis mahdollisuus olla tärkeä osa verkkokoulutuksen implementointia osaksi suomalaista kouluverkkoa.

4.4 Verkkokoulutuksen pilotoinnin palautteet

Pilotointiin osallistuneet pitivät yleispalautteessa tärkeänä selkeää rakennetta. Selkeällä rakenteella verkkokoulutuksessa viitattiin muun muassa käsitteiden avaamiseen alussa sekä jokaisen verkkokoulutuksen osion alussa ollut tavoitteiden sanoittaminen. Sekä yleispalautteissa että osiokohtaisissa palautteissa pidettiin erityisen paljon käytännönharjoitteista ja esimerkeistä. Palautteen antajat totesivat myös, että erityisesti harjoitteiden osalta ryhmäkeskustelu olisi ollut tärkeässä roolissa. Aineistossa huomioitiin myös, että työyhteisöjen puhekulttuuri vaikuttaa ryhmäoppimiseen, ja ilmiön läpikäyminen työyhteisössä edellyttää turvallista keskusteluympäristöä. (Education and Raising Awareness in Schools to Prevent and Encounter Gender-Based Violence 2022b.)

Verkkokoulutusta pidettiin sopivana ilmiöstä monenlaisen tietotason omaavalle. Rungas teoriapainotteisuus mahdollistaa oppimisen sekä noviisille että aiheen parissa jo työskennelleille. Palautteita oli kerätty vaiheessa, jossa verkkokoulutuksen visuaalinen ilme ei ollut vielä valmistunut. Tämän vuoksi palautteissa pidettiin ilmettä tylsähkönä ja siihen toivottiin visuaalisia elementtejä. (Education and Raising Awareness in Schools to Prevent and Encounter Gender-Based Violence 2022b.)

Palautetta kerättiin myös verkkokoulutuksen osioista. Verkkokoulutus etenee kronologisesti johdannon ja käsitteiden kautta ilmiöön ja sen kohtaamiseen, ja lopussa päästään konkreettisemmin puuttumisen ja ennaltaehkäisyyn keinoihin. En käy tarkasti läpi eri osioista saatua palautetta.

Koulutuksen osalta aloitusta pidettiin raskaana ja siihen toivottiin lisää innostavaa asennetta ja mukaan kutsumista. Liiallinen informaatio alussa saattaa viedä motivaation oppimiselta. Ehdoton tärkeänä kuitenkin pidettiin käsitteiden avaamista. Osiot, joissa oli hyviä aloitustehtäviä, pidettiin helposti lähestyttävänä. Esimerkiksi stereotyyppisiä käsittelevän osion ajatuksia herättävistä reflektointitehtävistä pidettiin erityisesti. Monet tehtävät koulutuksessa koettiin myös sellaisiksi, joita voitaisiin toteuttaa myös oppilaiden kanssa koulussa. (Education and Raising Awareness in Schools to Prevent and Encounter Gender-Based Violence 2022b; 2022c.)

Pilotointivaiheessa palautteisiin vastanneista suurin osa oli opettajia tai niiksi kouluttautuvia. Tehtäviä pidettiin hyvänä tapana reflektoida omaa opettajuutta suhteessa sukupuolistuneeseen väkivaltaan. Esimerkiksi: mistä syystä en opettajana puutu sukupuolistuneeseen väkivaltaan? Huomionarvoisena pidettiin myös konkreettisia ohjeita, jotka toimivat käytännön työvälineinä. (Education and Raising Awareness in Schools to Prevent and Encounter Gender-Based Violence 2022b; 2022c.)

Palautteissa pohdittiin ammattilaisen omaa ilmoitusvelvollisuutta ja sen suhdetta salassapitoon, väkivallan tunnistamista ja sen puheeksi ottamista (Education and Raising Awareness in Schools to Prevent and Encounter Gender-Based Violence 2022c). Monet näistä toimivat monialaisen yhteistyön kautta, ja esimerkit tällaisesta yhteistyöstä koettiin tärkeinä. (Education and Raising Awareness in Schools to Prevent and Encounter Gender-Based Violence 2022b; 2022c.)

Kaiken kaikkiaan verkkokoulutusta pidettiin palautteissa informatiivisena ja perusteellisena. Osalle jotkin asiat tuntuivat ehkä itsestään selvyyksiltä, mutta palautteissa todettiin myös, että voi olla, ettei näin ole kautta alan. Erityisesti pohdintatehtävät ja toimintamallit saivat kiitosta.

Verkkokoulutuksen videoita pidettiin myös hyvinä ilmiön havainnollistamisen keinoina. (Education and Raising Awareness in Schools to Prevent and Encounter Gender-Based Violence 2022b; 2022c.)

4.5 Aineistojen keskeiset löydökset

Näiden kolmen tiedon keruumenetelmän myötä tunnistin kohderyhmän kokonaisuutta paremmin. Kohderyhmän sisällä on monenlaisia ammattikuntia ja kohderyhmällä toisistaan poikkeavaa tietotaitoa sukupuolistuneesta väkivallasta, sekä asenteita. Monipuolisesta kohderyhmästä huolimatta teema nähdään tärkeänä ja tarpeellisenä. Erityisen tärkeänä huomiona pidän hankkeen tekemän haastattelututkimuksen tulosta. Sekä opiskelijat, että työssä olevat ammattilaiset ovat kiinnostuneita ilmiöön liittyvästä jatkokoulutuksesta. Toisaalta suhtaudun löydökseen myös kriittisesti, sillä epäilen, että tutkimukseen osallistuneet ovat olleet jo lähtökohtaisesti kiinnostuneita ilmiöstä. Toisaalta tämä ei kerro siitä, etteikö tarve ilmiöstä kouluttautumiseen olisi myös heillä, joilta lähtökohtainen kiinnostus puuttuu. Kohderyhmä oli joka tapauksessa aineiston mukaan havainnut tai olettivat, että tulevat havaitsemaan sukupuolistunutta väkivaltaa nuorten keskuudessa.

Haastatteluissa erityisesti ongelmallisena pidettiin nimeä työkirja. Mikä nimi olisi sopiva teokselle, jonka tavoitteena on innostaa tarttumaan verkkokoulutukseen ja auttaa sen suorittamiseen liittyvissä kysymyksissä. Tähän vaiheeseen mennessä tuotoksestani oli puhuttu työkirjana, joka muotoutui hankkeen englanninkielisestä nimestä tuotokselle toolkit. Koko prosessin ajan kuitenkin työkirja koettiin hankkeen toimijoiden puolelta harhaanjohtavaksi nimeksi. Nimen pitäisi olla sellainen, että sen tarkoitus avautuu käyttäjälleen heti.

Suurimmaksi haasteeksi työkirjan kohdalla tulkitsin kuitenkin sen käyttöönottoon liittyvät kysymykset. Aikaisemmat löydökset olivat oleellisia tekijöitä tätä kysymystä pohtiessa. Ymmärrettävä nimi ja kohderyhmän hyvä huomioiminen, auttavat kohderyhmäläisiä tarttumaan “työkirjaan” ja sitä kautta verkkokoulutukseen. Käyttöönotossa on ruohonjuuritason lisäksi myös ymmärrettävä sen laajemmat mahdollisuudet. Yksilön innostaminen lisäkouluttautumiseen on mahdollisesti helpompi tehtävä kuin saada verkkokoulutus osaksi rakenteita. Työkirjaa tehtäessä on tärkeää huomioida sen yksilöllisempi ja laajempi tehtävä.

4.6 Asiakasprofiileihin kiteyttäminen

Kiteytin keräämäni tiedon kahdeksaan fiktiiviseen asiakasprofiiliin, jotka edustavat verkkokoulutuksen potentiaalista kohderyhmää. Palvelumuotoilulle on oleellista ymmärtää asiakkaiden arkea. Asiakasprofilointi on tiivistelmä asiakkaan käyttäytymismallista, motiiveista, hallitsevista arvoista ja toimintaa ohjaavista esteistä sekä peloista. Asiakasprofilointi mahdollistaa saavutettavamman lopputuotoksen sekä kohderyhmät huomioivamman viestinnän suunnittelun. (Tuulaniemi 2011, 154–156.) Asiakasprofiloinnilla pyrin siihen, että myös palvelumuotoilun prosessin seuraavissa vaiheissa fokus keskittyy potentiaalisen asiakasryhmän toiveisiin ja tarpeisiin.

Yhdistelin kerätystä datasta tietoja, jotka kuvastavat kohderyhmän motiiveja, kiinnostuksen kohteita ja kokemuksia sukupuolistuneesta väkivallasta. Päädyin asiakasprofilointiin, sillä koin, että menetelmä auttaa hahmottamaan potentiaalisen kohderyhmän monimuotoisuutta ja löytämään parhaimmat ratkaisut avoimena oleviin kysymyksiin.

Keskeisiä erottavia tekijöitä profiileilla kerätyn tiedon mukaan olivat ikä ja sukupuoli, työkokemuksen määrä koulussa, koulutus ja henkilökohtainen side sukupuolistuneen väkivallan teemoihin. Lisäksi eroa on tunnistamisen osaamisessa ja käytännön työkalujen tuntemisessa. Kaikissa ryhmissä jatkokouluttautumiselle löytyi hankkeen tuottamien kyselyiden perusteella kiinnostusta ainakin jonkin verran. Lisäsin asiakasprofiileihin myös huomioita, jotka nousivat hankkeella työskennellessäni. Näitä asioita olivat esimerkiksi paikkakunnan koko ja sijainti, jotka vaikuttavat asenneilmapiiriin tai olemassa oleviin resursseihin. Huomioin myös, että osalla nuorten parissa toimivilla voi olla heikompi sosiaalisen median tuntemus ja sateenkaarinuoriin liittyvä tunnistamattomuus. Myös ajankäyttöön liittyvät asiat nousivat aineistojen ulkopuolella selkeämmin esille. Esimerkiksi korkeakoulujen opettajille ei välttämättä ole, tahdosta huolimatta, aikaa kurssin ottamiselle osaksi opetusta, samaa haastetta haastattelujen mukaan kohtaavat opettajasijaiset. Visuaaliset ideointityöpaja hyödynnetyt profiilit löytyvät liitteenä. (Liite 2)

Opiskelijat

Ensimmäiset kaksi profiilia halusin tehdä erilaisista opiskelijoista. Profiilin yksi Omir kuvastaa keskimääräistä hankkeen kyselyyn vastannutta yliopisto-opiskelijaa. Erityisen ominaista Omirille on ymmärrys teemaan liittyvä kiinnostus, mutta toisaalta vähäinen käytännön kokemus. Tällaisen profiilin omaavaa henkilöä pidän erityisen potentiaalisena verkkokoulutuksen kävijänä. Henkilö ei välttämättä edes tarvitse opasta tarttuakseen teemaan.

Profiilin kaksi opiskelija Outi on taas hieman koulutuksensa myötä erilaisessa asemassa. Ammattikorkeakouluissa itsenäisesti valittavien opintojen määrä on kapeampi, ja esimerkiksi tässä profiilissa olevan opiskelijan tutkinto on oletetusti tarkasti ennakkoon määritelty. Opiskelijan profiilista tulee myös esille, että hän on alanvaihtaja ja on myös aiemmin opiskellut ammattikorkeakoulussa. Käytännönläheisyys on merkittävä tekijä hänen oppimistyyliään. Opiskelija ei koe sukupuolistuneen väkivallan teemaa läheisenä. Hän kuitenkin kuuluu potentiaaliseen asiakasryhmään ja arvioin, että opas voisi toimia tämän profiilin kohdalla tekijänä, joka auttaa tarttumaan koulutukseen.

Profiili 1: Omir Opiskelija	Profiili 2: Outi Opiskelija
<ul style="list-style-type: none"> • 24 vuotta • Muunsukupuolinen • 4. vuoden luokanopettaja opiskelija yliopistossa • Työkokemus koulussa 1 vuotta • Kiinnostunut Sukupuolistuneen väkivallan teemasta, suorittanut useita sukupuolen ja väkivaltatutkimuksen kursseja • Tekee paljon koulussa sijaisuuksia ja haluaa opetuksessaan edistää tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista • Uskoo, että tulee kohtamaan sukupuolistunutta väkivaltaa työssään, ei kuitenkaan ole vielä tunnistanut tai käsitellyt koulussa tilanteita, • Erityisen kiinnostunut sukupuolistuneen väkivallan määritelmästä ja opettajan velvollisuudesta puuttua 	<ul style="list-style-type: none"> • 30 vuotta • Nainen • Terveystieteiden opiskelija Ammattikorkeakoulussa • Alanvaihtaja, tradenomi • Työkokemus koulussa 0 vuotta • Kiinnostunut nuorten terveydestä, suorittaa ns. putkitutkintoa, opinnoissa hyvin vähän väljää. • Kokee Sukupuolistuneen väkivallan verkkokoulutuksen teeman etäiseltä, eikä osaa sitoa verkkokoulutuksen teemoja omaan työhönsä • On käytännönläheinen oppija

Epävarmat

Kahden seuraavan profiilin yhteinen tekijä on epävarmuus tarttua teemaan. Profiilin kolme Veera, on vastavalmistunut terveystiedon opettaja, joka tekee paljon lyhyitä sijaisuuksia kouluissa. Veera haluaisi käyttää työaika koulutuksen opiskeluun, mutta vaihtelevien työpisteiden ja tehtävien takia, hänellä ei ole työaika käytettävissä ja hän tukeutuu mielellään valmiisiin materiaaleihin. Veera kokee myös teeman henkilökohtaisella tasolla raskaaksi ja tähän yhdistyy lyhyt työura. Tulkitsin, että Veeran kaltainen oppija voisi hyötyä myös oman ammatillisuutensa reflektoinnista.

Toinen epävarma profiili on Oula, joka työskentelee hyvin sukupuolittuneella autoalalla jo kymmenen vuoden ajan. Hänellä on myös valmistumisestaan pitkä aika, eikä hän ole koskaan kuullut sukupuolistuneen väkivallan käsitteestä. Oulan opiskelijoista suurin osa on poikia ja luokassa vallitsee omanlainen “äijäilyn” kulttuuri. Hän ei tiedä tuntevansa sateenkaari-ihmisiä, hän ei ole myöskään tarvinnut sosiaalista mediaa, joten esimerkiksi väkivalta digitaalisilla alustoilla on hänelle vierasta. Oula kokee teeman tällä hetkellä todella vaikeana, eikä koe osaamistaan riittävänä esimerkiksi puuttua sukupuolistuneeseen väkivaltaan. Hän kokee, että hänen tietonsa ovat vanhentuneet ja kaipaisi kipeästi koulutusta tästä teemasta. Oulan tyyppinen profiili voisi hyötyä suuresti verkkokoulutuksesta ja siihen hyvä tarttumisen väline olisi puhutteleva opas.

Profiili 3: Veera vastavalmistunut	Profiili 4: Oula Opettaja
<ul style="list-style-type: none"> • 27 vuotta • Nainen • Vastavalmistunut terveystiedonopettaja yliopistokaupungissa • Tekee paljon lyhyitä sijaisuuksia lukioidilla • 1–2 vuotta työkokemusta • Vaihtelevien työtehtävien vuoksi kaipaa ohjeistusta, tukea ja esimerkkejä sekä keskustelun aiheita seksuaalisuuteen liittyvistä kysymyksistä vetämilleen terveystiedon kursseille • On omia kokemuksia sukupuolistuneesta väkivallasta • On epävarma ilmiön tunnistamiseen tarkoitetuista työkaluista ja protokollista 	<ul style="list-style-type: none"> • 38 vuotta • Mies • Syrjäseudun ammattikoulun opettaja • Työkokemus alalta 10 vuotta • Valmistunut 12 vuotta sitten • Työskentelee sukupuolittuneella autoalalla opettajana • Ei tiedä tuntevansa sateenkaari-ihmisiä • Ei ole eläessään käyttänyt sosiaalista mediaa • Ei tiedä miten puuttua sukupuolistuneeseen väkivaltaan, kokee sen vaikeana ja välttelee tilanteita • On kiinnostunut jatkokouluttautumisesta

Osaajat

Profiileja viisi ja kuusi yhdistää aiempi ymmärrys teemasta. Profiilin viisi Lea kokee teeman todella tärkeänä, ja hänellä on osaamista sukupuolistuneesta väkivallasta. Hän toimii työyhteisössään innostajana, ja hänellä on kykyä mahdollistaa yhdessä oppimisen tilanne. Lean tyypilliset profiilit voisivat mielellään hyödyntää työkirjaa työyhteisön yhteisissä hetkissä. Lea hyötyisi erityisesti yhteisesti opiskeltavista tehtävistä.

Profiilin kuusi Kaisalla on itsellään seksuaalivähemmistöön kuuluva lapsi ja hänen suhtautumisensa esimerkiksi sateenkaarinuoriin on hyvin luonteva. Hänen lapsensa ovat kuitenkin säästyneet koulussa kiusaamiselta. Kaisa koulupsykologin työssään keskustelee usein nuorten kanssa väkivalta kokemuksista, hän on joutunut tekemään usein lastensuojeluilmoituksia kulemansa perusteella. Hänellä on kuitenkin jatkuvasti asiakkaita, eikä hänellä ole aikaa lisäkoulutautumiselle, vaikka sille voisi olla tarvetta. Kaisa hyötyisi kaikista eniten siitä, että koko kouluyhteisön osaaminen sukupuolistuneen väkivallan teemoista lisääntyisi, jolloin voitaisiin nopeammin tarttua moniammatillisella tuella nuoren tilanteeseen.

Profiili 5: Lea Luokanopettaja	Profiili 6: Kaisa Koulupsykologi
<ul style="list-style-type: none"> • 35 vuotta • Nainen • 5 vuotta luokanopettajana • Toimii työyhteisössä innostajana ja tykkää jakaa tietoa opettajien kokouksissa • Pitää erittäin tärkeänä sukupuolistuneen väkivallan teemaa koulumaailmassa • On tarkka asioiden oikeellisuudesta, ja tykkää varmistaa toimintamalleja Kyseenalaistaa vallitsevia sukupuolistereotypioita • On kuuluisa havainnollistavista esimerkeistään • On fyysisten kirjojen kovaääninen puolestaja • Kokee, että hänellä on kohtalaiset valmiudet tunnistaa sukupuolistuneen väkivallan ilmiötä 	<ul style="list-style-type: none"> • 44 vuotta • Nainen • Pääkaupunkiseutu • 10 vuotta yläkoulussa töissä • Hänellä on seksuaalivähemmistöön kuuluva lapsi. On kiinnostunut lasten ja nuorten sukupuoli-identiteettiin ja seksuaalisuuteen liittyvistä kysymyksistä. • On ennakkoon jo paljon tietoa sateenkaarilasten asemasta nuorten keskuudessa lapsensa kokemusten kautta. Kiusaamista ei kuitenkaan ole esiintynyt. • On jo nyt hyvin työllistetty, eikä aikaa tunnu löytyvän lisäkoulutautumiselle • On tehnyt usein lastensuojeluilmoituksia työssään

Implementoinnin mahdollistajat

Kahdessa viimeisessä profiilissa halusin huomioida kaksi tahoja, jotka mahdollistavat tiedon laajemman levittämisen verkkokoulutuksesta.

Erityisesti ensimmäisessä fokusryhmähaastattelussa keskusteltiin päättävien tahojen osuudesta osana verkkokoulutuksen implementointia. Haastattelussa puhuttiin, että opas voi toimia ikään kuin käyntikorttina verkkokoulutukselle, ja tällöin rehtorit ja muut päättävät tahot ovat yksi erityinen kohderyhmä. Profiilin seitsemän rehtori Riku on oppaasta innostunut ja haluaa vahvistaa kouluyhteisönsä osaamista sukupuolistuneen väkivallan teemasta. Rehtori voi kuitenkin joutua myymään koulutuksen henkilökunnalleen johtuen paikkakunnan ilmapiiristä. Riku hyötyy käytännönläheisistä esimerkeistä ja perusteluista, miksi on tärkeää tarttua ilmiöön.

Yliopiston opettajana Yrmi kohtaa ajankäyttöön liittyvät haasteet omassa työssään. Tunne on, että yksinkertaisesti aikaresurssit ylimääräisen koulutuksen ottamiseksi omaa opetustehtävää tuntuu liian haasteelliselta. Uuden opintokokonaisuuden opettaminen, vaatii kuitenkin pedagogista suunnittelua sekä arviointia siitä, miten koulutus pisteytetään. Ottaakseen koulutuksen osaksi omaa opetustaan, Yrmi haluaa todennäköisesti tietää ensin koulutuksen sisällöistä, kuinka paljon opintopisteitä koulutuksesta voi antaa eli paljon suorittaminen vie aikaa sekä myös oppitunneilla hyödynnettävät harjoitustehtävät helpottavat hänen osaltaan opettamiseen tarttumista.

Profiili 7: Riku Rehtori	Profiili 8: Yrmi Yliopistonopettaja
<ul style="list-style-type: none"> • 55 vuotta • Mies • Uusi keskisuuren lukion rehtori • 20 vuotta töissä kouluissa • Haluaa nostaa keskisuuren lukion profiilia. Riku itse on hyvin innostunut Sukupuolistunut väkivalta kouluissa – verkkokoulutuksesta ja haluaisi rakentaa teemasta kokonaisuuden henkilökunnan kehittämispäiviä varten • Paikkakunnan ilmapiiri on konservatiivinen 	<ul style="list-style-type: none"> • 40 vuotta • Mies • 10 vuotta työssä yliopistolla kasvatustieteiden lehtorina • Tutkinut sukupuolta kasvatustieteissä • Haluaisi ottaa kurssin opetukseen, kuitenkin aikaresurssit tulevat vastaan • Sukupuolistunut väkivalta teemana on tuttu ja saanut opiskelijoilta palautetta, että he haluaisivat teeman kurssin

Nämä kahdeksan profiilia edustavat melko laajasti potentiaalista kohderyhmää, tuo näkyväksi ilmiöön tarttumisen haasteita, sekä konkretisoi sitä miten laajasta kohderyhmästä on kyse.

4.7 Työkirjan rakenne

Keräämäni aineiston pohjalta kiteytin myös työkirjan rakenteen. Työkirjan rakenteen kiteyttämisen tukena hyödynsin Jyväskylän koulutuskuntayhtymän Gradian opettajille tarkoitettua verkkokurssien rakentamisen opasta (2018). Oppaasta löytyi käytännön ohjeita verkkokurssin rakentajalle. Hyödynsin oppaan verkkokurssia suunnittelevalla henkilöllä osoitettuja kysymyksiä, joiden avulla sain tiivistettyä ja määriteltyä olennaiset asiat hankkimastani materiaalista. Visualisoin tämän osion ideointityöpajaa varten hankkeen graafiseen ilmeeseen, löytyy opinäytetyön liitteistä. (Liite 3)

Kuka suorittaa verkkokoulutuksen?

- Kohderyhmä koostuu monialaisesta joukosta kouluammattilaisia, joista osa ovat työelämässä ja osa ovat vielä opiskelijoita. Verkkokurssia voi osana omaa opetustaan hyödyntää myös korkeakoulujen opetushenkilökunta, ja toisaalta teemoja saatetaan käsitellä nuorten kanssa koulutuksen pohjalta.

Mikä on verkkokurssin suoritusaike ja – tapa?

- Verkkokurssin voi suorittaa itsenäisesti omalla ajalla. Tällöin suorittamiselle ei ole mitään aikarajoitteita.
- Työnantajan antaessa työaika koulutuksen suorittamiseen, se saatetaan hoitaa työnantajan antamien ohjeiden puitteissa.
- Koulutus voi olla osana korkeakouluopetusta, jolloin raamit luo korkeakoulu.

Kenelle työkirja on suunnattu?

- Työkirja on suunnattu verkkokurssin kävijälle, jolloin työkirjaa voi ajatella käyttäjän oppaana.
 - Työkirja sisältää kuitenkin täydentävää teknistä tietoa verkkokoulutuksesta sekä harjoitteita, jotka hyödyttävät myös verkkokoulutusta yliopistoissa tai ammattikorkeakouluissa opettavaa henkilöä.
- Työkirja on myös markkinoinnin väline, tarkoituksenaan innostaa tarttumaan koulutukseen, kohderyhmänä tällöin ovat kaikki potentiaaliset asiakkaat, sekä heidän työajastaan päättävät tahot.

Työkirjan tulee sisältää seuraavia asioita:

- esipuhe, kiitos kun tartut aiheeseen
- koulutuksen suoritusohjeet (mistä koulutus löytyy, miten luodaan alustalle tunnukset, miten koulutukseen liittyminen tapahtuu, suoritusaike, kurssimateriaalin muoto, tietoa tehtävistä, tieto kokeen suorittamisesta)
- koulutuksen sisältö ja tavoitteet, oleelliset käsitteet avattu
- vinkkejä, miten hyödyntää koulutusta opetuksessa tai yhteisessä oppimistilanteessa esim. työyhteisössä
- aiheeseen tutustumista tukevia esimerkkejä ja pohdintatehtäviä; ryhmässä ja itsenäisesti
- ohjeistusta, mihin ohjata sukupuolistunutta väkivaltaa kohdannut

Muita tärkeitä huomioitavia tekijöitä:

- lempeä ja supportiivinen asenne läpi työkirjan, kauhukuvien luomista vältetään
- yhdenmukainen ilme verkkokoulutuksen kanssa
- siirtyminen paikasta toiseen helppo, linkit toimivat työkirjasta verkkoon ja lähteisiin sekä otsikointi toimii
- mistä kurssi löytyy, miten oppimisalustan tunnukset luodaan, miten liitytään kurssille
- saavutettavuus direktiivi – rakenne selkeä ja johdonmukainen, kieli on selkeä, ja kuvien yhteydessä selitetekstit
- verkkokoulutuksen tekijät näkyviin
- tieto, että verkkokoulutus saatavilla ruotsiksi ja englanniksi
- työkirjaan linkitys muihin verkkokouluihin

5 KEHITÄ JA TOTEUTA

Tämä luku käsittelee tuplatimantti-mallin kahta viimeistä osaa, jotka kehittävät ratkaisua tunnistettuun ongelmaan. Gyan Dookien palvelua käsittelevä video kuvaa hyvin sitä, mitä asiakas odottaa palvelulta, jota verkkokoulutuksen tueksi tekemäni työkirja myös on. Työkirjaa kehitellessäni pyrin pitämään mielessäni näitä Dookien mainitsemia asiakkaan odotuksia suhteessa palveluun: hyödyllisyys, helposti käytettävä, tuottaa ennustettavan lopputuloksen, laadukas, palvelun tuottama lisäarvo, säästää aikaa, säästää rahaa, elämyksellinen, asiakasta tyydyttävä kokemus ja erottuminen. (Dookie, 2022a.) Palvelumuotoilulle on ominaista kokonaisuuden tarkastelu. Kehitä -vaiheessa keskityin siihen, mitä tapahtuu, kun konkreettinen tuotos on valmis.

5.1 Ideointityöpaja

Järjestin ideointityöpajan tiimille, jonka kanssa olin lähimpänä työskennellyt Erase GBV – hankkeen parissa kesän ja syksyn 2021 aikana. Tiimiin kuului hankkeen johtaja, yksi tutkijoista sekä hankkeen yhteistyökumppaneiden kuntapuolen edustaja. Ideointityöpajassa oli opinnäytetyön tilaajan puolelta hyvä edustus. Ideointityöpajan vetäjänä osallistuin myös itse keskusteluun. Ideointityöpaja järjestettiin etänä, tapaamispaikkana toimi Teams -kokoustila ja yhteistyöskentelyn alustana Padlet.

Ideointityöpajan tavoitteena oli hahmottaa yhteisesti kohderyhmä, sekä vastata kysymyksiin: Mikä on työkirjan lopullinen nimi? Millä keinoin työkirjaa tulisi markkinoida, jotta kohderyhmä päätyy työkirjan ja verkkokoulutuksen äärelle? Tätä lähdimme tavoittelemaan haasteiden ja ratkaisujatusten selvittämällä. Ja lopuksi esittelin sen hetkisen version työkirjasta, josta kävimme lyhyesti keskustelua.

Aloitin työpajan esittelemällä, edeltävässä kappaleessa esitellyn visualisoiduin kiteytyksen keräämästäni aineistosta. Opinnäytetyön tilaajan puolelta toivottiin, että työkirjaan lisätään painotusta siitä, ettei koulutus ole suunnattu vain koulumaailmaan, vaan sitä voi hyödyntää kuka tahansa nuorten kanssa toimiva. Erityisesti nuorisopalvelut toivottiin huomioitavan. Muilta osin kiteytykseen ja tekemiini löydöksiin oltiin tyytyväisiä.

Kohderyhmän hahmottamisessa hyödynnettiin tekemääni asiakasprofilointia. Kävimme läpi nämä profiilit, jotta kaikki ideointityöpajaan osallistuneet hahmottivat paremmin potentiaalisten asiakkaiden moninaisuutta. Asiakasprofiilit herättivät keskustelua ja yhteisesti pidettiin hyvänä ajatuksena hyödyntää profiileja myös osana työkirjan tehtäviä. Pienellä muokkauksella, asiakasprofiileista saataisiin työyhteisöön havainnollistava keskustelutehtävä.

Työkirjan nimeä käsittelevässä osiossa, esittelin haastatteluissa nousseita nimiehdotuksia ja niihin liittyviä kommentteja läpi. Tämän jälkeen ideointiin osallistuneiden kanssa kävimme lyhyesti keskustelua nimiin liittyvistä ajatuksista. Tässä kohtaa oli mahdollisuus myös tuoda uusia nimiehdotuksia pöydälle. Todettiin, että työkirjan nimen tulee olla selkeä, sillä verkkokoulutuksen oma nimi *sukupuolistuneen väkivallan kohtaaminen kouluissa* saatetaan kokea hieman haastavaksi tavoittaa. Työkirjaa päädyttiin kutsumaan sanalla opas. Se kuvaa parhaiten materiaalin opastavaa ideaa. Hahmottelimme sanoja työkirjan kansilehdelle ja päädyimme kirjoitusasuun ”Opas verkkokoulutukseen”.

Seuraavat kysymykset liittyivät oppaan ja verkkokoulutuksen implementointiin. Lähdimme etsimään ratkaisua tunnistamalla, mitä haasteita kohderyhmän tavoittamiseen liittyen voi esiintyä. Tämän jälkeen pohdimme, millaisilla ratkaisuja, joilla tavoitamme kohderyhmän. Haasteet ja ratkaisuehdotukset kirjoitettiin yhteiselle Padlet -alustalle, josta ryhmittelin opinnäytetyöhöni ajatukset kolmelle tasolle; yksilö-, kunta ja korkeakoulut. Osa haasteista tai ratkaisuista sopi useammalle kuin yhdelle ryhmälle. Kävimme keskustelua nimetyistä haasteista ja ratkaisuksista.

Yksilöiden tavoittamiseen liittyvät haasteet

1. Tunnistettiin, että edelleen tulee paljon kysymyksiä siitä, mistä verkkokoulutus löytyy, miten sinne kirjaututaan ja päästään tekemään.
2. Aihe on sensitiivinen, johon yksilö ei halua tai osaa tarttua.
3. Sukupuolistuneen väkivallan teemaa ei nähdä riittävän tärkeänä, että sille annettaisiin aikaa.
4. Nuorten parissa työskentelevillä ei ole aikaa kouluttautumiselle ja muut aikasyöpöt ajavat ohi.

5. Ajankohtainen poliittinen tilanne: Kuormittuneet kuntasektorin työntekijät kaipaavat helpotusta työhönsä. Miten saadaan työntekijöille viesti, että verkkokoulutuksen on tarkoitus tukea työskentelyä nuorten kanssa eikä, että koulutus lisää työtaakkaa.

Ratkaisuja yksilöiden tavoittamiseen

1. Viestinnässä on hyvä painottaa, että koulutuksen voi suorittaa osissa, tämä keventänee työtaakan tuntua.
2. Työkirjan tulisi puhutella ja se on helppo ottaa mukaan arkeen. Se madaltaa myös kynystä kirjautua verkkokoulutukseen.
3. Markkinoidaan opasta ja verkkokoulua yhteisenä pakettina.

Kuntasektorin toimijoiden tavoittamiseen liittyvät haasteet

1. Markkinointi keskittyy vain tietyille alueille, esim. Keski-Suomi, jolloin esim. Lappi jää vaille markkinointia.
2. Sukupuolistuneen väkivallan teemaa ei nähdä päättäjien taholta riittävän tärkeänä, että sille annettaisiin aikaa.
3. Työntekijät ovat jo kuormittuneita, eikä "lisätehtävien" vastaanottaminen ylhäältä annettuna välttämättä tunnu hyvältä.
4. Kuntasektorilla ei riitä, että tieto verkkokoulutuksesta tai oppaasta menee sähköpostilla. Markkinoinnin pitäisi tavoittaa heidät, jotka pystyvät ottamaan kopin kunnissa. Kaupungin toimijoilla tämän kaltaiset sähköpostit hukkuvat helposti viestitulvaan.

Ratkaisuja kuntasektorille jalkautumiseen

1. Pitäisi olla resurssi, jonka avulla päästään jalkautumaan kunta- ja järjestötoimijoiden työkokouksiin kertomaan ja esittelemään koulutusta.
2. Verkkokoulutuksesta tulisi viestiä työntekijöiden ajankäytöstä päättävälle taholle, kuten koulujen rehtorit ja ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opetuksesta päättävälle.

3. Kannustetaan työyhteisöjä ottamaan koulutuksesta yhteinen haaste. Esimerkiksi rehtori voi jakaa henkilökunnan ja koulutuksen osa-alueet ryhmiin, joissa teemoja opiskellaan.
4. Hyödynnetään verkkokoulutuksen yhteyksiä muihin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen väkivaltateemaisiin verkkokoulutuksiin. Yhteinen markkinointi auttaa kaikkia.
5. Olisi hyvä päästä mukaan koulujen oppilashuollon ryhmään tai ohjausryhmiin, ne voivat viedä teemaa koulujen rakenteisiin.
6. Markkinoidaan opasta ja verkkokoulua yhteisenä pakettina.
7. Aiheen tärkeyden ymmärtäminen ja se, että tietotaito auttaa myös ehkäisemään ja toimimaan eli tämä kannattaa myös rahallisesti, kun vauriot jäävät pienemmiksi, jos väkivalta tunnistetaan ajoissa.

Korkeakouluihin jalkautumisen haasteet

1. Korkeakoulun opetushenkilökunnalla ei ole aikaa, ei pysty, eikä kerkeä.
2. Vaikea saada osaksi korkeakouluopetusta, koska esim. Opettajien koulutuksissa on hyvin tarkkaan määritelty mitä opetetaan. Opetushallitus on se, joka päättää näistä, korkeakouluilla on hyvin vähän sanavaltaa.
3. Hankkeelle tulee edelleen paljon kysymyksiä siitä, miten kirjaudutaan tai päästään tekemään verkkokoulutusta ja mistä se löytyy.
4. Markkinointi kohdentuu vain tietyille korkeakouluille tai tietyille aloille.

Ratkaisuja korkeakouluihin jalkautumiseen

1. Aiheen tärkeyden ymmärtäminen ja se, että tietotaito auttaa myös ehkäisemään ja toimimaan eli tämä kannattaa myös rahallisesti, kun vauriot jäävät pienemmiksi, jos väkivalta tunnistetaan ajoissa.
2. Viestinnässä kannattaa painottaa, että koulutuksen voi suorittaa osissa, tämä keventänee työtaakan tuntua.
3. Viestiä tulisi lähettää suoraan ajankäytöstä päättävälle taholle, kuten koulujen rehtorit ja ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opetuksesta päättävälle.

4. Hyödynnetään yhteistyötä Suomen opettajaksi opiskelevien liiton ja muiden opiskelija järjestöjen kanssa.
5. Hyödynnetään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen blogia, sekä laitetaan opas näkyviin myös THL:n nettisivuille.

5.2 Oppaan rakentuminen

Verkkokoulutus on yhteiskunnallisen markkinoinnin väline, jonka on mahdollista muuttaa käyttäytymistä siten, että siitä hyötyvät yksittäiset ihmiset, yhteisöt ja laajemmin koko yhteiskunta. Yhteiskunnallinen markkinointi ei ole vain viestintää, mutta viestintä on yksi keino muutoksen mahdollistajana. Oppaan on tarkoitus toimia yhtenä viestinnän välineenä tämän tavoitteen saavuttamiseksi. (Soste 2022.)

Muutoksen mahdollistaa vaikuttaminen ihmisten asenteisiin, ymmärrykseen ja mielipiteisiin (Soste 2022). Pyrin opasta kirjoittaessani lisäämään kohderyhmän ymmärrystä sukupuolistuneen väkivallan teemoista avaamalla käsitteitä ja lisäämällä oppaaseen tietoiskuja sukupuolistuneen väkivallan laajasta ilmiöstä. Valitsemani tietoiskut ovat poimittu verkkokoulutuksen sisällöistä, ja mukailevat aihepiireiltään tutkimukseni kohderyhmien toiveita.

Halusin avata verkkokoulutuksen osioiden sisältöjä oppaassa. Valitsin jokaisesta osiosta asioita, jotka ainakin on hyvä jokaisen nuorten kanssa toimivan ammattilaisen tietää. Tämän arvioinnissa hyödynsin verkkokoulutuksen osioiden lopussa olevia ”poimi ainakin nämä mukaasi”-dioiden näkökulmia, sekä myös aineistostani nousseita ammattilaisten toiveita ja tarpeita tiedon osalta.

Käytin hankkeen visuaalista ilmettä visuaalisessa toteutuksessa. Visuaalisuus oli oleellinen näkökulma aineiston pohjalta. Hyvä visuaalinen toteutus tuo myös ammattimaisuutta työlle, ja mahdollistaa oppaan toimimisen markkinoinnin välineenä. Hankkeen selkeä graafinen ilme ja kuvitukset tukevat paitsi oppimista, toimivat myös mielenkiinnon herättäjinä. Minun ei siis itse tarvinnut tuottaa visuaalisia sisältöjä vaan tehtäväkseni jäi mielekkäiden asetteluiden rakentaminen.

Kuten on aiemmissa vaiheissa todettu, koulutuksella on moninainen kohderyhmä. Ja oppaan kohderyhmä on hieman laajempi. Oppaan yksi tärkeä tehtävä on vaikuttaa kunnissa nuorten parissa työtätekevien työajan käytöstä päättäviin tahoihin. Eli opas voi parhaimmillaan olla tekijä, joka auttaa koulun rehtoria tekemään päätöksen ottaa verkkokoulutus osaksi oman työyhteisön kehittämistä. Tämä mielessä, sekä minä, että aineistoni piti tärkeänä poimia oppaan alkuun perusteluita sille, miksi on tärkeää tarttua aiheeseen.

Iso osuus opasta on sen käytännönharjoitteet, jotka on osittain poimittu verkkokoulutuksen harjoitteista ja osittain muokattu opasta varten. Päädyin olla tekemättä oppaaseen ohjenuoraa opitunnin rakentamiselle, sillä koin, etten voi mitenkään vastata moninaisen kohderyhmän toiveisiin. Toivon kuitenkin, että oppaaseen sisälletyt vinkit, yhteisen opiskelun hetkiin helpottaa myös oppitunteja suunnittelevia henkilöitä.

Oppaassa ei ole myöskään peitelty vaikeita aiheita. Ilmiöstä on puhuttu oikeilla käsitteillä ja tavoitteena on normalisoida keskustelua sukupuolistuneesta väkivallasta. Opas toivottavasti madaltaa kynnystä puuttua ilmiöön ja ohjaa lukijansa kouluttautumaan lisää. Opas löytyy opinäytetyön liitteistä (Liite5).

5.3 Oppaan lopputestaus

Oppaan rakennettuani, lähetin sen läpi katsottavaksi ideointityöpajaan osallistuneelle tiimille, joilta pyysin palautetta sähköpostitse. Tilaajan puolelta toivottiin vielä yhteistä palaveria palautteiden läpikäymiseksi. Palaveriin osallistui lisäksi kaksi henkilöä, jotka molemmat edustivat hanketta. Tämän lisäksi lähetin oppaan viidelle nuorten parissa toimiville ammattilaisille testauttavaksi.

Tilaajan kanssa pidetyssä yhteisessä palaverissa todettiin, että oppaan ulkoasu on hyvä ja se kytkeytyy hyvin verkkokoulutuksen ilmeen kanssa. Myös sisältöön oltiin tyytyväisiä, eikä suuria muutostarpeita todettu olevan. Palaverissa keskusteltiin, että opas oli kattava ja se on mahdollisesti riski verkkokoulutuksen kannalta. Riskinä nähtiin, että antaako kattava opas ammattilaiselle mielikuvan siitä, että pelkän oppaan lukeminen olisi riittävä tietopaketti. Tätä kuitenkin oli täsmennetty oppaan alkupuolella, oppaan käyttöä koskevassa kappaleessa. Tilaaja

toivoi karsittavan joitain päällekkäisyyksiä koulutuksen kanssa. Erityisesti karsittavaksi toivottiin myös verkkokoulutuksesta löytyviä harjoitustehtäviä. Hankkeen puolelta tullaan tekemään vielä jonkin verran tiivistystä oppaalle, mutta lähinnä vain lauserakenteiden osalta. Palaverissa tuotiin tiedoksi, että opas tullaan kääntämään englannin kielellä ja sitä tullaan levittämään eurooppalaisessa yhteistyössä verkkokoulutuksen kanssa.

Käyttäjätestaukseen ammattilaisille osallistui neljä nuorten parissa toimivaa ammattilaista. Vastaajilla ei ollut aikaisempaa kosketuspintaa verkkokoulutukseen ja heidän korkeakouluopinnoistaan oli useampi vuosi aikaa. Vastaajaryhmä koostui omasta lähipiiristäni, jotka toimivat työssä nuorten parissa kouluissa ja nuorisotyössä. Omasta lähipiiristä koostunut vastaajaryhmä, ei kuitenkaan anna kovin monipuolista kuvaa oppaan todellisesta kohderyhmästä. Koen kuitenkin, että oli tärkeää testauttaa opas henkilöillä, jotka eivät ole läheisessä kosketuksessa hankkeen tai verkkokoulutuksen kanssa.

Lähetin oppaan läpi katsottavaksi, sekä pyysin testaukseen osallistuvia lähettämään anonyymilla webrpopol -kyselyllä palautetta. Esitin seitsemän väittämää, jotka nousivat oppaan kriittisiksi mittareiksi tekemiäni fokusryhmähaastatteluiden perusteella. Väittämät käsittelivät ohjeistusta verkkokouluun kirjautumiseen, käsitteiden ymmärrettävää avausta, harjoitteiden ohjeistusta ja hyödynnettävyyttä, oppaan mukaansatempaavuutta ja kokemusta siitä lisäkö opas kiinnostusta koulutuksesta, sekä oppaan visuaalista ilmettä. Näiden lisäksi keräsin avointa palautetta.

Vastaajat arvioivat kaikki väittämissä haetut asiat hyvin toteutetuksi. Erityisen hyvän arvosanan sai väittämä ”opas sai minut kiinnostumaan koulutuksesta”. Eniten parannettavaa koettiin oppaan visuaalisesta ilmeestä. Avoimissa vastauksissa toivottiin hieman vielä selkeytystä koulutukseen kirjautumiseen ja käsitteiden sijoittamista alkuun. Palautteen pohjalta lisäsin oppaaseen linkkiä verkkokouluun, mutta käsitteiden sijoittamiseen en puuttunut. Käsitteet ovat oppaan lopussa siksi, että niitä voidaan hyödyntää peleissä ja niiden tulostaminen ja leikkaaminen on käyttäjäystävällisempää, kun ne löytyvät oppaan loppupäädystä. Oppaan nimi koettiin rajaa-vaksi. Yhdessä palautteessa huomioitiin, ettei nuorten parissa työskentelevä välttämättä tartu koulutukseen, joka viittaa suoraan koulumaailmaan. Kiitosta avoimissa vastauksissa erityisesti saivat Mihin ohjata -osio sekä pohdiskelutehtävät ja käytännönesimerkit.

6 OPINNÄYTETYÖNTULOKSET

Löysin opinnäytetyöprosessin aikana vastauksia keskeisiin tutkimuskysymyksiini, jotka olivat:

- Miksi on tärkeää, että nuorten parissa toimivat ammattilaiset ymmärtävät sukupuolen ja väkivallan ympärillä olevia kysymyksiä?
- Millaista tietoa ammattilaiset tarvitsevat ilmiötä käsittelevään oppaaseen?
- Miten saadaan sukupuolistuneen väkivallan -ilmiötä käsittelevä koulutus osaksi rakenteita?

Esittelen tässä luvussa vastaukseni ensimmäiseen ja kolmanteen kysymykseen. Oppaan sisältöön liittyvään kysymykseen etsittiin vastausta palvelumuotoilun prosessin avulla, ja sieltä keskeisiksi aineistoiksi nousivat opinnäytetyössä tehdyt fokusryhmähaastattelut sekä opinnäytetyössä hyödynnetty hankkeen aineisto. Kiteytys tästä aineistosta löytyi kappaleesta ”4.7. kiteytettyökirjan rakenne”.

6.1 Ammattilaiset nuorten identiteetin rakentumisen tukena

Miksi on tärkeää, että nuorten parissa toimivat ammattilaiset ymmärtävät sukupuolen ja väkivallan ympärillä olevia kysymyksiä? Tähän kysymykseen etsin teorioita opinnäytetyön käsitteitä koskevassa osiossa. Osiossa tutustuttiin monipuolisesti väkivallan ja sukupuolistuneen väkivallan muotoihin. Käsitteiden teorioissa on löydettävissä yhteys väkivallan ja sukupuolen välillä. Perusteluita kysymykselle miksi on tärkeää, että ammattilaiset tarvitsevat ymmärtävät ilmiötä jatkoi, Erase GBV:n tuottama alkukysely kouluammattilaisille, jonka vastaajien keskuudessa koulutusta ilmiöstä toivottiin laajasti sekä ilmiön todettiin esiintyvän koulumaailmassa. Alle olen vetänyt yhteen käsittelemiäni teorioita ja perustelen nuorten parissa toimivien ammattilaisten tarvetta ymmärtää sukupuolen ja väkivallan ilmiöitä.

Mitä on olla hyvä tyttö ja mitä on olla hyvä poika? Vastaukset on sidottu yhteiskunnallisiin, historiallisiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin normeihin. Hyvä tyttö sisältää feminiinisyyteen liittyviä ihanteita, kuten kiltteys, huoliteltu ulkonäkö ja maskuliinisuudelle alisteinen asema. Hyvä poika sisältää taas maskuliinisuuteen liittyviä ihanteita, kuten eräänlainen sankaruus, asiallisuus ja vallan saavuttaminen. Nämä normit asettavat nuoria arvojärjestykseen, jonka ”heikompi”

pääty on suuremmassa vaarassa joutua sukupuolistuneen väkivallan kohteeksi vain siksi, ettei riittävästi täytä yhteisöissä hyväksytyjä kapeita hyvän tytön tai pojan roolia. Toisaalta hyvän tytön kategoriaan kuuluva voi olla altis väkivallalle, jos kiltin tytön alisteista roolia käytetään hyväksi. Ei hyvä poikakaan väkivallalta välttämättä välty, esimerkiksi koetun seksuaaliväkivallan kertomista estävät maskuliinisuuden ihanteet.

Hyvään tyttöön ja hyvään poikaan liittyvät uskomukset kontrolloivat nuoren vapaata kasvua. Omien rajojen testaaminen ja virheistä oppiminen jää puolitiehen, kun käsistä lipuu hyvän tytön ja hyvän pojan yhteisössä arvostettu leima. Aina on vähän parempia toisia. Toisaalta joillekin nuorille normien rikkominen voi olla tapa tulla huomatuksi ja nähdyksi (Honkatukia 2017, 334). Kun sukupuolikategorioita on nämä kaksi, niin mihin hyvän rooliin asettuu nuori, jonka sukupuoli-identiteetti ei rakennu yksiselitteisesti tai ollenkaan tytön ja pojan käsitteiden ympärille? Kuten sukupuolta käsittelevässä teoriassa todettiin, sukupuolen käsittäminen on moninainen kysymys, mutta mielestäni niin on sekin, mitä on olla hyvä. Mikä on yleisesti hyväksytty hyvä, jota nuoren tulisi tavoitella ollakseen yhteisössään hyväksytty? Miksi toisilta odotettu hyvä on luonteeltaan erilaista?

Näiden sitkeiden käsitteiden vastalääkkeeksi esitän de-terrialisoivia sukupuoli representaatioita, jolla on mahdollista rakentaa hitaasti, mutta kestävästi, moninaisia käsityksiä kehoihin liittyvistä tapaisuuksista, sekä niiden kyvystä muuttua ajan virrassa. Toistamalla toisen tekemisen tapoja alkaa syntymään käsityksiä olemisen tavoista, jotka ovat entistä useammalle nuorelle samaistuttavia. Tällainen kahleista irtautuminen tapahtuu kasvatuksen ja koulutuksen kautta. Oleellista on oppia jo lapsuudessa, monenlaisia samanarvoisina pidettyjä rooleja. Tämä voinee aiheuttaa jonkin verran kriisiä nuoren kasvun vaiheissa, ja nuorten parissa toimivien ammattitaito kohdata tämä yhteiskunnassa tapahtuva muutos tulee olemaan koetuksella. Mielestäni on tärkeää, että jokainen nuorten parissa työskentelevä ammattilainen ymmärtää syvällisesti identiteetin rakentumisen vaiheessa kumpuavia kysymyksiä ja pystyy osaltaan tarjoamaan turvallisen tilan kasvaa tässä merkityksellisessä seikkailussa. Kahleista vapauttaminen purkaa hierarkioita sukupuoli-identiteettien ja -roolien välillä sekä myös ehkäisee siten sukupuolistunutta väkivaltaa.

2010-luku on tuonut erilaisten globaalien kansalaisliikkeiden avulla näkyväksi sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuuteen, sekä seksuaaliväkivaltaan liittyviä kysymyksiä. On herätty siihen, että olemassa olevat normit kaventavat moninaisten sukupuoli-identiteettien mahdollisuuksia yhdenvertaiseen ja turvalliseen eloon. Ja tämän lisäksi normit myös antavat toisille sukupuolille valta-aseman, jossa sukupuolelle tyypillinen väkivalta on hyväksytympää. Näitä normeja värittää pitkä historiallinen jatkuma, jota toistetaan perhe- ja sukuyhteisöissä, kaveripiireissä sekä monissa yhteiskunnan rakenteissa. Yhteiskuntien hitaat rattaat ovat saaneet tuekseen aktiivisten kansalaisten äänet, jotka ovat tuoneet näkyviin esimerkiksi sukupuolinormien ulkopuolella olevien ihmisten mahdollisuuksia osallistua yhteiskuntaan yhdenvertaisina.

Sosiaalinen media on yksi tekijä, joka on mahdollistanut tiedon nopean leviämisen. Nuorille puhelimen kautta avautuva maailma on yksi arjen todellisuus, jossa eletään, rakennetaan suhteita ja saadaan tietoa. Se on myös vähemmistöihin kuuluville nuorille kanava löytää turvallisia vertaisyhteisöjä. Toisaalta myös cissukupuoliset nuoret saavat helpommin tietoa erilaisista sukupuoli-identiteeteistä, -rooleista sekä seksuaalisuudesta. Heteronormatiivisessa ympäristössä kasvaneelle nuorelle tämä voi aiheuttaa myös ristiriitaisia tunteita, ja tarve rakentavalle keskustelulle aikuisen kanssa voi olla kova.

Judith Butlerin pohtima kysymys, miten naisen kategoria on tuotettu ja kuinka sitä rajoittavat vallan rakenteet on mielestäni erinomainen. Yksi sukupuolen kategorian tuottamiseen liittyvä oleellinen tekijä on kasvatusympäristö. Eli tehdäänkö biologisen sukupuolen, eli ulkoisten sukuelinten perusteella arvio nuoren kyvykkyyksistä. Mitkä kotityöt jakautuvat kenenkin kontolle? Onko tärkeämpää, käyttää valtaa vai näyttää hyvältä? Sopiiko henkilö muilta ominaisuuksiltaan lähtökohtaiseen nais- tai miesrooliin? Onko lasten keskinäistä nujakointia sukupuolen perusteella hyväksytty vai pidetty epäsovivana? Mitä tapahtuu toisin tekijälle? Leimataanko hänet ja koetaanko sosiaalisesti oikeutetummaksi tämän henkilön syrjintä? Tukevatko yhteiskunnan rakenteet tätä syrjintää?

Myös väkivallan erilaisia muotoja osataan tunnistaa paremmin tänä päivänä. Teoriassani on myös osoitettu, että monet väkivallan muodot ovat tyypillisempiä sekä tekijöiden, että kokijoiden osalta, jollekin sukupuolelle. Taitava kasvattaja ja ammattilainen lähestyy sukupuolisensitiivisesti kasvatustehtäväänsä. Sukupuolisensitiivisyys tarkoittaa sukupuolen ja siihen liittyvien

normien ja ilmiöiden huomioimista. Ei ole kuitenkaan itsestäänselvyys ymmärtää ja tunnistaa näitä moninaisia tekijöitä. Jotta sukupuolistuneen väkivallan ilmiöön pystytään aidosti ja kokonaisvaltaisesti puuttumaan, on nuorten kanssa toimivien ammattilaisten saatava koulutusta ilmiöön liittyvistä kysymyksistä.

6.2 Verkkokoulutuksen ja oppaan implementointi

Hyvät hankkeen päätyvät usein heikkoon tai hätäisesti tehtyyn implementointiin. Yleensä on syynä ajanpuute. Tämän olen oppinut erilaisia hankkeita sivustaseuranneena ja järjestökentän ammattilaisten kanssa keskustellessa. Jotta opas ja verkkokoulutus aidosti pystyvät osaltaan vastaamaan Erase GBV-hankkeen tavoitteeseen sukupuolistunutta väkivaltaa koskevan tiedon levittämisessä, tarvitsee opas ja verkkokoulutus hankkeen päättymisenkin jälkeen aktiivista jalkauttamistyötä. Ideointityöpajassa nousi esille, että paras tapa tiedon levittämiselle on se, että mennään kunta- ja järjestösektorin työkokouksiin kertomaan verkkokoulutuksesta. Työkokouksissa perusteltu ja hyvin esille tuotu asia auttaa päättäviä tahoja tarttumaan verkkokoulutukseen. Kasvotusten kohtaaminen helpottaa myös sitoutumista. Tämä kuitenkin vaatii henkilön toteuttamaan tiedon levittämistä. Opinnäytetyöntekijänä minulla ei ole ollut tiedossa, että hankkeella olisi mahdollista resursoida tähän. Puuttuvaa resurssia pystyy osittain paikkaamaan kuitenkin aiheelle sitoutuneet ammattilaiset. Näille ammattilaisille opas voi toimia materiaalina, johon tukeutua perustellessa päättävillä tahoilla koulutuksen tarpeellisuutta.

Hankkeen olisi myös hyvä harkita oppaan jakamista fyysisenä versiona. Vaikka verkkomateriaali on tätä päivää ja myös ekologisesti kestävämpi tapa tiedon levittämiselle kuin perinteisten vihkomaisten oppaiden jakaminen, koen, että kohderyhmä huomioiden, olisi järkevää tuottaa myös fyysisiä versioita oppaasta. Työpaikan kahvihuoneessa löytyvään oppaaseen saatetaan tarttua todennäköisemmin, kuin mainospostina tulleeseen sähköpostiviestiin. Fyysinen opas yhteisessä tilassa mahdollistaa myös keskustelun avauksen ammattilaisten kesken. Mikäli fyysisiä oppaita tuotetaan, olisi hyvä opas taittaa erikseen viestintätoimistossa. Tässä opinnäytetyössä tuotettu opas ei ole viestinnän ammattilaisen tekemä, jolloin on ymmärrettävää, että visuaaliset ratkaisut eivät ole yhtä ammattimaisia kuin alan asiantuntijan tekeminä.

Verkkokoulutus valittiin vuonna 2021 yhdeksi tasa-arvotoksi (Tasa-arvot 2021) ja esimerkiksi Allianssin järjestämän valtakunnallisten nuorisotyöpäivien NUORI2022 -ohjelma antaa viitteitä tarpeesta näiden teemojen käsittelyyn ammattilaisten parissa. (Allianssi 2022.) Tasa-arvon edistämisen teemat ovat yhteiskunnassa tapetilla ja monet nuorisotoimijat haluavat lisätä osaamistaan tältä alueelta. Osallistuin NUORI2022 -päivillä vähemmistöihin kuuluvien nuorten kohtaama verkkohäirintä ja -kiusaaminen -paneeliin. Päiviin osallistuminen oli osa hankkeelle tekemääni työtä ja markkinoin tapahtumassa aktiivisesti *Sukupuolistuneen väkivallan kohtaaminen kouluissa* -verkkokoulutusta. Jaoin hankkeen esitteitä päivillä tapaamilleni ammattilaisille ja erityisen kirkkaana mieleeni jäi iloinen vastaanotto, jossa kerrottiin, että tämä on juuri sitä mitä tuli päiviltä hakemaan. Pidän verkkokoulutusta erinomaisena vastauksena ammattilaisten toiveisiin osaamisen kehittämisessä sukupuolistuneen väkivallan ilmiöstä. Koen, että jalkautuminen ammattilaispäiville on erinomainen keino jakaa tietoa verkkokoulutuksesta. Markkinointiesitteet olivat toivottuja, ja fyysinen opas olisi ollut myös oiva lisä jaettavissa materiaaleissa.

Verkkokoulutuksen aktiivinen markkinointi tarvitsee yhteistyötahoja, jotka pitävät koulutusta laadukkaana sekä tarpeellisena. Opas on yhteistyötahoille väline päästä pienellä selailulla syvemmälle verkkokoulutuksen sisältöihin ja tavoitteisiin. Se tukee argumentointia vaikuttamisen tilanteissa. Fyysisenä versiona se olisi helppo jättää vaikutettavalle taholle tutustuttavaksi. Hankkeen merkittävin yhteistyötaho on Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tämä yhteistyö varmistaa osittain verkkokoulutuksen olemassaolon ja markkinoinnin jatkumisen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos markkinoi kootusti verkkokoulustaan löytyvien väkivaltateemaisten koulutusten kokonaisuutta. Muita merkittäviä kumppaneita, joiden kanssa yhteistyötä tulisi tiivistää, ovat Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi, Kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskus Kanuuna sekä Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry. Allianssi ja Kanuuna ovat merkittäviä toimijoita nuorisoalalla ja näiden monipuoliset viestinnän väylät mahdollistavat tiedon levittämisen. Yhteistyö SOOLin kanssa on yksi tekijä, joka mahdollistaa verkkokoulutuksen implementoitumisen osaksi korkeakoulujen opetusta. Näiden lisäksi tiivis yhteistyö korkeakoulujen kanssa ja vaikuttaminen opetushallitukseen on keinoja saada verkkokoulutus osaksi koulunammattilaisten koulutuksen rakenteita.

Opas on järkevää pitää helposti muokattavana. Ajan kanssa oppaaseen voi rakentua uudenlaisia harjoitteita, tai muita tärkeitä nostoja mitä siihen toivotaan lisättävän. Ammattilaisia on hyvä kuulla tässä. Oppaaseen olisi hyvä saada näkyiin erilaisia tahoja suosittelemaan verkkokoulutuksen käymistä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja opetushallituksen suositukset olisivat hyviä sekä valinta yhdeksi vuoden 2021 tasa-arvotiedoista olisi hyvä mainita. Kilpailu lisäkoulutautumisesta ja hankkeiden tuotosten jalkautumisesta on kova, joten nämä tekijät voivat vaikuttaa ja vaikuttaa päättävän tahon päätökseen ottaa koulutus lähempään tarkasteluun.

7 POHDINTA

7.1 Palvelumuotoilu muutoksen mahdollistajana

Valitsin palvelumuotoilun lähestymistavakseni, koska koin sen olevan hyvä tapa rakentaa opas, jolla on myös tulevaisuudessa käyttöarvoa. Palvelumuotoilu antaa opinnäytetyöntekijälle selkeän suunnan seuraaville askelille. Pelkäsin alkuun, että palvelumuotoilu vie opinnäytetyöntekijänä minulta tilaa luovuudelle, mutta tämä osoittautui vääräksi. Vaikka opas pohjautuu hankimaani tietoon, olen opinnäytetyön tekijänä päässyt tekemään useasti ratkaisuja ja valintoja siitä, mitä otetaan mukaan oppaaseen ja mitkä asiat jätetään pois. Jokainen palvelumuotoilun prosessin työvaihe antoi minulle avaimia kuitenkin jatkaa prosessia eteenpäin.

Palvelumuotoilun prosessiin luottaminen vapautti minulta ajattelua ylimääräiseltä ennakkoinnilta. Selkeähköt askeleet toivat varmuutta läpi työn. Toisaalta taas koin prosessin selkeät osaset myös välillä raskaaksi, koska esimerkiksi yhteisen työskentelyn fasilitoiminen vei oman aikansa. Prosessin useat osallistamisen paikat ovat jokaisessa hetkessä vaatineet ylimääräistä työtä. Esimerkiksi yhteisten aikataulujen sopiminen eri organisaatiossa toimivien henkilöiden kanssa venytti joissain kohdin työn etenemistä suunnitellulla vauhdilla.

Voiko palvelumuotoilulla muuttaa maailmaa? Opinnäytetyöni ja käyttämäni teorian pohjalta vastaan, että palvelumuotoilulla on oikein toteutettuna aito mahdollisuus siihen. Ydintekijänä pidän monialaisuutta. Huomioimalla potentiaalisia käyttäjiä, asiakasrajapinnassa toimivia henkilöitä, palvelun teknisestä toteutuksesta vastaavia henkilöitä sekä liiketoiminnasta vastaavia henkilöitä, mahdollistetaan haasteiden ytimen löytyminen sen laajuudessaan. Monialaisen tiimin osatekijöitä ei tule kohdella hierarkkisessa järjestyksessä. Koen tärkeäksi, että palvelumuotoilussa tiedostetaan vähemmistöihin kuuluvien erityisryhmien tarpeet siten, etteivät nämä näkökulmat huku muun tuotetun tiedon massaun. Tässä yhtälössä voidaan käyttää myös positiivisen erityiskohtelun käsitettä. Yhdenvertaisuuslain mukaan positiivisessa erityiskohtelussa on kyse tosiasiallisen yhdenvertaisuuden turvaamiseksi tarpeellisista erityistoimenpiteistä, joilla parannetaan tiettyyn ryhmään kuuluvien henkilöiden asemaa ja olosuhteita (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2022).

Riskinä palvelumuotoilussa pidän, että työskentely todellisuudessa toteutuu liikaa tilaajalähtöisesti. Tällöin työ saattaa ohjautua liikaa muutamien henkilöiden toiveiden mukaisesti, eikä aito asiakaslähtöisyys pääse toteutumaan.

Omassa opinnäytetyöprosessissa koen, että olen pystynyt pitämään palvelumuotoilijan roolini melko hyvin läpi koko prosessin. Mikäli olisi ollut mahdollista, olisi ollut mielenkiintoista hyödyntää moninaisemmin palvelumuotoilun menetelmiä. Etätyöskentely opinnäytetyöprosessin aikana kuitenkin kavensi mahdollisuuksia rakentaa työpajatyöskentelyä. En koe verkkoympäristöä mieluisimpana työpajatyöskentelyn alustana, mutta koen, että opinnäytetyöprosessiini liittyvät etäpalaverit oli toteutettu melko hyvin. Suurimmaksi kompastuskivekseni muodostui ajanhallinta. Olin ennakoanut ideointityöpajan ja tilaajan kanssa käytävän loppukeskustelun lyhemmiksi. Onnekseni näihin osallistujien aikatauluille sopi venyttää molempia palavereja.

Olisin halunnut nuorten parissa jo työskentelevien ammattilaisten äänen paremmin kuuluviin. Harmikseni, en saanut kasattua fokusryhmää ammattilaisista. Suurin osa aineistostani on kerätty opiskelijoilta tai hankkeen toimijoiden taholta. Epäilen, että opiskelijoilla ei välttämättä ole vielä päässyt karttumaan riittävästi kokemusta nuorten parissa toimimisesta, ja tämä voi vaikuttaa siihen että kosketus käytännönarjesta voi olla etäisempi. Uskon, että arjen kokemus puuttuu myös hankkeen toimijoilta, vaikkakin tässä ryhmässä tutkimustieto aiheesta on hyvin sisäistetty. Oppaan käyttäjätestauksessa hyödynsin omia kontaktejani ja sain muutaman nuorten parissa toimivan ammattilaisen osallistumaan testaukseen. Tämä ryhmä olisi voinut olla laajempi ja edustaa monipuolisemmin eri-ikäisiä ja sukupuolisia henkilöitä, sekä huomioida maantieteellisesti laajemmin eri alueita. Tämä on yksi kehitysidea, millä saataisiin varmistettua, että opas aidosti palvelee kohderyhmäänsä.

7.2 Sukupuolistunut väkivalta on yhteinen nuorisokysymys

Nuorisokysymys kiinnittää huomiota erityisesti nuorten yhteiskunnalliseen asemaan, nuorten omiin pyrkimyksiin ja toiveisiin sekä nuoruuden elämiseen yhdessä muiden vertaisten kanssa. Sen keskeinen sisältö on käsitys nuorisosta omana erityisenä väestöryhmäänään. (Nieminen & Honkatukia 2017, 36–37.)

Nuorten arkeen koulu kuuluu olennaisena osana. Kouluissa lähimpänä ovat luokkalaisten lisäksi opettajat ja muut koulussa toimivat ammattilaiset. Koulun lisäksi nuoret viettävät vapaa-aikaansa harrastusten ja nuorille suunnattujen toimien, kuten nuorisotoimen palveluiden piirissä. Nuorten vapaa-aika ja koulu kietoutuvat monilla tavoilla myös toisiinsa. Nuorisotyö on perinteisesti nähty nuorten vapaa-ajalle sitoutuvana toimintona, vaikkakin koulun liepeillä nuorisotyön toimijat ovat toimineet vahvalla tavalla yhteistyöhakuisesti (Hoikkala & Kuivakangas 2017, 19). Kuten tämän opinnäytetyön lähteissä on todettu, väkivaltaa voi esiintyä useissa paikoissa. Esimerkiksi, erilaisissa fyysisissä tiloissa sekä digitaalisissa ympäristöissä.

Nuorten erityisyys väestöryhmänä ja sen tunnistamattomuus voi altistaa nuoria monenlaiselle sukupuolistuneelle väkivallalle. Päivi Honkatukia toteaa artikkelissaan nuoret ja väkivalta, että Suomessa on suhteellisen paljon tilastollista tietoa nuorten väkivaltakokemuksista, mutta laadullinen ymmärrys puuttuu. Nuorten kohtaama väkivalta on erityiskysymys, joka on jäänyt aikuisten ja lasten väkivaltakokemusten varjoon. Nuoruus saatetaan nähdä epämääräisenä ikävaiheena ja tämän vuoksi nuoria saatetaan pitää ailahtelevana ja epäluotettavana ihmisryhmänä. Väkivallan kokijan ikävaiheilla on merkitystä väkivallan kokemukseen ja tekemisen muotoihin. Tilastoista voi myös nähdä, että nuoret ovat muita ikäryhmiä useammin väkivallan tekijöitä tai uhreja. Väkivalta saattaa kuitenkin, olla osana kaverisuhteita ja sen käyttäminen voi jopa auttaa saamaan arvostusta kaverisuhteissa. (Honkatukia 2017, 325–331.)

On tärkeää, että nuorten parissa toimivat ammattilaiset ymmärtävät sukupuolistuneen väkivallan ilmiön laajuutta ja sen moninaisia ilmenemismuotoja suhteessa nuoriin. Opinnäytetyöni tuotoksena syntynyt opas on suunnattu kaikille nuorten parissa toimiville ja olen pyrkinyt tietoisesti hälventämään siinä verkkokoulutuksen koulusidonnaisuutta. Koulusidonnaisuuden hälventäminen ei vähättele mielestäni koulun roolia nuorten elämässä, vaan se tekee näkyvämmäksi nuorten elämän kokaisuuden. Siihen kuuluvat koulun ja kodin lisäksi nuorten kaikki ajanviettopaikat ja ammattilaiset, jotka työssään tapaavat nuoria. Oppaalla on mahdollisuus tuoda kouluyhteisöön ja sen liepeillä nuorten parissa työskentelevät yhteen, käsittelemään moniammatillisesti sukupuolistuneen väkivallan ilmiötä. Yhteisenä ilmiöön liittyvien tekijöiden tiedostavana rintamana ammattilaiset pystyvät olemaan asenneilmapiirin muutoksen mahdollistajia.

7.3 Feminiinisuuden ja maskuliinisuuden virtaukset ovat kaikille avoimia

Pontus Purokuru, filosofiaa selittävissä podcastissaan ”Selitä mulle”, pohtii abstraktia vastakkainasettelua jaksossaan Traaginen ajattelu ja kristinuskon kritiikki. Feminiinisuuden ja maskuliinisuuden jakamisen tavassa on mielestäni kyse abstraktista vastakkainasettelusta. Purokuru selittää podcastissaan, että viimeistään jälkistrukturalistisen ajattelun jälkeen on tunnustettu, miten abstrakteja ja rajoittavia asioita tällaiset kahtiajaot ovat. Tämä aiheuttaa ajattelijoille ongelman, koska jonkinasteisia kahtiajakoja on välttämätöntä käyttää. Purokuru ajattelee, että kahtiajakojakin on erilaisia. Kaikki asiat eivät ole ”kyllä ja ei”. On myös vaikkapa napojen välinen kahtiajako, eli pohjois- ja etelänavat, jonka navoilla äärimmäisen harva asia sijaitsee, mutta ovat kuitenkin merkityksellisiä vaikkapa siinä, että ihminen pystyy suunnistamaan. Hän toteaa myös kahtiajakojen muodostavan vyöhykkeitä, jotka auttavat suunnistamaan, kuitenkin tarkoittamatta sitä, että asioiden täytyisi absoluuttisesti kuulua kumpaankaan napaan. (Purokuru 2021, 23:10–24:40).

Purokurun esimerkki napojen välisestä ajattelusta ja kahtiajakojen vyöhykkeistä auttaa haastamaan ajattelulla sukupuoliin liitettyjä feminiinisyyksiä ja maskuliinisuuksia. Feminiiniseksi ja maskuliiniseksi mielletyt piirteet asetetaan tässä ajattelussa navoille, ja ihmisen elämä näyttyy seikkailuna näiden napojen välillä. Molempien napojen välittömässä läheisyydessä löytyy vain äärimmäisen harva ihminen, jos kukaan. Suunnistaessaan oman identiteetin kehittymisen maailmassa välillä ihmistä ohjaa enemmän feminiininen napa ja välillä maskuliininen napa. Ihminen voi asettua toisen navan läheisyyteen, mikäli kokee tuon navan läheisyydessä ykseyttä itseensä ja muiden ympärillä olevien kanssa. On kuitenkin huomioitava tässä, että feminiiniset ja maskuliiniset piirteet ovat pitkälti kulttuurisesti ja sosiaalisesti rakentuneita. Esimerkiksi maskuliinisiin piirteisiin sen enempää kuin feminiinisiin ei ole synnynnäisesti rakentunut tarvetta seurata urheilua tai kaunistautua meikeillä. Tällaiset sukupuolirooleihin liitetyt stereotyyppit ovat osa yhteiskuntien luomia yksinkertaistettuja ideaaleja cisnaisesta ja -miehestä. Ihmisyhteisöjen ja yhteiskuntien välillä on erilaisia kulttuurisia ja sosiaalisia järjestyksiä, jotka voivat näyttäytyä täysin päinvastaisina sukupuolirooleina.

Koska emme täysin voi poistaa sosiaalisia ja kulttuurisia rakenteita sukupuolen ympärillä, ajatelen, että jokaisen sukupuoli-identiteetti on maapallon kiertokulkua mukaileva seikkailu, jossa

kasvetaan niin sanottujen feminiinisten ja maskuliinisten voimien ohjaamina. Olennaista tässä ajattelussa ei ole se, kenellä on millaisia piirteitä ja ominaisuuksia, vaan se, että meistä jokaisella on feminiinisiksi ja maskuliinisiksi nimitettyjä piirteitä jossain määrin, ne ovat muuttuvia elämän myötä eivätkä nämä piirteet todellisuudessa kerro ihmisen sukupuolesta. Sanat femiinisyyttä ja maskuliinisyyttä sisältävät niihin sosiaalisesti ja kulttuurisesti miellettyjä piirteitä, jotka ymmärretään yleisellä tasolla ja ovat puhekielisessä käytössä. Eikä näiden piirteiden perusteella voida päätellä ihmisen kyvykkyyttä tai kiinnostuksen kohteita. Ymmärrys siitä, että nämä piirteet liittyvät kaikenlaisiin kehoihin olisi olennaista, ja lopulta on merkityksetöntä nimetä näitä piirteitä feminiinisiksi tai maskuliinisiksi.

8 LOPPUSANAT

Opinnäytetyöprosessi otti aikaa kymmenen kuukautta. Tämä sisälsi monia vaiheita, teoriaan tutustumisesta, aineiston keräämisestä ja analysoinnista aina oppaan rakentamiseen. Opinnäytetyön tuotosta, opasta verkkokoulutukseen, tehtiin tiiviissä yhteistyössä tilaajatahon kanssa. Oppaasta rakentui sellainen, johon sekä minä tekijänä, että työn tilaaja ovat tyytyväisiä.

Prosessin aikana olen päässyt kehittämään ammatillista osaamistani palvelumuotoilun hyödyntämisessä, sekä olen kartuttanut valtavasti tietoa ja ymmärrystäni sukupuolistuneen väkivallan ilmiöstä, sekä sen ympärillä olevista käsitteistä. Mitä enemmän ilmiöstä ja lähikäsitteistä opiskelin, aloin kyseenalaistamaan sitä, mitä itse olin aikaisemmin käsittänyt kyseisillä asioilla. Opinnäytetyöprosessin aikana olen oppinut tunnistamaan millaisia odotuksia olen kohdistanut esimerkiksi itseeni sukupuoleni perusteella. Koen prosessin olleen myös henkilökohtaisella tasolla vaativa ja avartava. Henkilökohtaisen kasvun lisäksi, olen oppinut havaitsemaan yhteiskunnan sukupuolitettuja rakenteita. Olen saanut välineitä kyseenalaistaa normikäsitteisiin liittyviä odotuksia ja oletuksia, jotka tyypistävät yhdenvertaisuuden toteutumista eri ryhmien välillä.

Toivon, että tämä opinnäytetyö auttaa myös lukijaansa ymmärtämään sukupuolen moninaisuutta ja kyseenalaistamaan omia sisäistettyjä käsityksiä. Toivon, että tämä työ myös kannustaa ammattilaisia rohkeasti tarttumaan sukupuolistuneen väkivallan ilmiöön ja innostaa ottamaan osaa Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitoksen verkkokoulusta löytyvään verkkokoulutukseen. Toivon myös, että tässä opinnäytetyössä on onnistuttu tuomaan lukijajäystävällisellä tavalla keskeiset osat palvelumuotoilun teoriasta. Erityisesti toivon, että työn tuotoksena tuotettu opas löytää kohderyhmänsä käsiin ja auttaa *sukupuolistuneen väkivallan kohtaaminen kouluissa* -verkkokoulutuksen implementoitumisessa osaksi rakenteita.

LÄHTEET

- Allianssi 2022. Nuori2022 –ohjelma. Viitattu 17.5.2022.
<https://nuorisoala.fi/palvelut/koulutuksetjatapahtumat/nuori-tapahtumat/nuori2022/ohjelma/>
- Butler, Judith 1990. Hankala sukupuoli. Suom. Tuija Pulkkinen ja Leena-Maija Rossi. Helsinki: Gaudeamus.
- Dookie, Gyan 2022a. Palvelu. Viitattu 13.2.2022.
<https://www.youtube.com/watch?v=S9XYZBNSeLY>
- Dookie, Gyan 2022b. Mitä on palvelumuotoilu? Viitattu 13.2.2022. <https://www.youtube.com/watch?v=jxdCZelHluM>
- Dookie, Gyan 2022c. Tutki ja ymmärrä asiakastasi Viitattu 13.2.2022. <https://youtu.be/oKX-ObuHURE>
- Dookie, Gyan 2022d. Määritä ja kiteytä. Viitattu 13.2.2022. <https://youtu.be/oKX-ObuHURE>
- Education and Raising Awareness in Schools to Prevent and Encounter Gender-Based Violence 2022a. Summary of results of the survey of target groups in Finland. Raportti 23.2.2021. Ei julkaistu.
- Education and Raising Awareness in Schools to Prevent and Encounter Gender-Based Violence 2022b. Opiskelijapalaute Jyväskylän yliopisto. Kerätty Ei julkaistu.
- Education and Raising Awareness in Schools to Prevent and Encounter Gender-Based Violence 2021b. Pilotoinnin palaute. Ei julkaistu.
- Eduskunta 2022a. Näin eduskunta toimii. Seksuaalirikoksia koskevan rikoslain 20 luvun kokonaisuudistus. Viitattu 13.4.2022.
https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LA/TI/Sivut/seksuaalirikoksia-koskevan-rikoslain-20-luvun-kokonaisuudistus.aspx
- Eduskunta 2021. Kansalaisaloite eduskunnalle avioliittolain, rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain ja transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annetun lain muuttamisesta (KAA 3/2013 vp). Viitattu 4.9.2021.
<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiat&docid=m+10/2013>
- Ellonen, Noora & Kivivuori, Janne & Kääriäinen, Janne 2007. Lapset ja nuoret väkivallan uhreina. Poliisiammattikorkeakoulu; Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Espoo.
- Finlex 2022. Laki väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista. 21.8.2009. 11§. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090661#L2P11>

- Gradia 2018. Verkkokurssiopas. Julkaisu 2018. <https://peda.net/jao/ev/verkkok2/tervetuloa/g0p:file/download/7e95f6b0008390be53d68d9ef49e5ec86e2fb560/gradia-verkkokurssiopas-2018-valmis-UUSI%20%28002%29.pdf>
- Hoikkala, Tommi & Kuivakangas Johanna 2017. Repa, Kirsti ja maisteri nuorisopedagogiikoiden pyörteissä – johdanto. Teoksessa Tommi Hoikkala & Johanna Kuivakangas (toim.). Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuus. Humanistinen ammattikorkeakoulu, 35–51.
- Honkatukia, Päivi 2017. Nuoret ja väkivalta. Nuorisotutkimuksen näkökulmia. Teoksessa Johanna Niemi (toim.), Heini Kainulainen (toim.) ja Päivi Honkatukia (toim.). Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 324–338.
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2022a. Opetussuunnitelma 2018–2024. Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma. Yhteisöpedagogi (ylempi AMK). <https://opiskelijanopas.humak.fi/wp-content/uploads/sites/5/2021/03/OPS-yhteisopedagogi-YAMK-2017-2019-1.pdf>
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2022b. Humakin opinnäytetyöopas, amk-perustutkinto. Viitattu 29.5.2022. <https://humak.libguides.com/c.php?g=684696&p=4899508>
- Husso, Marita & Heiskala, Risto 2016. Institutionaalinen näkökulma sukupuoleen. Teoksessa Marita Husso (toim.) & Risto Heiskala (toim.). Sukupuolikysymys. Helsinki: Gaudeamus, 54–69.
- Husso, Marita 2016. Sukupuoli ruumiillisena tapaisuutena ja elettyinä suhteena. Teoksessa Teoksessa Marita Husso (toim.) & Risto Heiskala (toim.). Sukupuolikysymys. Helsinki: Gaudeamus, 73–91.
- Huuki, Tuija 2016. Pinoa, pusua ja puserrusta. Vallan sukupuolistuneet virtaukset lasten leikkissä. Sukupuolentutkimuksen seura 29, 2016. 11–24. <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfi-fe201703011934.pdf>
- Juvonen, Tuula 2016. Irtiottoja sukupuolen luonnollisuudesta. Teoksessa Marita Husso (toim.) & Risto Heiskala (toim.). Sukupuolikysymys. Helsinki: Gaudeamus, 33–53.
- Jyväskylän yliopiston sidosryhmälehti 2020. JYUnity. Yksittäistapaus -kampanja kiinnosti. Uutinen 6.2.2020. <https://jyunity.fi/ajassa/yksittaistapaus-kampanja-kiinnosti/>
- Kehittämiskeskus Opinkirjo ry 2017. Matka palvelumuotoiluun. Opas opettajalle. https://opinkirjo.fi/wp-content/uploads/2018/12/matka_palvelumuotoiluun-1.pdf
- Koivisto, Mikko 2019. Palvelumuotoilun kehittämisote ratkaisuna. Teoksessa Mikko Koivisto, Johanna Säynäjäkangas, ja Sofia Forsberg. Palvelumuotoilun Bisneskirja. Helsinki: Alma Talent, 2019. 30–51.
- Lehtonen, Jukka 2005. Heteroita oomme kaikki? Kasvatuksen heteroseksuaalinen normi. Teoksessa Tomi Kiilakoski & Tuukka Tomperi & Marjo Vuorikoski (toim.) Kenen kasvatus? Kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus. Tampere: Vastapaino, 62–86.

- Lidman, Satu 2015. Väkivaltakulttuurin perintö. Helsinki: Gaudeamus.
- Luhtakallio, Eeva 2016. Teoksessa Marita Husso (toim.) & Risto Heiskala (toim.). Sukupuolikeskitys. Helsinki: Gaudeamus, 92–121.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2022. Anna tilaa nuoren kokeiluille. Julkaistu 18.2.2020. Viitattu 13.4.2022. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/elamaa-nuoren-kanssa/turvallisesti-irti-ja-itsenaiseksi/anna-tilaa-nuoren-kokeiluille/>
- Manneri Ville & Koivisto Mikko, 2019. Luku 1 Yritysten pelikenttä muutoksessa. Teoksessa Mikko Koivisto, Johanna Säynäjängas, ja Sofia Forsberg. Palvelumuotoilun Bisneskirja. Helsinki: Alma Talent, 2019. 16–29.
- Mäkelä, Anna & Puustinen, Liina & Ruoho, Iris 2006. Feministisen mediatutkimuksen näkökulmat. Teoksessa Anna Mäkelä, Liina Puustinen & Iris Ruoho (toim.). Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus, 15–44.
- Nieminen, Juha & Honkatukia Päivi 2017. Nuorisokysymyksen rakentuminen – neljä näkökulmaa. Teoksessa Tommi Hoikkala & Johanna Kuivakangas (toim.). Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuus. Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Nivala, Elina & Saastamoinen, Mikko 2007. Nuorisokasvatuksen teorian kohde ja konteksti. Teoksessa Tapio Aittola, Elina Nivala (toim.) & Mikko Saastamoinen (toim.) 2007. Nuorisokasvatuksen teoria: Perusteita ja puheenvuoroja. Helsinki: Nuorisotutkimusseura; Kuopion yliopiston sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos, 8–25.
- Purokuru, Pontus 2021. Selitä mulle. Traaginen ajattelu ja kristinusko. Viitattu 20.8.2021.
- Päivinen, Helena. Psykologilehti. Sukupuolistunut väkivalta näkyy koulumaailmassa. Julkaistu 26.5.2021. <https://psykologilehti.fi/sukupuolistunut-vakivalta-nakyy-koulumaailmassa/>
- Rauhala, Mervi & Turku, Jani 2021. Palvelumuotoilu: kartoita näkemyksiä fokusryhmähaastattelulla. Blogikirjoitus 22.1.2021. <https://ideapakka.fi/blogi/palvelumuotoilu-kartoita-nakemyksia-fokusryhmahaastattelulla/>
- Rotkirch, Anna 2016. Sukupuolet evoluutioteoriassa. Teoksessa Marita Husso (toim.) & Risto Heiskala (toim.). Sukupuolikeskitys. Helsinki: Gaudeamus, 15–32.
- Rikosuhripäivystys 2022. Poikien ja miesten kokema seksuaalinen väkivalta. Viitattu 13.4.2022. <https://www.riku.fi/rikosuhripaivystys/riku-lehti/riku-lehti-1-2016/poikien-ja-miesten-kokema-seksuaalinen-vakivalta/>
- Seta ry 2021a. Sukupuolen moninaisuus. Viitattu 18.8.2021. <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sukupuolen-moninaisuus/>
- Seta ry 2021b. Seksuaalinen suuntautuminen. Viitattu 18.8.2021. <https://seta.fi/sateenkaaritieto/seksuaalinen-suuntautuminen/>
- Seta ry 2022. Uutinen Henkilötunnukset uudistumassa sukupuolineutraaliksi, uudistus kuitenkin toivottua suppeampi. Julkaistu 1.3.2022. Viitattu 15.4.2022

<https://seta.fi/2022/03/01/henkilotunnukset-uudistumassa-sukupuolineutraaliksi-uudistus-kuitenkin-toivottua-suppeampi/>

Sosiaalisen markkinoinnin ABC 2022. Teoksesta Big Pocket to social marketing. Kääntäjä Käännös-Aazet oy. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90857/URN_ISBN_978-952-245-513-0.pdf?sequence=1

Soste 2022. Järjestöopas. Yhteiskunnallinen markkinointi. Viitattu 10.5.2022. <https://www.soste.fi/jarjestoopas/yhteiskunnallinen-markkinointi/>

Stickdorn, Mark 2011a. Definitions: Service design as an interdisciplinary. Teoksessa Marc Stickdorn, ja Jakob Schneider. This Is Service Design Thinking: Basics, Tools, Cases. Hoboken, New Jersey, 2011, 28-33.

Stickdorn, Mark 2011b. 5 principles of service design thinking. Teoksessa Marc Stickdorn, ja Jakob Schneider. This Is Service Design Thinking: Basics, Tools, Cases. Hoboken, New Jersey, 2011, 34-45.

Stickdorn, Mark 2011c. It is an iterative process. Teoksessa Marc Stickdorn, ja Jakob Schneider. This Is Service Design Thinking: Basics, Tools, Cases. Hoboken, New Jersey, 2011, 122-135.

Sukupuolistuneen väkivallan kohtaaminen kouluissa – verkkokoulutus 2022a. Teema 1.2: Väki-
kivaltailmiöt ja risteävät erot. www.verkkokoulut.thl.fi

Sukupuolistuneen väkivallan kohtaaminen kouluissa – verkkokoulutus 2022b. Teema 1.1: Kä-
sitteet ja puhettavat. Viitattu 22.3.2022. <https://thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/verkkokoulut>

Sukupuolistuneen väkivallan kohtaaminen kouluissa – verkkokoulutus 2022c. Johdanto. Kes-
keiset käsitteet. www.verkkokoulut.thl.fi

Suostumus2018 2022. Kampanja. Viitattu 13.4.2022. <https://suostumus2018.fi/sv/info/>

Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry 2021. Vaikuttaminen, tavoitteet. Viitattu
16.8.2021. <https://www.sool.fi/vaikuttaminen/tavoitteet/>

Tampereen yliopisto 2021a. Sukupuolistunut väkivalta, vastuullisuus ja eettisesti kestävä toi-
mijuus kouluissa ja kasvatusalalla. Viitattu 16.8.2021.
<https://www.tuni.fi/fi/tutkimus/sukupuolistunut-vakivalta-vastuullisuus-ja-eettisesti-kestava-toimijuus-kouluissa-ja>

Tampereen yliopisto 2021b. Sukupuolistunut väkivalta, vastuullisuus ja eettisesti kestävä toi-
mijuus kouluissa ja kasvatusalalla. Partnerit. Viitattu 16.8.2021.
<https://www.tuni.fi/fi/tutkimus/sukupuolistunut-vakivalta-vastuullisuus-ja-eettisesti-kestava-toimijuus-kouluissa-ja#expander-trigger--field-project-partners>

Tampereen yliopisto 2022a. Kiistelty suostumus: läheisyyden sosiaalinen ja digitaalinen rajan-
käynti nuorten romanttisissa suhteissa (2019–2023). Viitattu 9.5.2022.
<https://www.tuni.fi/fi/tutkimus/kiistelty-suostumus-laheisyyden-sosiaalinen-ja-digitaalinen-rajankaynti-nuorten>

- Tampereen yliopisto, 2022b. Erase GBV. Training programme. Viitattu 22.3.2022. <https://projects.tuni.fi/erasegbv/training-programme/>
- Tasa-arvotiedot 2021. Verkkokoulutus antaa välineitä sukupuolistuneen väkivallan kohtaamiseen kouluissa. Uutiset 16.12.2021. <https://tasaarvotiedot.fi/verkkokoulutus-antaa-valineita-sukupuolistuneen-vakivallan-kohtaamiseen-kouluissa/>
- Tasa-arvovaltuutettu 2022. Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä. Viitattu 18.5.2022. <https://tasa-arvo.fi/hairinta>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022a. Kouluterveyskysely 2021. Viitattu 13.4.2022. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022b. Verkkokoulutus. Sukupuolistuneen väkivallan kohtaaminen kouluissa. Viitattu 22.3.2022. <https://thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/verkkokoulutus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022c. Sukupuolistuneen väkivallan yleisyys. Viitattu 22.3.2022. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/vakivalta-ja-hairinta/sukupuolistuneen-vakivallan-yleisyys>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022d. Seksuaalisuuden ja sukupuolen sanasto. Viitattu 22.3.2022. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/seksuaalisuus-puheeksi/seksuaalisuuden-ja-sukupuolen-sanasto>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2022e. Sukupuolistuneen väkivallan yleisyys. Viitattu 29.5.2022. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/vakivalta-ja-hairinta/sukupuolistuneen-vakivallan-yleisyys>
- Terveyskylä 2021. Seksuaalisuus. Viitattu 18.8.2021. <https://www.terveyskyla.fi/naistalo/seksuaaliterveys/seksuaalisuus-el%C3%A4m%C3%A4nkaareissa/seksuaalisuus>
- Tieteen termipankki 2022. Representaatio. Viitattu 22.3.2022. <https://tieteentermi-pankki.fi/wiki/Nimitys:representaatio>
- Trasek 2021. Sukupuolen vahvistaminen. Viitattu 4.9.2021. <http://trasek.fi/perustietoa/sukupuolenkorjaus/sukupuolen-vahvistaminen/>
- Tuulaniemi, Juha 2011. Palvelumuotoilu. Talentum.
- Van Dijk, Geke & Raijmakers, Bas & Kelly, Luke. This is a toolbox – not a manual. Teoksessa Marc Stickdorn, ja Jakob Schneider. This Is Service Design Thinking: Basics, Tools, Cases. Hoboken, New Jersey 2011, 146-215.
- World Health Organization 2022a. World report on violence and health. Summary. Julkaistu 2002. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42512/9241545623_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- World Health Organization 2022b. The Violence prevent alliance. Viitattu 8.2.2022. <https://www.who.int/groups/violence-prevention-alliance/approach>
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2022. Positiivinen erityiskohtelu. Viitattu 29.5.2022. <https://syryjinta.fi/positiivinen-erityiskohtelu>
- Yle 2022a. Ilmoituksen seksuaalirikoksista lisääntyivät selvästi Ruotsissa – Viranomaiset: Turvapaikanhakijat eivät ole selitys, Metoo on. Viitattu 13.4.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-10809019>
- Yle 2022b. Väkipalta nuorten seurustelusuhhteissa jää usein huomaamatta – nuorisotutkimuksen professori: ”Siitä ei yhteiskunnassa juurikaan puhuta”. Julkaistu 16.1.2022. Viitattu 13.4.2022. <https://yle.fi/aihe/a/20-10001948>
- Yle 2021a. Nuoret ja väkipalta. Viitattu 18.9.2021. <https://yle.fi/uutiset/18-42651>
- Yle 2021b. Nuoret ja väkipalta. Nuorisoväkipalta vähentynyt Yhdysvalloissa. Viitattu 18.9.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-5173808>
- Yle 2021c. Nuoret ja väkipalta. Nuorten väkipalta tilanne aiotaan selvittää. Viitattu 18.9.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-6113287>
- Yle 2021d. Nuoret ja väkipalta. Tyttö hakkasi myyjää kengällä. Viitattu 18.9.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-5763925>
- Yle 2021e. Nuoret ja väkipalta. 15-vuotias tyttö hakkasi koulukodin ohjaajia – tuomittiin ehdolliseen vankeuteen. <https://yle.fi/uutiset/3-11010095>
- Yle 2021f. Nuoret ja väkipalta. ”Matti” oli hukassa, alkoi käyttää huumeita ja päätyi väkipaltarikosten vuoksi pakkohoitoon vain 21-vuotiaana. Sekakäyttö usein nuorten väkipallan taustalla. <https://yle.fi/uutiset/3-11726781>
- Yle 2021g. Nuoret ja väkipalta. Tyttöjen käytöshäiriö jää liian usein huomaamatta. Viitattu 18.9.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-6583985>
- Kuvio 1: Lähisuhdeväkipallan moninaisuus. Teoksessa Satu Lidman 2015. Väkipallakulttuurin perintö. Helsinki: Gaudeamus.
- Kuvio 2: Tuplatimanttimali. Teoksessa Kehittämiskeskus Opinkirjo ry 2017. Matka palvelumuotoiluun. Opas opettajalle. https://opinkirjo.fi/wp-content/uploads/2018/12/matka_palvelumuotoiluun-1.pdf

LIITTEET

Liite 1 - Haastattelurunko

Liite 2 - Asiakasprofiilit

Liite 3 - Tiivistelmä oppaan sisällöistä tutkimusten mukaan

Liite 4 - Käyttäjätestauksen kysymykset

Liite 5 - Opas verkkokoulutukseen – sukupuolistuneen väkivallan kohtaaminen kouluissa

Liite 1

Aluksi

1. Millaisia ajatuksia teillä on työkirjan suhteen tällä hetkellä?
2. Kuka on työkirjan kohderyhmä?

Verkkokurssille osallistuvat

2. Millaisia mahdollisuuksia näette, että työkirjalla voisi olla verkkokurssia käyville?
3. Millaisia haasteita näette työkirjan hyödynnettävyydelle?

Opetuksessa verkkokurssia hyödyntävät

4. Millaisia mahdollisuuksia näette, että työkirjalla voisi olla työkirjaa opetuksessa hyödyntäville?
5. Millaisia haasteita näette työkirjan hyödynnettävyydessä opetuksessa?

Työkirjan tekniset ominaisuudet

6. Millainen sivumäärä olisi sopiva?
7. Toimiiko työkirja oppaana vai tehtäväkirjana vai sekä että?
8. Onko työkirja verkossa vai fyysinen?

Sisältöön liittyvät kysymykset

9. Millaisista osioista työkirjassa tulee koostua?
10. Millaista tietoa työkirjan tulisi sisältää?
11. Missä muodossa tiedon tulisi olla?
12. Mitä elementtejä työkirjan tulisi sisältää?

Kokemuksia ja ajatuksia vastaavista?

13. Millainen työkirja sinua palvelisi?
14. Onko sinulla kokemuksia verkkokurssien lisämateriaaleista, jotka hyödyttivät oppimistasi?

Lopuksi

15. Mitä muita asioita mielestäsi työkirjassa tulisi huomioida?

Liite 2

Profiili 1: Omir Opiskelija

- 24 vuotta
- Muunsukupuolinen
- 4. vuoden luokanopettaja opiskelija yliopistossa
- Työkokemus koulussa 1 vuotta
- Kiinnostunut Sukupuolistuneen väkivallan teemasta, suorittanut useita sukupuolen ja väkivalta tutkimuksen kursseja
- Tekee paljon koulussa sijaisuuksia ja haluaa opetuksessaan edistää tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista
- Uskoo, että tulee kohtamaan sukupuolistunutta väkivaltaa työssään, ei kuitenkaan ole vielä tunnistanut koulussa tai käsitellyt tilanteita,
- Erityisen kiinnostunut sukupuolistuneen väkivallan määritelmästä ja opettajan velvollisuudesta puuttua

Liite 2

Profiili 2: Outi Opiskelija

- 30 vuotta
- Nainen
- Terveystieteiden opiskelija Ammattikorkeakoulussa
- Alanvaihtaja, tradenomi
- Työkokemus koulussa 0 vuotta
- Kiinnostunut nuorten terveydestä, suorittaa ns. putkitutkimuksia, opinnoissa hyvin vähän väljää.
- Kokee sukupuolistuneen väkivallan verkkokoulutuksen teeman etäiseltä, eikä osaa sitoa verkkokoulutuksen teemoja omaan työhönsä
- On käytännönläheinen oppija

Liite 2

Profiili 3: Veera vastavalmistunut

- 27 vuotta
- Nainen
- Vastavalmistunut terveystiedonopettaja yliopistokaupungissa
- Tekee paljon lyhyitä sijaisuuksia lukiolla
- 1-2 vuotta työkokemusta
- Vaihtelevien työtehtävien vuoksi kaipaa ohjeistusta, tukea ja esimerkkejä sekä keskustelun aiheita seksuaalisuuteen liittyvistä kysymyksistä vetämilleen terveystiedon kursseille
- On omia kokemuksia sukupuolistuneesta väkivallasta
- On epävarma ilmiön tunnistamiseen tarkoitetuista työkaluista ja protokollista

Liite 2

Profiili 4: Oula Opettaja

- 38 vuotta
- Mies
- Syrjäseudun ammattikoulun opettaja
- Työkokemus alalta 10 vuotta
- Valmistunut 12 vuotta sitten
- Työskentelee sukupuolittuneella autopuolella opettajana
- Ei tiedä tuntevansa sateenkaari-ihmisiä
- Ei ole elässään käyttänyt sosiaalista mediaa
- Ei tiedä miten puuttua sukupuolittuneeseen väkivaltaan, kokee sen vaikeana ja välttelee tilanteita
- On kiinnostunut jatkokoulutustumisesta

Liite 2

Profiili 5: Lea Luokanopettaja

- 35 vuotta
- Nainen
- 5-vuotta luokanopettajana
- Toimii työyhteisössä innostajana ja tykkää jakaa tietoa opettajien kokouksissa
- Pitää erittäin tärkeänä sukupuolistuneen väkivallan teemaa koulumaailmassa
- On tarkka asioiden oikeellisuudesta, ja tykkää varmistaa toimintamalleja
- Kyseenalaistaa vallitsevia sukupuolistereotypioita
- On kuuluisa havainnollistavista esimerkeistään
- On fyysisten kirjojen kovaääninen puolustaja
- Kokee, että hänellä on kohtalaiset valmiudet tunnistaa sukupuolistuneen väkivallan ilmiötä

Liite 2

Profiili 6: Kaisa Koulupsykologi

- 44 vuotta
- Nainen
- Pääkaupunkiseutu
- 10 vuotta yläkoulussa töissä
- Hänellä on seksuaalivähemmistöön kuuluva lapsi. On kiinnostunut lasten ja nuorten sukupuoli-identiteettiin ja seksuaalisuuteen liittyvistä kysymyksistä.
- On ennakkoon jo paljon tietoa sateenkaarilasten asemasta nuorten keskuudessa lapsensa kokemusten kautta. Kiusaamista ei kuitenkaan ole esiintynyt
- On jo nyt hyvin työllistetty, eikä aikaa tunnu löytyvän lisäkouluttautumiselle
- On tehnyt usein lastensuojeluilmoituksia työssään

Liite 2

Profiili 7: Riku Rehtori

- 55 vuotta
- Mies
- Uusi keskisuuren lukion rehtori
- 20 vuotta töissä kouluissa
- Haluaa nostaa keskisuuren lukion profiilia, lukiossa esiintyy jonkin verran kiusaamista
- Riku itse on hyvin innostunut Sukupuolistunut väkivalta kouluissa verkkokoulutuksesta ja haluaisi rakentaa teemasta kokonaisuuden henkilökunnan kehittämispäiviä varten
- Paikkakunnan ilmapiiri on konservatiivinen

Liite 2

Profiili 8: Yrmi Yliopistonopettaja

- 40 vuotta
- Mies
- 10 vuotta työssä yliopistolla kasvatustieteiden lehtorina
- Tutkinut sukupuolta kasvatustieteissä
- Haluaisi ottaa kurssin opetukseen, kuitenkin aikaresurssit tulevat vastaan
- Sukupuolistunut väkivalta teemana on tuttu ja on saanut opiskelijoilta palautetta, että he halusivat teeman kurssin

LIITE 3

Työkirjan sisällöt

Kuka suorittaa verkkokoulutuksen?

- Kohderyhmä koostuu monialaisesta joukosta kouluammattilaisia, joista osa ovat työelämässä ja osa ovat vielä opiskelijoita. Verkkokurssia voi osana omaa opetustaan hyödyntää myös yliopistojen tai ammattikorkeakoulujen opetushenkilökunta, ja toisaalta teemoja saatetaan käsitellä nuorten kanssa koulutuksen pohjalta

Mikä on verkkokoulutuksen suoritus aika ja -tapa

- Verkkokurssin voi suorittaa itsenäisesti omalla ajalla. Tällöin suorittamiselle ei ole mitään aikarajoitteita.
- Työnantajan antaessa työaika koulutuksen suorittamiseen, se saatetaan hoitaa työnantajan antamien ohjeiden puitteissa
- Koulutus voi olla osana korkeakouluopetusta, jolloin raamit luo korkeakoulu

Kenelle työkirja on suunnattu?

- Työkirja on suunnattu verkkokurssin kävijälle, jolloin työkirja on käyttäjän opas
 - Sisältää kuitenkin täydentävää teknistä tietoa ja harjoitteita, jotka hyödyttävät myös verkkokoulutusta yliopistossa tai muussa korkeakoulussa opettava henkilöä
- Työkirja on myös markkinoinnin väline, tarkoituksenaan innostaa tarttumaan koulutukseen, kohderyhmänä on tällöin siis kaikki potentiaaliset asiakkaat, sekä heidän työajastaan päättävät tahot

Sisältöä aineistojen pohjalta

- Esipuhe, kiitos kun tartut aiheeseen
- Kurssin suoritusohjeet (mistä kurssi löytyy, miten luodaan alustalle tunnukset, miten kurssille liittyminen tapahtuu, suoritusaika, kurssimateriaalin muoto, tietoa tehtävistä, tieto kokeen suorittamisesta)
- Kurssin sisältö ja tavoitteet, oleelliset käsitteet avattu
- Miten hyödyntää koulutusta opetuksessa korkeakouluopetuksessa / yhteisessä opimistilanteessa
- Aiheeseen tutustumista tukevia esimerkkejä ja harjoitustehtäviä; ryhmässä ja itsenäisesti
 - Esim Esimerkkiaikataulu tai suositus, mitä viikon sisällä tulisi opiskella. Viikottain yhteisessä hetkessä oppitunnilla tai työpalaverissa keskustellaan viikon aikana opituista hyödyntäen verkkokoulutuksen pohdintatehtäviä
 - Pelimäinen totetus: käsite muistipeli
 - Ideointia varten
 - Yksilötehtävinä: essee, miellekartta, monivalintatehtävä, aukkotehtävä, tiivistelmä, pienimuotoinen tutkimus, raportti, uutisvihko, digitaalinen oppimispäiväkirja, blogi, kehittämistyö, video, kuvantulkintatehtävä, aineistotehtävä
 - Yhteisöllinen tehtävä: keskustelu, ryhmätyö (esim pieni tutkimus ja siitä raportointi), vertaisarviointitehtävä, yhteisöllinen kirjoittaminen
- Ohjeistusta mihin ohjata sukupuolistunutta väkivaltaa kohdannut

Muuta huomioitavaa

- Lempeä ja supportiivinen asenne läpi työkirjan, kauhukuvien luomista vältetään
- Yhdenmukainen ilme verkkokoulutuksen kanssa
- Siirtyminen paikasta toiseen helppo, linkit toimivat työkirjasta verkkoon ja lähteisiin sekä otsikointi toimii
- Mistä kurssi löytyy, miten oppimisalustan tunnukset luodaan, miten liitytään kursseille
- Saavutettavuus direktiivi – rakenne selkeä ja johdonmukainen, kieli on selkeä, ja kuvien yhteydessä selitetekstit
- Verkkokoulutuksen tekijät näkyviin
- Verkkokoulutus saatavilla ruotsiksi ja englanniksi
- Työkirjaan linkitys muihin verkkokouluihin

Liite 4

Käyttäjättestaus: Sukupuolistuneen väkivallan kohtaaminen kouluissa verkkokoulutuksen opas

1. Arvioi, oletko väittämän kanssa samaa mieltä asteikolla 1 (täysin erimieltä) - 5 (täysin samaa mieltä)

	1	2	3	4	5
Ohjeet koulutukseen kirjautumiseen ovat selkeät	☐	☐	☐	☐	☐
Oppaassa käytetyt käsitteet on avattu ymmärrettävästi	☐	☐	☐	☐	☐
Oppaan harjoitteet on ohjeistettu hyvin	☐	☐	☐	☐	☐
Voin kuvitella hyödyntäväni harjoitteita	☐	☐	☐	☐	☐
Opas sai minut kiinnostumaan koulutuksesta	☐	☐	☐	☐	☐
Oppaan kirjoitusasu on mukaansatempaava	☐	☐	☐	☐	☐
Oppaan visuaalinen ilme on miellyttävä	☐	☐	☐	☐	☐

2. Heräsikö sinulla ideoita, miten oppasta saisi vielä selkeämmän ja ymmärrettävämmän?

3. Mitkä asiat voivat estää tai mahdollistaa oppaan hyödyntämisen työssäsi?

4. Muuta palautetta oppaasta